

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

*Hiçbir şey
aşktan
daha
önemli
değildir.*

FERZAN ÖZPETEK

*İstanbul
Kırmızı*

Aşk. Ne öğrendim aşk hakkında? Aşk hakkında öğrendiğim, aşkın var olduğudur. Ya da belki, daha yalın anlatımla aşk hakkında öğrendiğim ve öğrenmeyi sürdürdüğüm, filmlerimde, bütün filmlerimde anlattığımdır. Yani, sevdiğimiz insanları asla unutmadığımız, onların daima bizimle kaldıklarıdır; bizi onlara artık var olmasalar bile çözülmez biçimde bağlayan bir şeyler olduğudur. İmkânsız aşklar, yarım kalmış aşklar, var olabilecekken olmamış aşklar olduğunu öğrendim. Yara izi bıraksa da dağlayıcı bir damganın daha iyi olduğunu öğrendim; kışı andıran bir yürektense bir yangın yeğdir. Annem bu konuda haklıymış, aynı anda iki insanı sevmek mümkünmüş, bunu öğrendim. Olur kimi zaman: direnmek, yadsımak ya da mücadele etmek yararsızdır.

FERZAN ÖZPETEK
İSTANBUL
KIRMIZISI

Rosso İstanbul, Ferzan Özpetek

© 2013, Arnoldo Mondadori Editore S.p.A., Milano

© 2014, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2014

S. basım: Mart 2014, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 5000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Mustafa Çevikdoğan

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapaktaki fotoğraf: Ferzan Özpetek'in özel arşivi

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 26699

ISBN 978-975-07-1944-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758 **Özetleri PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>**

FERZAN ÖZPETEK

İSTANBUL KIRMIZISI

ROMAN

İtalyanca aslından çeviren

Eren Cendey

FERZAN ÖZPETEK, İstanbul'da, Kalamış'ta doğdu. 1976 yılından beri Roma'da yaşıyor. 1997'de senaryosunu yazıp yönettiği *Hamam* filmi Cannes Film Festivali'nde gösterildi ve büyük bir başarı elde etti. *Harem Suare* (1999) ve *Cahil Periler*'le (2001) Avrupa'nın en çok konuşulan yönetmenlerinden biri haline geldi. *Karşı Pencere* (2003), *Kutsal Yürek* (2005), *Bir Ömür Yetmez* (2007), *Mükemmel Bir Gün* (2008), *Serseri Mayınlar* (2010), *Şahane Misafir* (2012) filmleri, sanatçının bu başarısını perçinledi. 2011'de *Aida* ve 2012'de *La Traviata* operalarını yönetti. Filmleri dünyanın pek çok ülkesinde gösterilen ve birçok saygın ödül kazanan Özpetek için New York Modern Sanat Müzesi (MoMa) 2008 yılında bir retrospektif gösterim düzenledi.

EREN CENDEY, İtalyan Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Susanna Tamaro'nun bütün kitapları yanı sıra Italo Calvino, Cesare Pavese, Valerio Massimo Manfredi, Roberto Calasso, Dino Buzzati, Marlo Morgan, Daria Bignardi, Margaret Mazzantini ve Umberto Eco gibi yazarların pek çok eserini Türkçe'ye kazandırdı.

Anneme, Simone'ye,

Çünkü aşk gerçekten hayattaki en önemli şeydir.

Şunu asla unutmayın: önemli olan hayatınızı nasıl yaşadığınız değildir. Önemli olan bunu kendinize ve özellikle de başkalarına nasıl anlatacağınızdır. İşte hatalara, acılara, ölüme bir anlam yüklemek sadece bu şekilde mümkün olur.

HAREM SUARE

Hava sıcak. Uçakta yerime oturuyor, kemerimi bağıyorum. Neden bu kadar sıcak ki? Uçağın içi serin olmalı. Belki de bu kımıltısız ve ağır havayı dışarıdan getiren benim. Roma'da sıcak bir akşam yaşanıyordu ama İstanbul'un, beni serin bir esintiyle karşılayacağını biliyorum. Eski evimiz orada bekliyor. İçinde büyüdüğüm, on sekizime gelmeden terk ettiğim, ev denince ilk aklıma gelen o beyaz ve eski evimiz. Çocukluk evleri terk edilir mi? Asla. Artık var olmasalar, greyderlerle, buldozerlerle yıkılsalar bile içimizde var olmayı sürdürürler. Aynen benim evim gibi. Gözlerimi kapatıyorum. Yorgunum.

İstanbul'a dönmek için bunun gibi uçaklara kim bilir kaç kere bindim. Oysa bir zamanlar ufkum, içinde iki ıhlamur ağacı bulunan bahçeyle sınırlıydı; İstanbul'un baharıyla çiçeğe duran bu ıhlamurların kokusu denizden gelen esintiyle karışır ve insanın başını döndürürdü. Gözlerimi yumunca hâlâ duyabiliyorum o kokuyu. Kalamış, o eski mahallem! Zamanda geri gidebilmek için bu ismi söylemem yetiyor. Bahçelerinde oynadığımız evlere; odamın penceresinden hâlâ denizin mavisinin görülebildiği güne kadar dönebiliyorum. İnsanın deniz manzaralı bir odası olması güzeldir; hele de su uzaktan ıslıl ıslıl parlıyorsa...

Roma'daki evimde ne bahçe ne ıhlamur ağacı ne ufuk, yalnızca gazhaneler arasında bir terasım var. Tam bir şehir manzarası sunmasa da, Roma'ya ait her şey gibi onu da bütün yüreğimle seviyorum. Yine de kimi zaman çocukluk pencerem ansızın aklıma geliverir; Tokyo ya da New York'ta *jet lag* yüzünden gece yarısı ansızın uyanı-verdiğimde, sadece gökdelenleri görebildiğim otel oda-sında gözümün önünde belirir. Pek yakında var olmayacak o beyaz ev artık çok uzaklarda.

Hafif bir hışırtı. Koşan bir ocuk. Yuvarlanan bir top. Mümkün mü bu? Şöyle bir dönüp bakıyorum. Kimse yok. Sadece pistte ilerleyen uçağın sesi duyuluyor. Sonra sessizlik ve neredeyse boş uçakta, kahve arabasını iten hostes.

Gözlerimi kapatıyorum. Canım kahve çekmiyor, kim-seyle konuşmak da istemiyorum, tek arzum bu sefer ev-de beni neyin beklediğini düşünmek.

Yeniden bir hışırtı, çok hafif bir esinti hissediyorum. O ocuk şimdi koridor boyunca hızla koşarken gülüyor. Topunu alıyor ve bana bakıyor: doğrudan gözlerimin içi-ne, sanki ben kendime bakıyorum. Sanki doğrudan geç-mişin derinliklerinden, doğrudan bahçeden, ağaçlardan, ıhlamurlardan bakar gibiyim.

ocuk yalnız değil. Yanında sarışın, ona ciddi ve sert bir hava veren gri tayyörüne rağmen tatlı, baygın bakışlı bir kadın var. Bir de, elindeki Venedik gondolunu çok değerli bir şeymiş gibi taşıyan şık bir adam. Gondolu ta-nıyorum, büfelerin birinde dururdu, şimdi kim bilir ne-rede... Bu, üfleme camdan yapılmış, yaldızlı, parlak gon-dolu yıllar boyunca sorguladım: Babam ortadan yok ol-muştu ve bana seyahate, İtalya'ya gittiğini söylüyorlardı. Ben de onun uzakta, Venedik'te bir gondolla, evde do-kunmama izin verilmeyen o biblonun bir benzeriyle gezdiğini düşünürdüm.

Sonra günün birinde babam gizemli bir şekilde döndü. Tıpkı ortadan kaybolduğu gibi, ansızın geri geldi.

Bir gün okuldan eve döndüğümde emektarımız Elmas Hanım beni eşikte bekliyordu. Sana bir müjde var, dedi gülümseyerek. Sonra taramak istercesine ya da belki okşarcasına, tatlı bir yüreklendirme edasıyla parmaklarını saçlarımın arasından geçirdi.

Elimden tuttu, salona doğru yürüdük. Aralık kapıdan annemin, ablamın ve ağabeyimin heyecanlı sesleri geliyordu. Sonra hepsini bastıran, tanımadığım bir erkek sesi. Babam. İşte oradaydı, yıllar süren yokluktan sonra üzerinde minik desenli, bordo, ipek bir ropdöşambrla koltukta oturuyordu. Sonraki yıllarda bu giysisinden hiç ayrılamayacaktı.

Ürkek ve tereddütlü adımlarla salona girdim. Çok yıllar geçmişti, bırakıp gittiğinde daha yürüyemiyordum bile ve şimdi karşımda bir yabancı vardı. Ona sarılma cesareti bulamadım, annem kollarının arasına itmeseydi bunu asla yapamazdım.

Ya Venedik? Venedik'ten hiç söz edilmedi. Ne o zaman ne daha sonra. Ben de sormadım. Çocuklar içgüdüsel biçimde neyi sorup neyi sormamaları gerektiğini bilirler; karşılarındakilerin yanıt veremeyeceğini anlarlar. Gene de labirenti andıran, suyun üzerinde yüzer gibi duran Venedik'e ilk gidişimde direnemedim: o babanın, bir zamanlar olduğum o çocuğun anısına bir gondol gezisi yaptım.

“Ne çok sır var,” diye düşünüyorum gülümseyerek. Hiç çözülmemiş gizemler, asla açıklanmamış aile sırları. Gerçek suçlar, gönül suçları. Belki de bu nedenle filmlerimde bu sırları anlatmayı; tatlı tatlı ortaya dökmeyi, çözümlmeyi ve nedenlerini açıklamayı seviyorum.

İşte belki de bu nedenle cüzdanımda ısrarla eski bir kartpostal taşıyorum. Siyah beyaz, kenarları tırtıklı bir İstanbul kartpostalı. Sultanahmet Camii, Ayasofya'nın kubbesi, Boğaz'ın kıvrımları ve uzakta, çok uzakta –sadece onu seven birinin tanıyabileceği– evim, eski beyaz ev görünüyor. Arkasında asla terk etmediği dolmakalemiyle babamın zarif ve kendinden emin yazısı var. Sadece bir tarih: 1963.

Bu kartpostal onun kitap ayracıydı ve babam birkaç yıl önce öldüğünde ben aldım. Başucunda duran kitaptan çekip çıkardım. O zamandan beri cüzdanlarımda geziyor. O sadece bir hatıra değil. Bir davet, bir vaat. Çünkü nerede olursam olayım, İstanbul beni bekliyor. Şu anda inmekte olduğum, benim İstanbul'um...

Kadın

UÇAKTA

Uçakta, az ötelerinde oturan adam bir tuhaf. Sanki onları dinliyor, karşısında oynayan filmi seyrediyor gibi. Tabii ya, Anna yavaşça dönüp onu inceliyor: o yönetmen... Sonra koridorda yere düşen kartpostalı almak için eğiliyor. Eski, siyah beyaz bir kartpostal.

“Bu sizin galiba,” diyerek uzatıyor. Başka şeyler de söylemek istiyor ama kendini tutuyor.

“Teşekkürler,” diyor adam gülümseyerek.

Anna bu yolculuktan memnun. Daha önce hiç gitmediği İstanbul’a gittiği için memnun; bir defacık da olsa yalnız yolculuk etmiyor olmaktan memnun; klimasıyla kavga edeceği otel odasında yalnız olmayacağına memnun. Davet edildikleri partiden, kocasıyla beklenmedik bir yolculuğa çıkmaktan ve hatta onlarla olmaktan memnun. Tabii ya, bir de artık çocuk sayılmayan “stüdyodaki çocuk” ve bebek yüzlü sevgiliyle birlikte olacaklar. Onu düşünürken alnını, alnının tam ortasında hiç geçmeyen o derin çizgiyi düzeltmek istercesine elini yüzünde dolaştırıyor; bunca kaygı, stres varsa çizgi de olur elbette.

Yıllar geçiyor. Kocasını Michele için de öyle. Kaç yıl kaç çizgi kaç vaat. Ve çıkılmamış kaç tatil, ertelenmiş kaç yolculuk; olması gerekirken olmamış ne çok şey var. Ama hâlâ buradalar, birlikteler.

"Sen korumayı başaramadığım vaat edilmiş toprak-sın." Stüdyonun karşısındaki duvara biri spreyci boyayla yazmıştı bunu; her sabah işe geldiğinde bu cümleyi görüyor. Kendi hayatıyla hiç ilgisi yok ama gene de dokundu ona, arada sırada aklına düşüyor.

Vaatler mi? O vaatlerini yerine getirir. Kendine verdiği sözler için de geçerlidir bu. Bu adamı istiyor muydu? Ona sahip oldu. Ona ve kendine, sadece kendilerine ait olacak bir dünya vaat etmişti. Ona yardım etti, onu yüreklendirdi. Kaç gece tutmayan hesaplarla uğraştı; kaç gün müşterilerini ve onu, başarılı olacağı konusunda ikna etmeye çalıştı. Nitekim başardılar; işte tatmin duygusuyla bunu geçiriyor içinden. Şimdi iyi iş yapan, stüdyo dedikleri bir yerleri var; neşeli, canlı, pek çok gencin çalıştığı bir yer burası. Orada tanışan –ve birbirlerine âşık olan– Andrea ve Elena gibi. Bir gün Elena başka bir iş bulup gitti; iyi de yaptı: aşkı ve işi ayırmak, sınırları iyi çizmek gerekir; bunu herkes başaramaz. İkisi de yetenekli, sempatik çocuklar. Anna ikisinin de, o otuzlu yaşlara özgü serbest gücünü, neşesini, hedefini belirlemiş olmanın dinçliğini seviyor.

Onlara bakıp düşünüyor: Michele'yle tanıştığında hemen hemen o yaşlardaydı. Böyle, Elena gibiydi, yüzü henüz yıpranmamış, cildinde tek bir çizgi belirmemişti; gülümseyişi kendiliğindendi ve her şeyin mümkün olduğu, her şeyin bundan sonra yaşanacağı inancına sahip insanlara özgü hafifliği sergiliyordu. Ve zaten o zaman öldürmek de mümkündü!

Şimdi bu yolculuğa iki çift olarak çıktılar. Ne zamandır olmuyordu bu? Belki yirmili yaşların o bir anda çıkılıveren onarıcı yolculuklarından beri... Genişleyen ve dağılan arkadaş gruplarının, serüvenlerin köşebaşında beklediği o günlerden beri. Aslında kendisi yirmili yaşlarında bile serüvenleri sevmeydi. O hep başka bir şey; sağlam bir

şey yaratmak sevdasında idi. Ve başardı da; artık arzuladığı yaşama sahip: sağlam, güvenli, belirsizliklerin, sapmaların olmadığı bir hayat. Şimdi tek gereksinimi tatil.

Bir tatil ve gevşeme. Bu nedenle yarın ya da daha sonra hamama gitme hayalleri kuruyor. Kesinlikle gitmek istiyor Türk hamamına. Dağlardaki lüks otellerde, masaj ve Alp saunasıyla birlikte sunulan o uydurma hamamlar dışında gerçek bir hamama hiç gitmedi. Hem buralarda egzotik dokunuş niyetine, yaldızlı cam bardaklarla çay da ikram ediyorlar.

Anna şimdi gerçek bir hamam istiyor: nem, buhar, sessizlik; giysilerden, ayakkabılardan ve düşüncelerden sıyrılacak.

Birkaç hafta önce bir arkadaşı ona Türkiye'den bir kutu lokum getirdi. Pembe, biraz *kitch* bir kutu; hani şu havaalanlarından son anda alınan türden bir paket. Kapakta, belli belirsiz bir XIX. yüzyıl resmi üzerinde *Turkish Delight* yazıyor. Resimde renkli ve ipek giysili, bol mücevherli kadınların bulunduğu harem seçiliyor. Harem kadınları gerçekten böyle mi yaşarlardı yoksa bu romantik bir hayal mi? Her ne olursa olsun, bu sahne insanı rahatlatıyor: kutuyu açıp tatlı mı tatlı bir lokum ağzına attığında resimdeki kapılardan birinin ardında hamam olduğunu hayal ediyor. Serin ve sıcak, su ve buhar, giysilerden kurtulma ve stresi atıp başka hiçbir şey düşünmeme arzusu.

Adam

UÇURTMALAR

Babamın kartpostalında İstanbul siyah beyaz görünüyor. İstanbul hüznün, üzüntü ile özlemin arasında duran o duygunun şehri. Bunun nedeni, terk edilmiş ve yıkılmaya yüz tutmuş yapılar, bir zamanlar yazlık olarak kullanılmış, yüzleri Boğaz'ın sularına dönük, kıyılara dizilmiş eski ahşap yalılar olabilir. Yalılar zaman içinde art arda yanmış ya da yıkılmış. Bazı sabahlar martılar bana kış akşamlarının yağmurlu hüznünü hatırlatır.

Oysa benim için İstanbul rengârenk bir şehir; İznik çinileriyle sarmalanmış Rüstem Paşa Camii mavisidir. İnsanda uçurtma olma arzusu yaratan kimi günlerin gökyüzü mavisidir...

"Uçurtma uçurmayı bilmeyen bir erkek, bir kadını mutlu edemez." Uzun yıllar önce bir gün Betül teyze kulağıma böyle fısıldamıştı. Beni uçurtmaların büyüsüyle tanıştıran oydu.

O gün evde çok küçük olduğum için anlayamadığım, belki de bilmemem gereken bir şeyler olmuştu. Babamla ilgili sevimsiz bir haber gelmişti. İşte teyzem beni bu dile getirilmeyen meselenin kasvetinden kurtarmak için, "Bugün ne yapacağız biliyor musun? Sana uçurtma uçurmayı öğreteceğim," demişti.

Mahalledeki kırtasiye dükkânından zıncı, renkli, in-

ce kâğıtlar, çıtalar aldık ve büyük bir sabırla ilk uçurtmamı yaptık: kırmızı ve yeşil, neredeyse elle tutulamayacak kadar hafif olmuştı. Sonra Betül teyze parkta havalandırmayı öğretti; uçurtma havada kıvrıla kıvrıla yükselip daha da yükseğe tırmanırken, “Uçurtma uçurmayı bilmeyen bir erkek, bir kadını mutlu edemez. Bunu hatırlayacaksın değil mi?” dedi.

İstanbul sadece Boğaz’ın bazı günbatımlarında birbirlerinde erimeyi başaran kırmızı ve mavidir. Ve kırmızı, seyyar simitçi arabalarının kırmızısıdır – şehre gelir gelmez ilk aldığım şey susama bulanmış sıcacık simit olur. Eski tramvayların alevli kırmızısıdır – bugün Beyoğlu’nda yalnızca bir tramvayımız var ve turistler, kentin kalbine onunla ulaşıyor. Eskiden kahvelerde sunulan çay tabaklarının bezendiği turuncu-kırmızıdır – cam bardaklarda ikram edilen sıcak demli çay. Her zaman solgun ve hassas renklere düşkün olan annemin sürdüğü ojenin kırmızısıdır. Annemin almamı istediği, şu anda bavulumda olan Adidas eşofmanın kırmızısıdır; oysa ben onu hep tayyörlü; gri, gri-mavi tayyörler içinde anımsıyorum. Ama artık arzusu kırmızı; kırmızı onu mutlu ediyor.

Belki hüznümlüyüm bugün ve İstanbul’um da gölgeli, siyah beyaz olmalı. Annemi o haliyle, mavinin tonlarında düşününce üzgün olmalıyım, o güzeller güzeli ve hüznümlü annemi. Sırlarıyla ve gözyaşlarıyla, gizemli telefon konuşmalarıyla, çekmecelere sakladığı mektuplarıyla, hayalleri ve özlemleri kadar hafif ve soluk makyajıyla, hiç bilmediğim, sadece sezinleyebildiğim hülyalarıyla hatırlıyorum annemi. Bir zamanlar olduğu kadını ve şimdi –çekingence sürülmüş ruju, sık sık uzaklara dalan bakışları, kararsız adımları, cılız ve kırılğan elleri, o kıpkırmızı ojesiyle– beni bekleyen kadını.

Kadın

LALELER

Hamam ve Kapalıçarşı: Anna'nın hayal dünyasında ki İstanbul bu. Bir de laleler. Acaba parklarda, caddelerde laleler var mıdır? Şimdi mevsimi mi lalelerin? İstanbul'dan çıkıp önce Hollanda'yı sonra bütün dünyayı fetheden lalelerin öyküsüne her zaman bayılmıştı; kır evinin bahçesinde açan ilk laleleri toplarlarken dedesi hep bu öyküyü anlatırdı.

Bu gerçek bir öyküydü ama ona masal gibi gelirdi: laleler adeta bir hazine gibiydi. Dedesi ona bu çiçeklerin Hollanda'da doğmadığını, ilk soğanların Doğu'dan geldiğini, XVII. yüzyılın varlıklı ve tüccar Hollanda'sında herkesin laleler için çıldırdığını anlatmıştı. Herkes birbirinin elindekini kapıyor, ağırlığınca altın ödüyor, ederi günden güne yükseliyor, borsada değerlendiriliyor, kimi soğanlar ev fiyatına satılıyor, soylu hanımlar onları mücevher gibi boyunlarına takıyordu.

Dedesi ona, Hollandalı bir tacirin karısı olan zeki ve uyanık Jakoba'yı anlatırdı; kocası Doğu'dan gelirken bu çiçeklerden bir kese dolusu getirdiğinde lalelerin onlar için bir şans olabileceğini ilk o anlamıştı. Daha sonra pazarın çökmekte olduğunu sezen ve ailesiyle servetini –ve bir sandıkta sakladığı birkaç soğanı– kurtaran da o olmuştu.

Anna, dedesinin Jakoba'yı özellikle kendisi için uydurduğundan kuşkulandırmaktaydı çünkü hem anlatıya her sene yeni ayrıntılar eklenmekteydi hem de XVII. yüzyılda kadınların ticaret yapamadıklarını, kararlar alamadıklarını, yolculuklara çıkamadıklarını, evde oturmakla yetindiklerini bilirdi. Gene de ister gerçek ister uydurma olsun, bu öyküye bayılırdı.

Bir de şöyle unutulmaz bir sahne vardı: Jakoba, sultanın davetiyle İstanbul'a gider: akşam inmiştir, binlerce laleyle beneklenmiş saray bahçeleri, ortada aheste aheste dolaşan kaplumbağaların sırtlarına konmuş mumlarla aydınlatılmaktadır. Ve sonunda sultanın dört eşi ve cariyeleri lalelere uyumlu ipek giysileri içinde davete katılırlar. Küçükken bu sahneden o kadar etkilenmişti ki, resmini yapmayı denemişti. Çiçekler, giysiler ve kaplumbağalar. Başında kavuğuyla gerçek bir sultan. Bir köşede ayakta duran Jakoba, kraliçeden çok daha üstün durumdaydı; çünkü özgür ve bağımsızdı.

Anna beyaz atlı prensler tarafından kurtarılan prenses masallarından hiçbir zaman hoşlanmamıştı. O bu öyküyü içinde tacirlerin, yürekli kadınların, bir bollaşıp bir yok olan servetlerin, gizemli ülkelere yapılan yolculukların bulunduğu gerçek bir öykü olduğu için seviyordu. Gerçek miydi? Hayal ürünü müydü? Ne önemi vardı. Bu masallar ona kendine güvenmeyi öğretmişti. Kendi başına ayakta kalabilme yeteneğine, kendi sezgilerine. Kendi olanaklarına ve kendi azmine.

Dedesi sürekli, "Çiçeklerden ders al," derdi. "Sabırlı olmayı, beklemeyi çiçeklerden öğren." Çünkü çiçekler dondurucu kışın ardından ilkbaharın geleceğini bilirler. Sadece biraz sabırlı olmak, kendine güvenmek gereklidir. Dedesi bunu yirmi yıl önce o yağmurlu öğle sonrasında bir kez daha yinelemişti; Michele'nin kararsızlığı, onu isteyip istemediğini anlayamadığı için yüreğinin ka-

bardığı o gün... Michele'yi, şimdiye dek hiçbir erkeği arzulamadığı kadar çok arzuluyordu. Ve beklemek bilgece bir davranış olmamış mıydı; o inatçı sabrı sayesinde ödüllendirilmemiş miydi?

Sonra zamanı gelmiş, ilk kez birlikte olmuşlardı. Nehir kıyısındaki eski bir evde, arkadaşlarının evindeki odada. İçeride başka evlerden, tavan aralarından çıkma ve gelişigüzel yerleştirilmiş eşyalar; yüksek şilteli bir yatak, aynası çatlamış bir şifonyer vardı. Yatağın üzerinde kenarları püsküllü, desenli bir örtü seriliydi. Şifonyerin üzerindeki vazoda kır çiçekleri. Bütün ayrıntıları, pence-
renin hemen dışında coşkunca akan nehrin uğultusunu, kepenkleri hafif hafif tıkırdatan rüzgârı hatırlıyordu. Arkadaşları aşağıda, onlar yukarıda, zamanın neredeyse unuttuğu odadaydılar.

Bu adamı, sadece onu istediğini orada bir kez daha anlamıştı; adam ona nasıl davranması gerektiğini biliyordu; kendi bedeni onunkine tam uyumluydu, sözlere gerek kalmadan onun bedenini anlıyordu. Nitekim kocasıyla sevişmekten hâlâ hoşlanıyordu. Sevişmek; Anna bu sözcüğü kullanmaz ama budur işte. Sevişmek, bedenlerin birbirine ilmeklenmesi, okşayışlar içinde yitip gitmek. Michele onun neden hoşlandığını, nasıl hoşlandığını çok iyi bilir; ona nasıl dokunacağını bilir. Elleri dokunmayı bilir, bedeni bu kadını tanır.

Adam

VARIŞ

Uçak indi. Cep telefonumu açıyorum. Ansızın annemin o eski fotoğrafına bakma arzusu duyuyorum; kim senin çalmadığı piyanonun üstünde, gümüş çerçevede duran fotoğraf bu. Aslında siyah beyaz olmasına rağmen zamanla sararmış olan bu resim, annemin babamla evlendiği gün çekilmiş.

Annem profilden görünüyor. Sinema yıldızları gibi kül sarısı saçları dalgalı. Yarı aralık gözleri uzakta, kim bilir nereye bakıyor. Dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme var.

Son ziyaretlerimin birinde fotoğrafı çerçevesinden çıkarıp resmini çektim; işte şimdi burada, fotoğrafın fotoğrafı dijital bir anı olarak karşımda. Buna bakmak ve annemi gözümde böyle canlandırmak hoşuma gidiyor. Onun o hüznü ve iç parlayan güzelliğiyle.

Peki inci grilerine bürünen o kadın nereye gitti? Şimdi onun yerinde ânı ve hatta dünü yakalayamayan seksenlik bitkin bir kadın var. Eşofman giymeyi yeğleyen ve bunun kırmızı olmasını isteyen yaşlı bir kadın.

Onu en son görüşümde bana şöyle dedi: "Biliyor musun canım, öyle mutluyum ki. Öyle mutluyum ki bugün." Kahverengi gözlerinin derinliklerinde farklı bir ışık vardı. Sadece sevgi armağan eden o ışık. Ve sersem ben,

onun beni yeniden gördüğü için mutlu olduğunu sanmıştım; küçük oğlu, uzaktaki oğlu, onu hediyelere boğan oğlu gelmişti. Duygulu bir sesle yanıtladım onu: "Anne, daha geçen ay buradaydım!" O ise, "Ne diyorsun tatlım... Çok mutluyum çünkü o, bugün de gelecek." O dediği, fizik tedavi için gelen ufak tefek, sarışın delikanlı. Genç ve nazik. Onu "baştan çıkaran" çocuk.

Düşündükçe içimden hâlâ gülmek geliyor ama bunu merhametle yapıyorum. Hayatın gerçeküstülüğü: öylesine seçkin bir kadın olan annem sıradan, pek çoğundan farksız bir gence sevdalanmış. Ve ben, gerçekte ona fizik tedavi için değil, anneme yârenlik etmesi için para ödüyorum... Annemin hayaller kurmasını sağlamak, onun elini okşamak için geliyor. Elimden gelse başka şeyler için de para öderdim! Neden olmasın? Onun evdeki varlığından utanan ağabeyimle kaç kez kavga ettim. Neden? Hepimizin hayal kurmaya ihtiyacı yok mu?

Bir gün annemin son derece ciddi bir tavırla bana şöyle fısıldadığını hatırlıyorum: "Bilmeni isterim ki bir gün bile benden yararlanmaya kalkışmadı." "Anne, nasıl yararlanacak ki zaten? Senin paranı biz idare ediyoruz," diyerek onu rahatlatmaya çalışıyorum. "Yok canım, sen ne anladın ki? Yani o buraya geldiğinde beni hep dipteki karanlık odaya götürüyor. Beni öpmek istediğini düşünüyorum... Ama merak etme, elini sürmedi bana. Yararlanmaya yeltenmedi bile. Öyle saygılı ki! Birlikte yürürken tatlı tatlı şöyle diyor: 'Bana yaslanın...'" Nezaketi aşkla karıştıran bu anne beni duygulandırıyor. Seksenini geçmiş olsa da aşkı düşünmekten vazgeçmiyor.

Telefonda sürekli, "Bak canımın içi, hiçbir şey aşktan daha önemli değildir," diye yinelemekten hoşlanıyor. Sabah erkenden, ısrarla arıyor beni; iletmesi kesinlikle şart ve ertelenemez bir sözü olduğunu düşünüyor. Saatin altı olması, benim uyumak istiyor olabileceğimin önemi

olmuyor. Hiçbir şey onu vazgeçiremez. Ben de yüzümde gülümseme, yüreğimde merhametle ona kulak veriyorum çünkü annemin aşkın önemli olduğunu, hayatın en önemli armağanı olduğunu iletmek için sabahın köründe araması beni hem duygulandırıyor hem de gülümsetiyor.

Taksiye biniyorum. Havaalanında kimse beklemiyor beni; böylesi daha çok hoşuma gidiyor. Ne İstanbul'a geldiğimde ne de Roma'ya döndüğümde birinin beni karşılamasını istiyorum. Beni bekleyen biri varsa işte o zaman bu bir iş gezisidir demek oluyor.

Havaalanları vedalaşmalar ve hatta kucaklaşmalar için uygun değil; tren istasyonlarının büyüğü yok oralar-da. Sadece gürültücü turist grupları, *jet lag* ve neon ışıkları yüzünden sersemlemiş gezginler ya da benim gibi yalnızlıktan hoşlanan yolcular için bir geçiş noktası. Havaalanları, gelmeyen bir çağrının beklentisiyle cep telefonunu açarak hızla dışarı çıkmak ya da yanında oturanın yüzünü bile merak etmeden, gözleri Ipad'e dikerek gecikmiş uçağı beklemek için uygun mekânlardır.

Oysa ben hep çevreme bakıyorum. Başkalarının konuşmalarını dinlerim. Cep telefonlarının tuşlarıyla neler yazdıklarını, kime yanıt verdiklerini merak ederim. Minicik bir telefonun içine sıkışmış öykülerini hayal etmeye çalışırım. Ve onların sırlarını, özlemlerini, hülyalarını... filmlerimde anlatmak için. Birisi benim bir öykü hırsızlığı olduğumu söylemişti; belki gerçekten öyledir.

Kadın

OTELDE

Karar verildi, İstanbul'daki ilk günlerini birlikte geçirecekler. Dördü de buraya ilk kez geldiklerinden ve bir keşif söz konusu olduğundan gerçek bir turist gibi davranıp eğlenecekler. Sultanahmet Camii, Ayasofya ve sultanların sarayı olan Topkapı görülecek. Sultanahmet zaten çok yakın. Zaman kalırsa Kapalıçarşı'yı da şöyle bir dolaşacaklar. Yabancılar için tuzak olduğu kesin ama gene de gidilmeli.

Şehrin en ünlü otellerinden Pera Palas'ta kalıyorlar. Bir zamanlar Orient Express yolcularının konakladığı yer burası. Kahvaltıya ilk inen Anna oluyor; Michele sabahları daima ağırkanlı ve miskindir. Ama günün ilk saatlerindeki bu yalnızlıktan şikâyetçi değil. Sessizce kahvesini içmek onun için neredeyse bir ayin. Şimdi kahvesini yudumlarken seyahatin sonunda katılacakları yemeği düşünüyor.

Varlıklı hem de çok varlıklı bir çift olan müşterileri tarafından akşam yemeğine davet edildiler: Sokak çifti, sanayici ve ciddi anlamda sanat eserleri koleksiyonu yapıyor. Kadın elli yaşlarında, kesinlikle çok gösterişli bir sahte sarışın; sekreterinin bir yıllık maaşı tutarında olduğunu tahmin ettiği çantaların markaları hep göz önünde. Anna'yla tarzları son derece farklı ama gene de onu se-

vimli buluyor. Çok benzeştikleri yönleri de var: Ne kendine ne başkalarına zaman kaybettiren biri: aynen Anna gibi o da doğrudan hedefe yönelmeyi biliyor.

Sokak çifti, mobilya fabrikalarına daha uluslararası bir kimlik kazandırmak için Avrupa'nın dört bir yanındaki genç tasarımcılara koleksiyonlar ısmarlıyor ve Michele'nin işlerine de bayılıyor. Doğu'ya özgü bir dokunuş taşısa da modern bir tasarıma sahip sehpa ve ayaklı lamba serisinin eskizlerini şimdiden onayladılar. Buraya gelmelerinin bir nedeni de bu: Anna, Michele'nin çevresine bakarak yeni İstanbul'u anlatan, Doğu ve Batı'yı harmanlayan yeni bir koleksiyon için esinleneceğini düşünüyor.

Aslında Anna'nın gözü daha yükseklerde. Sokak çiftinin İstanbul'da yeni bir butik otel açmak üzere olduklarını biliyor. Bunun, Pera Palas havasında bir yer olmayacağı kesin. Bu belki de sadece lambaları pazarlamak için değil, iç mimari projesiyle Türkiye'de de bir ofis açmak için iyi bir fırsat olabilir. Neden olmasın? Belki iş tutar ve otel, Philippe Starck'ınki gibi bir zincir halini alabilir... Anna hayal kuruyor ama hayalleri daha çok bir savaş planını andırıyor. Hiçbir zaman yılgınlığa kapılmaz, sıradan bir hayır sözcüğüyle pes etmez.

Yurtdışına bir iskemle sattıkları o ilk seferi hatırlıyor. Aslında iş bir başarısızlıktan kaynaklanmıştı. İşbirliği yapmak istedikleri İsveçli ünlü üretici onlardan bir divan için fikir istemişti. Tasarım beğenilmiş ve "prototip" hazırlanmıştı; bu gerçekten güzel ve yenilikçi bir örnek model olmuştu. Ne var ki uygulamaya konamamış, üç yıl sonra da arşive kaldırılmıştı. Daha doğrusu çöpe atılmıştı. O sırada bir iskemle tasarlanması istenmişti: kahveler, müzeler, ortak alanlar için üst üste dizilebilecek türden olmalıydı. Anna araştırma konusunda Michele'ye yardımcı olmuştu. Masif düşüncesini bir kenara atmış, yeni malzemelere yönelmişlerdi. Belki MDF ile polipropi-

len yongasını karıştırabilirlerdi... Bir yıl daha geçti ve firma, bu ürünü üretebilecek birini bulamadığını bildirdi. İşte bu noktada Anna bunu kafasına taktı; doğru ustaların peşine düştü ve bir ay içinde İsveç'e yola çıktı; Udine'li küçük bir firmanın ürettiği, en ince ayrıntısına kadar ilgilendiği ve mali olarak da destek olduğu örnek model, tekerlekli bavulunun içinde duruyordu. Michele pes etmiş, o etmemişti. Ve haklı da çıkmıştı. Şimdi hâlâ bu iskemleye rastladığında –en son Paris'te küçük bir müzenin kafesinde– kendiyile gerçekten gurur duyuyor. Evet, şimdi bu varlıklı Türkleri şaşırtacak bir şeyler düşünmeliydi. Onları ikna edecek bir şey bulmalıydı. Onları büyülemeliydi.

Ya yemek daveti? Anna kesinlikle dostça bir ortam, samimi bir iş görüşmesi olacağını düşünüyordu. Davet için kısa, ipek bir giysi getirmişti yanında; güzel olmayı, dikkat çekmeyi istiyordu. "Ona ait" iki erkek olacaktı yanında. Henüz bunu kendine bile itiraf edemiyor ama başarılı asistanı Andrea'yla aralarında tuhaf bir çekim yaşanıyor. Michele kocası, elbette tartışılmaz gerçek bu. Andrea ise sadece bir arzu, bir ürperti, kesinlikle bir sevgili değil; Anna işleri karıştırmak istemiyor çünkü o nihayetinde yanında çalışan biri. Gene de onun bakışlarını üzerinde hissetmekten haz duyuyor; stüdyoda çizimlerini gösterirken, bir kâğıt uzatırken elinin eline değmesinden hoşlanıyor. Bir elektriklenme hissediyor. Ve bu ona yetiyor.

Adam

VAPURDA

Bu sabah çocukken yaptığım gibi vapura binip Karaköy'e geçmeye karar verdim. Güneşli bir gün, güverteye oturuyorum.

Bakışlarımı çeviriyorum ve uzakta Topkapı Sarayı'nın görkemli silueti beliriyor. Saraya adım atmayalı ne kadar oldu kim bilir...

Onun uzak, heybetli duvarlarına bakarken ansızın, tuhaf bir ürperti duyuyorum. Sanki bir önsezi ya da içimi dolduran hafif bir hüznün hissediyorum. Neredeyse bir gölge... Anlamlandıramadığım bir duygu.

Telefonum çalıyor: ekranda Elif adını görüyorum. Açmıyorum. Bugün onun yalanlarını dinlemeye hazır değilim. Elif gerçek bir neden yokken bile yalan söylemeyi başaran arkadaşlardan biri. Belki ufak tefek ihanetler ama gene de insanın canını yakıyor.

Zaten ne konuşmak istediğini çok iyi biliyorum. Burada, İstanbul'da *La Traviata* operasını sahneye koyma olasılığı üzerine kafa yoruyorum. Bunu bir zamanlar şahane bir sesi olan, lirik bir şarkıcı olabilecekken evlilik uğruna hayallerinden vazgeçen anneme bir armağan olarak tasarlıyorum. Elif'in arkamdan oyun çevirdiğini ve ne düşündüğünü yüzüme söylemeye cesaret edemediğini anlıyorum.

"Sev beni Alfredo... Sev beni Alfredo, benim seni sevdiğim kadar. Elveda." Küçükken, annemin evde hep çok sevdiği bu aryayı söyleyişini anımsıyorum!

Genç bir kızken Leyla Gencer'le aynı okulda eğitim almıştı; Gencer 50'li yılların en ünlü sopranosu olmuş, defalarca Scala Operası'nda sahneye çıkmıştı. Milano'da hayata veda etmiş, cenaze töreni küçük San Babila Kilisesi'nde yapılmıştı. Leyla küllerinin yüregini bırakmış olduğu Boğaz'ın sularına serpilmesini vasiyet etmiş ve bu arzusu yerine getirilmişti.

Annem kıskansa da ona hayranlık duyardı ve bütün plaklarına sahip; hepsi tozlanmış ve zamanla sararmış kaplarında, salonda duruyor. Güzel kadındı Leyla; o zamanın modasına uygun olarak kabartılmış kuzguni siyah saçlarıyla azametli bir havası vardı. Ama annem ondan çok daha güzeldi.

Annem. Bu sabah çocukluğumdaki gibi kızarmış ekmek kokusuyla uyandım. Yavaş yavaş odaları geçip mutfığa yöneldim; kapıya arkası dönük bir kadın kahvaltı hazırlıyordu. Saçları aynı anneminkilerin rengindeydi. Bir an için onun, gençliğine geri dönmüş annem olabileceğini düşündüm. "Canımın içi! Uyandın mı? Otur da kahvaltını et!"

Oysa bugün annem odasından bile çıkmak istemiyordu. Aslında haftalardan beri kalkmayı reddediyordu. Ağabeyim Taylan bana haber vermişti ve şimdi burada bulunma nedenlerimden biri de buydu: kendini bırakmaması gerektiğini ona anlatmalıydım. Taylan ise sürekli, "Sen ne bilirsin, sen hiç burada..." vurgularıyla beni suçlamaktan hoşlanıyor.

Yavaşça odasına girdim, öptüm, ellerini okşadım. Biraz şakalaştık ve sonunda annem, döndüğümde beni salonda bekleyeceğine söz verdi.

Şimdi vapurda onun bir zamanlar olduğu kadını ve

şimdiki halini düşünüyorum. Sonra bakışlarım yeniden Topkapı Sarayı'na çevriliyor. Rüzgâr şiddetlendi; içeri sığınmak daha iyi olacak. Yerimden kalkarken o gölge, o kaygı, beni bir kez daha beklenmedik biçimde ve gerçek bir nedeni olmaksızın sarıveriyor.

Kadın

GÖLGELER

Ayasofya'nın altın yaldızlı karanlığında yalnız başlarına yürüyorlar. Anna, turist kalabalığına yakalanmamak için çok erken gelmeleri konusunda ısrar etti; açık bir züppelikle onları "barbar dalgası" olarak niteliyor. Kuyrukta beklememek için önceden bir rehber ayarlamıştı; şimdi biletleri ellerinde.

Ayasofya. Önce kilise, sonra cami olmuş. Altın mozaikleri, sessizliği, gölgeleri ve ışığı: her şeyiyle onu büyülüyor. Siyah üzerine yaldızlı bezemeler, tabloyu andıran Arapça yazılar. İşte Michele'nin yeni koleksiyonu için istediği bu: fazla kibirli olmayan, ulaşılabilir lüks ve egzotik bir dokunuş. Günümüzde pek çok kişi evinde bunları görmeyi hayal ediyor.

Michele'yi bulmak için şöyle bir dönüyor. Gördüğünü o da görüyor mu acaba?

Topkapı Sarayı'na vardıklarında kalabalık yığılmaya başlamış. Mükemmel İtalyanca konuşan güzel rehberleri onları önden sokuyor içeri.

Anna, "Önce hareme girelim," diyor; bu bir istek değil, emir.

Haremi ziyaret etme konusunda gerçekten çok hevesli çünkü haremi dolduran kadınların sıradan köleler olduklarına asla inanmadı. Onların kimi açık, kimi gizli

ama sevda, iktidar ve entrika kokan bazı kurallara uyarak lüks içinde yaşayan bir tür kadın komünü olduklarını düşünüyordu. “Duvardaki şu çeşmeyi görüyor musunuz?” diye soruyor rehber kız. “Bu çeşmelerden pek çok köşede var; saray entrikalarının en büyük suç ortaklarının onlar olduğunu öğrenince şaşıracaksınız. Başka kimseye duyurmadan konuşmak isteyenler, bu çeşmelere gelir, musluğu açarmış; sözler akan suyun sesiyle örtülü-verirmiş.

“Kim bilir nasıldı harem kadınları?” Rehber onun düşüncelerini okumuşçasına, “Pek çok yabancıнын sandığı üzere haremdaki cariyelerin mutlaka güzel oldukları ve ortalıkta yarı çıplak dolaştıkları doğru değildir,” diyor. “Ama kara çarşafı da dolaşmıyorlardı. Gerçeği söylemek gerekirse haremın en ünlü kadınlarından Hürrem Sultan kesinlikle çirkindi. Onu Roxelana olarak duymuş olabilirsiniz. Bir iddiaya göre, bugün Ukrayna’da bulunan Leopoli’s’te doğmuş olan Hürrem’in gerçek adı Aleksandra Anastasiya idi ve bir Ortodoks papazın kızıydı. Kırım Tatarlarınca esir alınmış, köle olarak satılmış ve İstanbul’a gelmişti. Şahane bir kadın değildi ama gene de Kanuni Sultan Süleyman’ın aklını başından almayı başardı. Çünkü o zamanlar –XVI. yüzyılda– geçerli olan sadece güzellik ve cinsellik değildi; neşe, cazibe, konuşma yeteneği de aynen bugün olduğu gibi bir erkeği elde tutmak için önemliydi. Siz de öyle düşünmüyor musunuz?” Bunu söyledikten sonra gülümsüyor.

“Hürrem Sultan’ın ne kadar zeki ve kurnaz olduğunu anlamak için size pek bilinmeyen ama gerçekten ilginç bir olay anlatayım. Kanuni Sultan Süleyman Viyana’yı fethetmek üzere yola çıktığında –önce 1529, sonra 1683 yılında Viyana kapılarına ulaştığımızı, onlara tanıttığımız kahveyi miras olarak bıraktığımızı biliyorsunuz değil mi?– Roxelana, sultanın gözdesiydi. O ve Sultan Süley-

man birbirlerine günümüze kadar ulaşan tutkulu mektuplar yazıyorlardı. İşte bu mektupların birinde sultan ona, bu uzak topraklardan ne getirmesini istediğini sorar. Tabii ki aklından mücevherler geçmektedir. Ama Hürrem Sultan şu yanıtı verir: 'Şu anda benim için en büyük armağan canım sultanım, senin bıyığının bir telidir.'

Herkes hatta bıyiksız erkekler Michele ve Andrea da kahkahalarla gülüyorlar. Anna da gülümsüyor ve, "Ne kadar isterdim Hürrem Sultan'ı tanımayı... Kim bilir neler öğrenirdim ondan!" diye geçiriyor içinden.

Kendisi kadın ruhunu çok az tanıyor. Annesi o daha küçücükken hayata veda etmişti; kız kardeşleri de yoktu. Bu nedenle yanında öykünebileceği, içini dökebileceği bir kadın figürü olmadan yalnız başına büyümek zorunda kalmıştı.

Anna, çok erken yaşta ölen annesiyle ilgili olarak, belli belirsiz baygın ve tatlı kokusunu, bir zamanların modası olan yasemin parfümünü anımsıyor; kendini üzgün hissettiğinde anne babasının odasında duran kocaman ceviz dolabın içinde kapalı kalmış giysilere sinen bu kokuya sığınıyordu. Annesi yanında olsaydı nasıl bir kadın olacaktı acaba? Annesi, onsuz büyüyen kızının dönüştüğü kadını beğenecek miydi?

Aklından bunlar geçerken, eliyle gayriihtiyari annesine ait olan ve boynundan hiç çıkarmadığı inci kolyesini okşuyordu. Temas olarak serin ve düzgün incilerdi bunlar. Hiç hatırlamadığı annesinin okşayışı da böyle olmalıydı.

Kendi hayalleri içinde yitip gitmiş olan Anna odada yalnız kaldığını fark etti. Michele ve gençler rehberle sonraki odalara geçmiş olmalıydılar. Kendini anılara kattığı bu oda ona ansızın tehditkâr, gölgelerle ve fısıltılarla dolu bir yer gibi göründü. İlk kez böyle bir şeyi hissediyordu: müzeler ona neredeyse her zaman soğuk ve suskun mekânlar olarak gelirdi. Ama burası öyle değildi.

Sanki çevresinde birisi dolaşır gibiydi. Mantıklı yanı bunun mümkün olmadığını yinelese, hayal gördüğünü söylese de o, buradaki varlığı, onun soluğunu hissediyordu. Belki de etki altında kalmıştı. Ya da belki buradan gelip geçmiş, bu odada sevmiş, acı çekmiş, nefret etmiş, korkmuş, ihanet etmiş, ihanete uğramış kadınlardan arta kalanı hissediyordu. Gölgeler. Gerçek olmak isteyen, tehdit eden gölgeler.

Hayır, diye düşünüyor Anna, bu sadece bir etkilenme. Burada kimse yok, diye yineliyor kendine ve kontrolü ele alarak adımlarını çıkışa doğru hızlandırıyor.

Uzun ve loş bir koridordan geçiyor, bir kapıyı açıyor ve kendini birdenbire dışarıda, açık havada buluyor. Rahatlıyor, derin bir soluk alıyor.

Uzakta bir gemi ağır ağır ilerliyor.

Adam

BABASIZ

Topkapı, harem ve sırları. Bunlar beni her zaman büyüledi. Büyülendim ama şaşırmadım, çünkü bir zamanlar benim de küçük bir haremim olduğunu söyleyebilirim. Uzun süre hiçbir erkeğin bulunmadığı bir evde büyüdüm. Benden birkaç yaş büyük ağabeyim Taylan, yatılı okulda okuyordu ve sadece hafta sonlarında eve geliyordu. Babamsa uzun yıllar boyunca bulanık bir resimden daha fazlası olamadı. Bu nedenle evin tek erkeği bendim ve o küçük harem tarafından çok seviliyordum: annem, anneannem, annemin yanından hiç ayrılmayan arkadaşları olan ve zaman zaman bize taşınan “teyzeleirim” vardı. Tabii bir de annemin doğumuna bile tanıklık etmiş yaşlı yardımcımız Elmas Hanım.

Babam! Ben uzun süre babasız büyüyen bir çocuk oldum. Gene de öyle anlar vardı ki yokluğu bir an için çok keskin, dayanılmaz bir hal alıyordu. Söz gelişi sıcak yaz akşamlarında, komşu villaların bahçelerinde karanlık çöken dek arkadaşlarımla oynama iznim olduğu zaman yaşıyordum bunu. Akşam yemeği saatinde birdenbire evlerine koşmaya başlıyorlardı: “Babam geliyor! Babam geliyor!” Bu sözleri her duyduğumda adeta bir yerlerime bıçak saplanıyordu. Akşam yemeğinde eve gelecek bir babam yoktu; sadece büfenin üzerinde güzelce duran *kitch* bir gondol...

Şimdi hâlâ İstanbul'a gelip evimin yakınlarında nelerin değiştiğini, kaç evin yıkıldığını, kaç bahçenin yok olduğunu, kaç yeni inşaatın başladığını görmek için sokaklarda dolaştığımda, akşam saatiyse çocukların evlerine koşturduklarını görmesem de o yalnızlık ve hüznün duygusunu eski günlerdeki gibi yeniden hissediyorum.

Ama aslına bakarsanız bu son derece özgün ve kişisel haremim tarafından sarmalanıyor ve çabucak avunuyordum. Hüznün ve terk edilmişlik duygusu yüreğime dolduğunda kendimi iyi hissetmem için çocukluğumun kadınları hep yanımda oluyordu. Hepsi.

En başta anneannem vardı; iki kez, ikisinde de bir paşayla evlenmiş olan anneannem gözümüzde gerçek bir "Osmanlı prensesi" idi. Nikotin lekesi olmaması için orta parmağına yüzük gibi geçirdiği son derece alengirli gümüş bir ağızlıkla içerdi sigarasını. Fransızca konuşma alışkanlığı vardı ve birini çağırmak istediğinde el çırpardı. Evden her gün bir hizmetçi kovar ama yüzlerini hemen unuttuğu için onları yeniden işe alırdı.

İlkbahar gelince hizmetçileri gelincik toplamaya yollardı; toplanan gelincikleri kaynattırır, imbikten geçirir, ağızda eriyen minik, değerli bir pastil elde ederdi. Saat akşamın altısı oldu mu "Osmanlı prensesi" benim dokunmamın yasak olduğu, sadece onun kucağındayken elimi sürebildiğim ısıltılı billur kadehlerinden konyağını içer, yer gök yıkılsa bu rutini terk etmezdi.

İki de bekâr, daha amiyane tabirle "evde kalmış" teyze vardı; bu durum onlar için bir sorun oluşturmuyordu çünkü nasıl eğleneceklerini çok iyi biliyorlardı. Hatta zengin bir armatörle ilk sevişmesinde düşüp bayılan o kurnaz arkadaşlarından bahsedip gülüşüyorlardı. Arkadaşları bayılma numarası yaparak adamın kendini gerçek bir erkek gibi hissetmesini sağlamıştı. Sonra bu saf âşığın ona aldığı ilk değerli mücevheri yere atmış ve adeta alın-

mişçasına para peşinde olmadığını göstermek istemişti. Ve sonunda onunla evlenmeyi başarmıştı.

Teyzelerim Cinzano içmeyi ve *femmes fatales* taklidi yapmayı severlerdi. "Sigara içerken duman yüzünü sarsın ve okşasın, sakın ha üfleme," derdi Betül teyzem. "Yeniden dene." Ve karşımda defalarca denerlerdi bunu.

Uçurtma öğretmenim olan Betül teyzem içlerinde en şık, en zarif olardı. Her giydiğini kendine yakıştırırdı. Kendine kur yapılmasına bayılırdı. Hem de çok. Beni biraz mazeret biraz bahane olarak yanına alır gezdirirdi. En gözde mekân olan Divan Pastanesi'ne giderdik. Canım ne isterse ısmarlayabilirdim: ya efsanevi çikolatalı mozaik pasta ya da çok sevdiğim tuzlu kurabiyelerden isterdim. Ben ve güzel teyzem masamızda sessizce otururduk: o bir çay alır ve inanılmaz bir yavaşlıkla, soğuyana dek, sonsuza dek yudumlardı. Arada sırada çevresine bakar, daha doğrusu kendisine baktırırdı.

Genç ve yakışıklı erkeklere özellikle düşkündü. Onlardan birinin kendisini ciddi bir ilgiyle izlediğini fark ederse çantasından gümüş bir ayna çıkartır ve sürekli dudağındaki ruju yoklardı. Bu da eski zamanlara özgü bir davranıştı işte: bugün hangi kadın yapar bunu?

Onun huzursuzluğunu açığa çıkaran belli belirsiz ve bilinçsiz tavırlarını öğrenmiştim: kimi zaman tayyör düğmelerinin iyi iliklenip iliklenmediğini, kimi zaman da biraz yıpranmış ve seyrelişmiş kürk yakasının yerinde olup olmadığını kontrol ederdi.

Sonunda bakışmalardan umutlanırsa, kurnaz Betül teyzem şöyle derdi: "Eve tek başına dönmeyi becerirsin değil mi bir tanem? Git kendine bir *Teksas* al; işte para." Buna hayır diyebilir miydim hiç?

Teksas en sevdiğim çizgi romandı. Sonradan onun İtalya'da yaratıldığını öğrenecektim. Batı'nın geniş ovalarında yaşanan olayların kahramanları Çelik Blek, İngi-

liz Kırmızı Urbalılara karşı kolonilerin özgürlüğü için çarpışan Kuzey Amerikalı bir avcıydı ve bir de Profesör Oklitus vardı. Henüz on yaşında bile olmayan ben, bu beklenmedik armağana sevinir, kalkıp giderdim.

Günün birinde aynasıyla rujunu çantasına yerleştirirken, bakışlarından onun kederli, çok kederli olduğunu sezinledim. Belki de güzelliğinin solmaya başladığını, tenninin, artık demode olan kürk yakası gibi bozulduğunu fark etmişti. İşte o anda kaderinin onu sonsuza dek yalnız bırakacağını, bir erkek, gerçek bir sevda bulamayacağını anlamış olmalıydı. Bu nedenle alçak sesle ona şöyle dedim: “Çok güzelsin.” O da gülümseyerek, “Sen bir tannesin,” dedi bana.

Bir de Güzin teyzem vardı. Harika resim yapardı ve akademide ders verirdi. Üstelik şahane tatlılar yapmayı da bilirdi. Sorun şuydu ki, şeker hastasıydı ve tatlılar onun için bir ayartma ve bir işkenceydi. Bir pazar öğleden sonrasında ben ve ağabeyim evde onunla yalnız kaldığımızda en sevdiğimiz tatlılardan biri olan ekmek kadayıfı yapmıştı. Aşırı mutlu olan ben ve Taylan saatlerden beri tatlıyı nasıl keseceğimizi tartışıyorduk: üçgen mi, kare mi, küçük ya da büyük porsiyonlar halinde mi dilimlemeliydik? Sonunda bizim bu rahatsız edici gevezeliğimizden bıkan Güzin teyzem, kadayıf tepsisini tuttuğu gibi pencereden dışarı fırlattı!

Onun da genç hayranları vardı; çoğu zaman hiç çekinmeden gizlice eve alırdı. Böyle durumlarda gecenin bir yarısında, “Hırsız var! Hırsız var!” diye bir haykırış duyabilirdik. Gece yarısı penceresinden bir erkeğin çıktığını gören olursa durumdan kuşkulanılasın diye uydurduğu bir sahneydi bu.

Güzin teyzem hep bir şeylerini kaybederdi: eşyalarını, giysilerini, belgelerini. Hatta dişini bile kaybetmişti. Evet, çünkü ağzının en öndeki dişi takmaydı ve hep dü-

şüyordu; o zaman onu aramak biz çocuklara kalırdı. Bir keresinde sandalla denize açıldığımızda düşmüştü dış. Bulmak için hepimiz suya atlamıştık! Elbette kimse bulamadı.

O zamanlar ablam Filiz de bizimle otururdu; annemin ilk evliliğinden olan ablam en büyüğümüzdü. Kısa süre sonra evden ayrılacak, bir güzellik yarışmasını kazanarak umut vaat eden oyunculuk kariyerine başlayacaktı. 70'li yılların Türk sinemasının yıldızı olacaktı: krepe edilerek kabartılmış sarı saçlarıyla, sürmeli gözleriyle, büyüleyici bakışlarıyla evin dört bir yanına dağılmış sinema dergilerinin kapaklarından bize bakardı.

Ama ben onun ne kadar güzel olduğunu çok önceden fark etmiştim: bir sabah sessizce odasına girdiğimde henüz uyuyordu; üzerinde gece giysisi, başında parlak bir taç, dağılmış göz makyajıyla yataktaydı. Beni duymadı bile. Yerde topuklu siyah saten ayakkabıları terk edilmiş gibi duruyordu. Son derece güzeldi.

Güzel, güzel olduğunun farkında ve hayat dolu bir kızdı. Beni öptüğünde yanaklarımda hep ruj lekesi bırakırdı; ben de bundan hiç hoşlanmayarak kaçardım; o güller, peşimden koşar, beni yakalar, ısrarla, inadına yeniden öperdi. Bu öpücük aramızda bir oyun olmuştu. O zamanın modası kıpkırmızı, canlı rujunu tenime bir damga gibi basardı.

Elbette günün birinde bu pırıltılı taçları, gösterişli gece elbiselerini, yüksek topuklu ayakkabılarını terk edeceğini o da bilemezdi. Yıllar sonra taşralı zengin bir adamla evlendi; büyük çiftlikleri ve arazileri olan kocası onu alıp İstanbul'dan çok uzaklara götürdü. Filiz'in üç çocuğu oldu; kırlarda yaşayan, at binen bir kadına dönüştü. Geride bıraktığı dünyayı özlüyor, bir zamanlar olduğu sorumsuz ama hayat dolu kıza hasret duyuyor mudur acaba?

Bugün haremimden geriye sadece anılar kaldı. Evimiz onların varlığından yoksun. Dün gece karanlık odalarda yürürken aklımdan bu geçiyordu. İşte bu nedenle İstanbul'a döndüğümde, eski plakların durduğu, Janis Joplin ve David Bowie posterlerimin duvar kâğıdıymışçasına birbirlerine yapışık olarak asılı olduğu, bir anıt mezarı andıran çocukluk odamda kalmak istemiyorum. Genellikle tek başıma gelmediğim için otele gitmeyi tercih ediyorum. Kendimle geçmişim arasına mesafe koymayı yeğliyorum.

Ama bu sefer öyle yapmamaya karar verdim. Bunun benim için son olduğunu biliyorum: ev birkaç ay içinde yerle bir edilecek.

Kadın

BİRDENBİRE

Anna Kapalıçarşı'ya doğru yürüyor; elbette görülmesi gereken turistik mekânlardan biri ama aynı zamanda renklerin, seslerin ve yüzlerin oluşturduğu olağanüstü bir çiçekdürbünü görüntüsü sunuyor: yabancılar ve satıcılar, çocuklar ve yaşlılar, örtülü kadınlar ve blucinli, yüksek topuklu genç kızlar.

Renkli çizgilerle süslenmiş beyaz pamuklu örtüler satan bir dükkânın önünde duruyor. Hangisini alacağı konusunda kararsız. Yumuşacık pamuklu örtü, yazın kumsalda şezlonga sermek için ideal olur. Satıcı ona bunun hamamlarda kullanılan peştamal olduğunu söylüyor. Hamam ya; evet biraz sonra gidecekler oraya da. Kapalıçarşı'ya yakın birini, şehrin en eski hamamlarından Çemberlitaş'ı seçtiler. XVI. yüzyılda inşa edilmiş olsa da oteldekilerin söylediğine göre yakın zamanda bir restorasyon geçirmiş. Hamama giriş ve kese için rezervasyon yaptırıyorlar. Oraya gitmek için sabırsızlanıyor Anna.

Hamamdan ve akşam yemeğinden sonra yolları ayrılacak. Elena ve Andrea, Nemrut Dağı'na gitmeye karar verdiler; dağın zirvesindeki gizemli ve devasa tanrı ve hayvan heykellerini görmek istiyorlar. Anna ise yerinden kımıldamaya niyetli değil; daha keşfedecek çok şey, yeni işlerine ilham verecek onlarca ayrıntı olduğu için İstan-

bul'da kalmak istiyor. Michele nerede acaba?

Çevresine bakınıyor ve onun ileride bir kahvede oturduğunu görüyor; Kapalıçarşı'nın içinde oyma ahşap sehpa, alçak tabureler, kilimlerle birbirinden ayrılmış pek çok küçük kahve var. Michele oturmuş, kara Moleskine marka defterine bir şeyler çiziyor. Çizimine yoğunlaşmışken, seyredildiğinin farkında değilken onu incelemekten hoşlanıyor. Her şeyin bilgisayarda yapıldığı bir devirde kalem tutmayı bilen bir erkek hoşuna gidiyor; yanında, not defteri olmadan evden çıkmayan bir erkek: küçük notlar alır, resim çizer, eskiz yapar; birbirine karışmış bütün bu sözler ve görüntüler yarın, öbür gün bir iskemle ya da lambaya dönüşebilir.

Yanına giderek, "Ne çiziyorsun?" diye soruyor.

"Şu çiçekleri görüyor musun?" diyen Michele ona sayfayı gösteriyor. Siyah rapido kaleminin incecik ucuyla kahvenin duvarına asılı kilim üzerindeki karmaşık deseni çizmiş. "Lizbon'da Gülbenkian Müzesi'nde gördüğümüz o kumaşı andırıyor, hatırladın mı?"

Elbette hatırlıyor; geometrik desenli antik Bursa dokumalarıydı onlar; tablo güzelliğinde yastık kılıflarıydı. Altınla boy ölçüşecek yoğun bir kırmızı renkteydi.

Michele haklı: Kapalıçarşı'nın bir kahvesine asılmış, antika olmayan bu ucuz kilimde onları hatırlatan bir şey var.

"Bu deseni ve kırmızının bu tonunu sevdim," diyor Moleskine defterini kaparken. "Koleksiyonumuza böyle kızıl, stilize çiçeklerin olduğu bir desen katabiliriz diye düşünüyordum. Bunun fotoğrafım çeker, dijital ortamda oynar, soyutlaştırırız. Belki de duvar kâğıtları için kullanırız: duvar kâğıtları yeniden moda oluyor değil mi? Bir tane üretip Sokak çiftine bundan söz edebiliriz."

Anna ansızın, "Belki de Bursa'ya gitmemiz gerekiyordu," önerisinde bulunuyor. "İstanbul'a çok uzak olduğunu sanmıyorum. Yerel müzede görecektir ilginç şeyler olabilir."

“Hayır, burada kalalım,” diyor Michele. “Burada da görecek çok şey var. Hem dinlenelim, İstanbul’un ve otele tadını çıkaralım.”

“Allahtan yerinden kımıldamak istemiyor,” diye geçiriyor içinden Anna. Ertesi gün Andrea ve Elena gittiklerinde yalnız kalacaklar. O zaman tempoyu düşürebilir, telaşlı turist rolünden sıyrılır, şehirle yakınlık kurabilirler. Michele esinlenmiş görünüyor ve bu iyi bir şey diye düşünüyor Anna. Sakin sakin dolaşacaklar, bir kahvede mola vermeye zamanları olacak; adam çizecek, kadın internet bağlantısı bulup e-postalarını gözden geçirecek, kendisi yazıp yollayacak ya da hiçbir şey yapmayıp gelecek projeleri hayal ederek gevşeyecek. İşte bunlar kendisi için de gerçek anlamda esinlenme anları oluyor. Gücünü yeniden topladığı anlar. Ve şimdi nihayet hamama gidecek. Yürüyerek ulaşabilecekleri kadar yakında.

Sonra her şey bir anda olup bitiyor. Çok çok hızla. Yeniden düşününce –sonradan kaç kez yeni baştan düşündü– gerçekten olup biteni bir türlü yerli yerine oturtamıyor. Sadece bölük pörçük görüntüler, haykırışlar ve karanlık var.

Kapalıçarşı’nın labirent sokaklarında Andrea ve Elena’yı bulduktan sonra güneşin gözlerini kamaştırdığı sokağa çıkıyorlar. Hep birlikte yürüyorlar; sadece bir meydana geçecekler. Anna çantasındaki güneş gözlüğünü bulmak için bir an duruyor; tam o anda mal boşaltan bir kamyonun arkasından çıkıveren motosiklet, bir canı dehşetiyle onlara çarpıyor. Bowling topunun kukalara vurma-sı gibi onları yerle bir ediyor. Elena’yı kurtarmak için uzağa iten Andrea düşüyor; motor devriliyor, sürücüsü yere yuvarlanıyor, kaskı birkaç metre öteye fırlıyor.

Sonra kan. Kırmızı. Birkaç adım geride mucize eseri kurtulan Anna ve Michele. Andrea bir süre nefes alıyor. Yüzü gözü kan içinde. Sonra nefes alamaz oluyor.

Adam

BAŞKA DENİZLER

İstanbul'dan sonra başka denizler sevdim. Okyanuslar, ilkbaharın ilk günlerinde yürümeye gittiğim Ostia kıyısındaki kumsallar ve Akdeniz'in kokularını taşıyan kalyalık Puglia denizi. Günbatımında yüzlerce yıllık zeytinlerle ya da çamlarla sonlanan kumsallar. Katlanıp kaldırılmış şezlonglar, tırmıklanmış ve düzeltilmiş kumlar. Her şey ertesi gün için hazırlanmış. Günün sonlandığı ve dünyanın son bir ışıltıyla aydınlandığı anda var olan o ışık.

Ama suyun cilaladığı, kıyıda bulduğum taş misali içimde taşıdığım deniz ilkgençliğimin denizidir. Marmara Denizi'dir. Havlumu boynuma asıp evden çıkar, bahçeyi geçer ve yürüyerek denize giderdim. Sandal kiralayabildiğimiz küçük bir koy vardı. Sandalları kiralayan dört delikanlı, şişkin pazulu, kara gözlü dört kardeş. Bir de köfteci vardı. Ve bir de o, Yusuf.

Kimi zaman koşarak yakaladığımız tramvaya biner, daha uzaklara giderdik.

Yusuf benim ilk arkadaşım, ilk aşkım oldu. On bir, on iki yaşındaydık ve evin kapısının ardında keşfedilmeyi bekleyen koca bir dünya vardı. Ama içeride, odamın kuytululuğunda ve loşluğunda sadece ikimizdik. Biz ve pikabım, 45 ve 33 devirlik plaklarım. Biz ve keşfedilmeyi bekleyen bir beden: ama sen, ama ben... Ama sen nasıl

öpüşüleceğini biliyor musun? Deneyelim mi? Nasıl yapıldığını gösterebilir mi bana?

O akşam evimizde bir davet veriliyordu; büyükler salonda çene çalıyorlardı, kapılar bahçeye açılmıştı; ıhlamurların kokusu içeri doluyordu. Ben ve Yusuf odama kapanmıştık; plak çalıyorduk, denemek için, ne etki yaptığını anlamak için öpüşüyorduk. Sen dilinle öpüşebiliyor musun; bunu becerebiliyor musun?

Önceleri hiç var olmamışken sonra fazlasıyla var olan babam ansızın deli gibi odama daldı, beni tokatlamaya, itip kakmaya, haykırmaya başladı: "Sen sapığın tekisin!" Döndü ve Yusuf'a da vurdu. Ve ben onun o güzel yüzünü lekeleyen kanı gördüm.

Ötede annem, konuklar, Yusuf'un anne ve babası, sessizlik...

Hâlâ her şeyi hatırlıyorum: küçük düşme, gözyaşları, anlayışsızlık. Babamın ertesi gün beni sürükleyerek götürdüğü psikiyatri anımsıyorum; bekleme odasını, hastaneyi, gerçek delileri, yüz ifadelerini, korkumu... Belki ben de deliydim. Ancak çok yıllar sonra psikiyatrin babama çıktığını öğrenecektim: "Onun hayatını mahvettin!"

Babam artık yok. Kumsalın olduğu yerden şimdi cadde geçiyor. Ve ben Yusuf'u bir daha görmedim. İtalya'dan, ailemi görmek için İstanbul'a dönüşlerimden biri hariç. Eve doğru yürüyordum, sarı bir tostağın direksiyonunda yanımdan geçti. Yakışıklı, çok yakışıklıydı. Bakışlarımız karşılaştı, araba durdu, camı açtı.

"Gerçekten sensin..." diyor yavaşça. Sonra hemen su yüzeyine çıkıveren arzudan utanarak sessizliği sıradanlıkla bozuyor: "Acaba benim David Bowie 33'lüğümü buldun mu? Hatırlıyor musun onu; kim bilir nereye gitti." Sesi geçmişe duyulan bütün özleme ihanet ediyor.

Bana bakmıyor.

Ona bakmıyorum.

“Arayacağım...” diyorum sadete.

O plaklar, odam, okşamalar. Çok uzun bir an için zaman bizi unutmuş gibi görünüyor.

Sonsuza dek orada, kaldırımda dikilebilir, tek söz etmeden ona bakabilirdim: anılara gömülmüş olarak ve hâlâ sahip olabileceklerimizi hayal ederek.

Sonra Yusuf bakışlarını yoldan ayırıp bana çeviriyor. Gözlerinde yüreğimin dinlemek isteyeceği soruyu okuyorum:

“Seni gideceğin yere bırakayım mı?”

Elim arabanın kapısına uzanıyor, kapıyı açmak üzereyim. Ama bunu yapmıyorum, elimi çekiyor ve bir daha kapıya uzanmaması için cebime sokuyorum. “Eve gitmem lazım. Beni bekliyorlar.. Hoşça kal.”

Köşeyi dönen arabasıyla hayatımdan bir kez daha çıkarken izliyorum onu.

Kahvaltıda anneme soruyorum. “Anne, Yusuf’u hatırlıyor musun?”

“Elbette. Taylan’ın dediğine göre hâlâ çok yakışıklıymış. Birkaç hafta önce ona sokakta rastladığını söylemişti,” yanıtını veriyor. Sonra konuyu değiştiriyor; bunda gerçekten çok usta. “Peki, sen Mustafa’yı hatırlıyor musun?”

Evet, tabii hatırlıyorum. Musti, bizimkiler onu neredeyse evlat edinmişti. Yoksul bir ailenin çocuğuydu, kelimenin tam anlamıyla beş parasızdılar.

Annem o yıllarda hiçbir karşılık beklemeden okulda resim dersi vermeye başlamıştı. Mustafa onun sınıfındaydı. Çok başarılıydı, gerçek bir yetenektir. Kardeşim olabildi, benden on yaş küçüktü.

O zamanlar ben çoktan sinema hayalleri kurmaya başlamıştım ve Roma’ya taşınmak üzereydim. Kimliğimi sonsuza dek belirleyecek filmleri ezberlemiştim: bütün Visconti filmleri, Germi’nin *İtalyan Usulü Boşan-*

ma'sı sinemayı Hollywood'da değil, İtalya'da öğrenmem gerektiğine beni ikna etmişti.

İlk zamanlar Mustafa akşam yemeği saatlerinde bize uğrardı. Annemin ve babamın gizli tarifleriyle, Elmas Hanım'a bile emanet etmeden, büyük bir zevkle pişirdikleri köfteleri –deniz kenarında Yusuf'la birlikte aldığımız köfteler de bence nefisti– evdeki genel dalgınlıktan yararlanarak kardeşlerine götürmek için cebine sokuştururdu. Sonra annem Mustafa'nın evinde nasıl bir sefaletin yaşandığını öğrendi ve onun kaderine müdahale etti. Resim dersi verme bahanesiyle onu akşam yemeğine alıkoyuyordu.

Günün birinde Mustafa'nın verem olduğu öğrenildi. Annem ve babam onu tedavi ettirdiler ve gözbebekleriymiş gibi özen gösterdiler: iğneler, bakım... bir kere-sinde babamın onun için meyve soyduğunu gördüm. Mustafa zayıf, solgundu, hayatta kalamayacağından gerçekten korkuyorlardı. Babam hayatında ilk kez gerçek bir baba gibi davranıyordu. Bana hiç davranmadığı gibi. Sahip olamadığım her şeye karşı duyduğum özlem ve derin acıya karşın o anda sevdim onu.

Ben Roma'ya gittiğimde Taylan çoktandır Amerika'daydı; annem ve babam Mustafa'nın bir gelecek kurmasına yardım etmeye karar verdiler. Onu okuttular; başarılı olunca üniversiteye gitmesine de yardım ettiler. Eğer sonunda mühendis olduysa bunu; onu oğlu, oğullarının en küçüğü gibi seven o sarışın kadına borçludur.

"Mustafa nihayet evlendi. Sana düğün fotoğraflarını göstermeliyim. İnşallah yakında bir bebekleri olur; umarım bebeği görmeye ömrüm yeter." Bir an susuyor, bana söylemesi gereken bir şey var: "Sen de canımın içi, sen de çocuk sahibi olmalısın, biliyorsun değil mi? Hâlâ vaktin var. İki ya da üç çocuk..."

"Ben mi anne?"

Annem biliyor; şimdi hayatımda bir adam var ve ne ondan ne başkasından saklamak istediğim adamı o da seviyor. Çünkü aşk cinsiyet ayırmaz: aşk seçer, işte o kadar.

"Tabii ya sen. Bir yolu bulunur değil mi? O korkunç İtalyan kadınla boşa harcadığın onca zamanı düşünüyorum da! Üstelik bir çocuk sahibi de olmadınız. Ama artık seviyor ve seviliyorsun: onunla bir çocuk yap canımın içi!"

Tatlı ve şaşırtıcı annem; herkese, evde dolaşan bütün çocuklara armağan edecek gülümseyişi ve özeni olan annem...

Bir gün bana gerçek bir demokrasi ve uygarlık dersi vermişti. On yaşlarında olmalıydım. Ona şöyle dedim: "Hayır anne, ben Rumlara hiçbir şey götüremem. Onlar tehlikeli, onlar katil. Tıpkı Ermeniler gibi. Neden onlara hediye götürelim ki?"

Komşumuz Rum bir aileydi. Yaz başında gelip Kalamış'taki yazlık evlerini açtıklarında ben, annemin hoş geldiniz armağanı olan yiyecek dolu tepsilerle onlara gönderilirdim. Onlar da ertesi gün, bu tepsileri doldurup iade ederlerdi: komşuluk kuralları böyle gerektiriyordu.

Sınıf arkadaşlarımdan biri de Ermeni bir kızdı; inanmış ve öfkeli bir milliyetçi olan öğretmenimiz sınıfta, "O katil Ermeniler ve Rumlar," diye bir söz savurmuştu. Bizlerin, on yaşındaki çocukların karşısında yapmıştı bunu.

Annem o gün sabırla, olayı benim ağzımdan almayı başarmıştı. Bana sakın sakın katil olmadıklarını, bunların yalan olduğunu, ev, sıra ya da ülke komşularımızdan korkmamamız gerektiğini anlattı. Korkmamız gereken bir şey varsa o da nefret ve önyargıydı. Ve ertesi gün bu sözleri protesto etmek için en şık tayyörüyle okula gitti. Gururlu ve kendinden emin bir tavırla.

Müdüre, öğretmeni çağırmasını söyledi ve onu kar-

şısına alarak, hiç tereddüt etmeden, gayet kararlı biçimde itirazını dile getirdi. Söylenen her şeyi kapalı çocukların önünde böyle uygarlık dışı mesajlar vermemesini, nefret yüklü başka açıklamaları olursa hoşgörölü davranmayacağını açıkça söyledi.

O zamanlar bundan pek hoşnut kalmamıştım çünkü öğretmen bu sözleri sineye çekmiş ama hedef olarak da beni seçmişti; o günden sonra yok yere tokat yemeye, ceza almaya başlamıştım. Ama bugün o davranışı nedeniyle anneme hayranlık duyuyorum. Başkalarının hakları için mücadele verenlerin olduğu yerde kazananlar ya da kurbanlar yoktur; onun verdiği ders hep bu oldu.

Kadın

CEP TELEFONU

Yeniden düşündüğünde Anna'yı en çok yaralayan bayağılık oluyor. Daha ayrıntılı söylemek gerekirse, kasvet, ihanetin bayağılığının mide bulandırıcı kasveti. Bunu da rastlantıyla keşfetti. O şok ve ölüm gecesinde.

Kazadan sonra Andrea morgda; gözleri, o güzel gözleri ebediyen kapanmış yatıyor. Elena'ya hastanede serum takıldı. Doktorların söylediğine göre bilinci henüz yerine gelmemişti ama geceyi atlatırsa kendini toparlayabilirdi. Ve ikisi, perişan bir durumda nihayet otel odasına girmişlerdi.

Michele çoktan yatakta ve uyuyor. Odaya girdiklerinde, "Çok bitkinim," demiş, bir anda uyumuştı. Geç, gerçekten çok geç olmuştu ama Anna hâlâ kazayı düşünmeyi sürdürüyor: iki gencin üzerine mermi gibi gelen motosiklet, ölümün hayatı sildiği o çok hızlı anlar. Ve kan, kırmızı, asfaltın üzerinde. Andrea'nın morgdaki bembeyaz yüzü. Kapalı mavi gözleri.

Sonra bip sesi. Çevresine bakınıyor. Kendi cep telefonu kapalı. Elena'nın telefonu olmalı. Hastanede doktorlar çantasını ona teslim etmişlerdi. Kalkıyor, kızın çantasını karıştırıyor; işte burada, en iyisi sessize almak. Tam o anda ekranda bir mesaj beliriyor. "İhtiyaarlarla işler nasıl gidiyor?" İhtiyaarlar biz olmalıyız, diye düşünüyor

Anna ve tam cep telefonunu yerine koyacakken öteki mesajlar arasında onu görüyor: Michele'nin adı. Kocası mı bu?

Ve bir neon şiddetiyle, bir haykırış, bir tokat gibi bütün mesajlar ortaya dökülüyor. Sonuncusunu sonsuza dek, kelime kelime hatırlayacağını düşünüyor. Yazan Elena: "Onun fotoğrafını çek ve bana gönder bir kez daha. Hoşuma gittiğini biliyorsun."

Başlangıçta Anna anlayamıyor, bir belgeden ya da işle ilgili bir şeyden söz edildiğini sanıyor. Mesajları birer birer yeniden okuyor. Ama söz konusu olan iş değil. Cep telefonu aracılığıyla akıp giden üç kuruşluk bir erotik yazışma. Bir ihanetin en iç kapayıcı bildirisi. Elena ve Michele: nasıl oldu da bunu fark etmedi?

Dönüp yatağa bakıyor. Michele uyuyor. Bir şey yokmuş gibi. Bir şey olmamış gibi. Sevgilisi o anda hastanede ölümle mücadele etmiyormuş gibi.

Anna hayatında ilk kez ne yapacağını bilemiyor. Onu zamanda geri götüren, artık olmayan annesinin giysilerini koklamak için dolaba saklanan dokuz yaşına döndüren bir ihanet bu; babası o zaman onu koruması, savunması, hep yanında olması gerekirken şöyle demişti: "Taşınıyoruz Anna'cık. Annenin, senin çok sevdiğin arkadaşının, Sofia'nın yanına gidiyoruz. Okul değiştirmen de gerekmeyecek; birkaç sokak ötede. Hepimiz birlikte yaşayacağız, harika olacak, sana söz veriyorum."

"Harika olmayacak!" diye haykırmıştı çaresizlik içinde. "Ben annemi istiyorum!" Ve gitmeyi reddetmişti. Ağlamış, dedesiyle kalmak için yalvarmıştı. Babası da öylesinin daha iyi olacağına ikna olmuştu. Ancak çok sonra Anna, babasının Sofia'yla ilişkisinin annesinin ölümünden çok önce başlamış olabileceğini anlamıştı. Ama hiçbir şey sormamış, asla bilmek istememişti ve her şeyden önemlisi babasını asla bağışlamamıştı.

Ve şimdi de Michele. Anna sessizlik içinde bakıyor ona ve hâlâ inanamıyor. Sonra uyandırıyor. Tek söz etmeden cep telefonunu uzatıyor. İçindeki küçük, çok küçük daha doğrusu çok büyük bir nokta, yanılmış olması için dua ediyor. Bunun bir açıklaması olmasını, saçma ve inanılmaz da olsa bir açıklaması olmasını diliyor. Adam camlara tırmansın, yalan söylemeyi denesin, doğru olmadığını söylesin, herhangi bir palavra atsın istiyor.

Michele telefona bakmıyor bile. O da kalkıyor. İç çamaşırılı bir adamla hesaplaşmak gerçeküstü bir durum. Sadece şunu söylüyor: "Eninde sonunda öğrenecektin. Bu şekilde olduğu için üzgünüm."

Anna ona bağıyor: "Devam et, her şeyi bilmek istiyorum, bana her şeyi söylemelisin!" Ve sonra ekliyor: "Hayır, en iyisi hiçbir şey söyleme." Aslında ihanet olasılığını hep geçirmişti aklından ama bu, Anna Karenina havasında, içini titreten, bütün hayatını altüst eden bir tutku olmalıydı; stüdyodaki asistanla basit bir düzüşme, cep telefonuna bir kez bakmakla ortaya çıkacak kadar bayağı bir hikâye değil. Michele'nin cep telefonunu şimdiye dek saygısından bir kez bile karıştırmamış, ona güvenmişti. Şimdi yanıldığını anlıyordu.

"Onu seviyorum Anna. Gerçekten âşık oldum. Üzgünüm. İstanbul'dan sonra sana söylemeyi düşünüyorduk."

"Şaka yapıyorsun değil mi? Elena'ya mı âşıksın? Ona mı?"

"Şimdi söyledim ya; üzgünüm."

Anna'nın beti benzi atıyor. Sonra bıçak gibi keskin, beklenmedik sertlikteki kendi sesini işitiyor: "Üzgün müsün? Bana onu istediğini, onun hayatının kadını olduğunu söylüyorsun ama şimdi burada, bu otelde benim yanımdasın ve o kadın hastanede tek başına yatıyor. Sevdikini iddia ettiğin kadın, tam şu anda ölebilecekken sen uyuyabiliyorsun."

Michele yanıt vermiyor.

“Senden iğreniyorum. Şimdi defol, hastaneye, onun yanına git!”

Michele ona bakıyor ve susmayı sürdürüyor.

“Yanıt vermeyecek misin? Ekleyecek tek sözün de mi yok? Yatağa dönmeyi mi yeğliyorsun? O zaman merak etme: ben gidiyorum.”

Öfkeden titreyerek ona bakıyor.

“Senin için hissettiklerimi düşünüyorum da!”

Odanın kapısını ardından vurup çıkmadan önce sadece bunu söyleyebiliyor.

Adam

MOR SALKIMLAR

Odamın penceresinden az ilerideki mor salkımlı evi görüyorum: şimdi terk edilmiş durumda, demir parmaklıkları sürgülü. Bitki eskiden pencerelere tırmanır, bir çardak oluşturunurdu; bugün asi ve bakımsız, bütün cepheyi sararak büyüyor. Bahçe yabani otlarla kaplı, çatı çökmek üzere. Taylan'ın söylediğine göre ev satılmış. Birkaç hafta içinde orada da yeni bir apartman inşaatı başlayacakmış. Bizim evimize de olacak olan bu.

Annem hiçbir şey söylemiyor. Ona bu sabah evimizin yıkılacağını, bunun karşılığında birkaç daire almak üzere anlaştığımızı, onun artık orada, çiçeklerle dolu bir balkonu olan büyük ve güzel bir evde oturacağını bir kez daha söylediğimde gülümsedi ve tek söz etmedi. Ama belki o da çok fazla hatırayla yüklü ve artık olmayan pek çok insanla dolu bu evden ebediyen gitmek için hevesli.

Komşu evin mor salkımları caddeye bakan duvarın üzerinden de sarkardı; küçükken onun minik salkımlarını toplar, tadını anlamak için ağzıma atardım. Hoşuma giderdi. Çok yıllar sonra New York'ta bir restoranda bana çiçek yapraklarıyla süslü bazı yemekler sundular; bu çiçekler arasında mor salkımları görünce gülümsemek geldi içimden. Çocukluğumun lezzetini yeniden tadar gibiydim.

Evin sahipleri olan yaşlı çifti anımsıyorum. Yaşlı... belki altmış yaşında bile değillerdi ama benim çocuk gözlerime elbette yaşlı görünürlerdi. Adam her akşam günbatımının hemen öncesinde evine döner, demir kapıyı iterken eşine seslenirdi: "Serap, Serap!" Adı buydu. Ama onu öyle şefkatli öyle tatlı öyle beklenti dolu bir tavırla söylerdi ki sanki ona "aşkım, aşkım" der gibiydi. Ve o, ressam olan güzel kadın evinin kapısını açar, çıkar, merdivende kocasını beklerdi. Sonra yeni tanışıyorlarmış gibi, daha bu sabah evden çıkmış olan kocasını sanki aylardır, yıllardır görmüyormuş gibi sıkı sıkı sarılırdı.

Komşu kadınlar mı? Eh, onlar kıskanırlardı. Biz çocukları ise güldürürdü bu çok romantik sahne. Serap, Serap... derdik onu taklit ederek. Ama şimdi biliyorum, aşkın ana noktası bu: akşamları kapıda bekleyen birinin olması. Seni kucaklayan birinin. Ebediyen değil, tek bir gün için bile olsa kolları arasında kendini yuvanda hissetmeni sağlayan birinin. Ben bunu yaşadım: şimdi Roma'da onsuz yaşayamayacağımı bildiğim bir adam bekliyor. Benim biricik ve ebedi aşkım.

Aşk. Ne öğrendim aşk hakkında? Aşk hakkında öğrendiğim, aşkın var olduğudur. Ya da belki, daha yalın anlatımla aşk hakkında öğrendiğim ve öğrenmeyi sürdürdüğüm, filmlerimde, bütün filmlerimde anlattığımdır. Yani, sevdiğimiz insanları asla unutmadığımız, onların daima bizimle kaldıklarıdır; bizi onlara artık var olmasalar bile çözülmez biçimde bağlayan bir şeyler olduğudur.

İmkânsız aşklar, yarım kalmış aşklar, var olabilecekken olmamış aşklar olduğunu öğrendim. Yara izi bıraksa da dağlayıcı bir damganın daha iyi olduğunu öğrendim; kışı andıran bir yürektense bir yangın yeğdir. Annem bu konuda haklıymış, aynı anda iki insanı sevmek mümkünmüş, bunu öğrendim. Olur kimi zaman: direnmek, yadsımak ya da mücadele etmek yararsızdır.

Aşkın yalnızca cinsellik olmadığını öğrendim: o çok, çok daha fazlası. Aşkın ne okuma ne yazma bildiğini öğrendim. Duygular söz konusu olunca gizemli yasalarca yönetildiğimizi, belki kader belki serap; ama kesinlikle akıl ermez, açıklanamaz bir şeylerin var olduğunu öğrendim. Çünkü temelde âşık olmayı açıklayacak bir neden asla yoktur. Sadece olur. Bu bir gizemin içine girmek gibidir: sınır aşınak, eşiği atlamak gerekir. Ve orada, bu gizemde mümkün olduğunca uzun süre kalmayı denemektir.

Kadın

GRAFİTİ

Anna kapıyı vurarak çıkıyor. Michele peşinden koşmaya yeltenmiyor bile. Fazla bile konuştular, kadın –erkek gibi– olay yaratmaktan hoşlanmaz. Sakin kalıp düşünmeye; kendini tutup kararlı bir biçimde konuşmaya alışıktır; çünkü doğru, sarsıcı, etkileyici, vurucu sözün haykırarak söylenen olmadığını bilir. Ama bu sefer hayır. Bu sefer her şey fazla ağır oldu. Kazanın şoku, korku, hastaneye koşma. Andrea'nın kanlı yüzü. Yürek yakan o söz: "Öldü." Ve sonra, birdenbire her şey, yıkılan, altüst olan dünya: kocası aylardır, belki de yıllardır ona ihanet ediyor. Kendisini artık sevmiyor. Artık istemiyor. Kapıyı vurup çıkarken durdurmaya bile çalışmıyor.

Onu gören otel görevlisi ayağa fırlıyor ama gözyaşlarıyla ıslanmış yüzünü görmüş olsa da hiçbir şey söylemiyor. Elbette bir kadının, üstelik yabancı bir kadının, bu saatte, üzerinde gece elbisesi de olabilecek olan pembe ipekten incecik bir gecelikle sokağa fırlaması normal değil. Gene de bir şey demiyor; otel görevlileri ne çok şey görürler. Hep susarlar.

Anna transa girmiş gibi çıkıyor, sadece yürümek istiyor, yürümek. Geceliğiyle; çantası, parası, belgeleri, cep telefonu olmadan. Her şeyi odada, annesinin inci kolyesiyle birlikte komodinin üstünde bıraktı.

Gece serin, neredeyse soğuk. Anna titriyor ama soğuktan değil, öfkeden. Tanımadığı sokaklarda yürüyor; Pera Palas'ın çevresinde gece sona eriyor, mekânlar kapanmak üzere; az sonra neon ışıklı tabelalar, sesler, kahkahalar da söner. Hedefi olmadan yürüyor. Yürüyor ve tan yeri ağarmaya başlıyor.

Andrea'yı, onun hastane morgunda yatan bedenini düşünüyor. Geri dönmesi, onu yalnız bırakmaması gerektiğini düşünüyor. Bu uyanık gecede, bu ölüm gecesinde bırakmamalı. Ama buna cesaret edemiyor.

Ne kadar büyük bu şehir? Daha ne kadar yürüyebilir? Neredeyse on altı milyon insan yaşıyormuş İstanbul'da, dün rehber böyle söylememiş miydi? Bu rakam şaşırttı onu; bu kadar büyük olduğunu sanmıyordu. Tabii ya daha dün Topkapı Sarayı'ndaydı; önceki günle birlikte sanki bir ömür, birkaç ömür geride kalmış gibiydi. Hâlâ yürüyor. Artık düşünmüyor, yürüyor, sadece yürüyor.

Ve tam o anda üç gencin bir spreyle boyayla duvara bir grafiti yazdıklarını görüyor. Biri hızla ve büyük harflerle şöyle yazıyor: *"WHEN WAS THE LAST TIME YOU DID SOMETHING FOR THE FIRST TIME?"*¹

Tabii ya, diye düşünüyor Anna; en son ne zaman bir şeyi ilk kez yapmıştı? Hayatının önceden çizilmiş sabit raylar üzerinde ilerlediğini anlıyor. Yön değişikliği olmamıştı. Bir şey aklına esmemiş, bir hevese yenik düşmemiş, bir meyle kapılmamıştı. Belki de ilk kez gerçekten bugün cesaret etmişti buna: kapıyı kocasının yüzüne vurmuş ve tek başına dolaşmaya çıkmıştı; hem de gecenin yarısında, yabancı bir şehirde.

Bakışlarını az ötede yazmayı sürdüren gençlere çeviriyor: *"Keep calm and start a..."* İçlerinden birinin son söz-

1. (İng.) En son ne zaman bir şeyi ilk kez yaptın? (Ç.N.)

cüğü yazan elini izliyor: "*revolution*".¹ Bu hoşuna gidiyor.

İçgüdüsel bir davranışla onlara yaklaşıyor, yerden kırmızı bir spreyci boya alıyor, çalkalıyor, açıyor ve *devrim* sözcüğünün altını çiziyor. Hayatında hiçbir duvarı asla "kirletmeyecek" olan Anna yapıyor bunu. Hayatında asla meydanlara inip devrim yapmayacak olan Anna.

Gençler gülerek bakıyorlar ona. Bu gecelikli kadın gerçekten tuhaf. Sonra içlerinden biri yanına geliyor. "Teşekkürler," diyor. "*Thank you.*" Gülümsemeyi sürdürüyor. Belki de davet anlamı taşıyan bir gülümseme. Kadına eliyle bir işaret yapıyor.

Ya Anna? Anna... Hayatta bazen gerçekten nedenini bilmeden yaptığımız şeyler vardır. Biri ya da bir şey tarafından engellenemez biçimde itiliriz.

İşte Anna, onu izliyor.

1. (İng.) Sakin ol ve bir devrim başlat! (Ç.N.)

Adam

HAYDARPAŞA

Uyuyamıyorum. Bu gece beni huzursuz eden bir şey var ve bunun nedeni sadece anılarla dolu odam değil. Artık alışık olmadığım bir sessizlik. Bu mahalle, diye düşünüyorum, bir zamanlar hayat doluydu. Seyyar satıcılar, sattıkları malın adını bağırarak geçerlerdi; gecenin onuna doğru da bozacının sesini duyardık. Kirli beyaz renkli, baskın ve kararlı lezzetli boza. İsteyen üzerine şöyle bir tutam tarçın da eklerdi. "Booo-zaaa!" Hep alırdık. Ah şimdi bir bardak olsaydı da içseydim; kim bilir belki de sakinleşmeme yardımcı olurdu.

Kalkıyorum, odada kalamayacağım, belki yürümek iyi gelir. Kimseyi uyandırmamak için odaları yavaşça geçiyorum. Salona giriyorum; pencereden vuran ayın şavkı, billur vazodaki beyaz kala çiçeklerini aydınlatıyor. Annem bayılır kalalara, evimizden hiç eksik olmaz, ince ve uzun bir vazoda tek bir tane de olsa vardır. Bu onun hafif ve dişi dokunuşu, onun kendini her gün zarif ve mutlu hissetmesinin yoludur.

Ev derin derin uyuyor. Her şey uykuda gibi görünüyor. Annem uyuyor, bakıcısı uyuyor. İhlamurlar da uykuda. Bahçemize gece inmiş.

Dışarı çıkıp evin çevresinde dolaşıyorum, ellerimle küçükken bana kocaman görünen ağaçların gövdelerine

dokunuyorum. Garajın kapısı kilitli değil, şöyle bir itmek yetiyor. İçeri girer girmez küçükken sahip olduğumuz köpeğin, Tommy'nin tasına çarpıyorum. Bu artık kullanılmayan ve kirli tas nasıl oluyor da hâlâ burada duruyor. Yerden alıyorum, içine su dolduruyorum, karanlığın içinden sahibinin çıkıp gelmesini bekliyorum.

Sonra çevreme bakıyorum, yıllardır adım atmamıştım buraya. Babamın otomobilleri kusursuz bir düzenle yan yana dizilmiş olarak duruyor. Üzeri açılan beyaz Mercedes, beni hep huzursuz etmiş olan siyah Buick. Buick, mahallede herkesin kıskandığı bu otomobil; lüksün, zenginliğin simgesiydi. Babamın zaten hep seçkin zevkleri vardı.

Kapısını usulca açıyorum, girip içine oturuyorum. Koltukların derisi hâlâ yumuşacık. Gözlerimi kapatıyor ve onların binişini görür gibi oluyorum: babam sürücü koltuğunda, eldivenli elleriyle direksiyonu sıkıca kavırıyor; annem yanındaki koltukta, pencereyi aralayacağı için saçlarını ince şifon bir eşarpla korumaya almış.

Babam her zaman son derece şık bir adamdı ve ne yapacağı hiç belli olmazdı. Nâzım Hikmet'in şiirlerini ezbere okur; Steinbeck ve Hemingway hakkında derin tahlillerde bulunur ve on dakika sonra seni tokatlayabilirdi.

Elimi, anahtarı her zaman koyduğu deri gözün içine sokuyorum; hâlâ orada. Kilide takıyor ve motoru çalıştırmayı deniyorum; hiç tereddütsüz çalışıyor. Çıkıp bir tur atsam mı? Gaza basıyorum, birden kendimi parmaklığın dışında buluyorum. Bırakıyorum, İstanbul'un karanlığı yutsun beni.

İşte o zaman onları yeniden görüyorum; o ikisi, otomobilin içinde, son derece genç ve mutlular. Belki de yarım saat için mutlular. Babamın beklenmedik biçimde ona şöyle dediği zaman gibi: "Hazırlan, lacivert elbiseni

giy, bu akşam seni Cercle D'Orient'e¹ yemeğe götürüyorum." Genç kadın odasına koşmuş, dolaptan o güzel lacivert elbisesini çıkarmıştı. Dudaklarına belli belirsiz pembe bir gölge sürmüştü.

Sonra babam Buick'in motorunu çalıştırıyor, parmaklıkların dışına çıkıyor, aynen benim şimdi yaptığım gibi sessizce Bağdat Caddesi'ni geçiyor. Fonda şehir ışıkları var. Annem, özel bir akşam geçireceklerini düşünüyor olmalı.

İşte babam arabayı hızlandırıp genç kadına dönüyor ve vuruyor. Bir-iki kez... Eldivenlerini bile çıkarmadan tokatlıyor onu. Neden? Öfkeden? Kıskançlık yüzünden? Herhangi anlamsız bir neden yüzünden?

Ne yaptım ben, diye sormak istiyor annem. Ama susuyor.

Oysa o hiçbir zaman güçsüz bir kadın olmamıştır. Hatta biri yatılı okulda, biri evde iki çocukla yalnız başına geçirdiği onca yıl boyunca kuşkuya egemen olmayı bildiğini kanıtlamıştır. Varlıklıydık; kirada daireler vardı ve gelirleri rahatça yaşamamıza yetmeliydi. Ama kiracılar az para ödüyorlardı, onun yalnız olduğunu biliyorlardı; yalnız bir kadından yararlanmak öyle kolaydı ki...

Bir gün beni şehrin biraz dışında, eski ve boş bir köşke götürdü; üst üste istiflenmiş eşyalar, tablolar, halılar, aynalar vardı ve hepsi beyaz örtülerle örtülüydü. Toz, çok toz vardı. Terk edilmiş bir müzeyi andırıyordu.

Burası "Osmanlı prensesi" anneannemin eviydi. Bir an önce, eşyasıyla, içinde var olan her şeyiyle satmak gerekiyordu; içinde olanlar biraz da bizim hayatımızdı. Oradan ayrılacağımızda annem kapıyı ardından çekerken derin bir iç geçirdi ama ağlamadı.

Beni oraya götürmesinin nedeni belki de hiç değilse bir kez görmemi istemesiydi; ben daha küçüktüm, orayı sonradan anımsayamazdım; Osmanlı İmparatorluğu'na ait o havayı, artık ebediyen yitirilmiş o zenginliği solumamı istemişti.

Babam olsaydı eğer... Gene de annem onca yıl boyunca babam hakkında tek olumsuz söz etmedi. Ve sonra o tokatlar.

Ama mutlu oldu, biliyorum. Mutlu bir kadın oldu çünkü sevmeyi bildi. Aşk karşısında hiç geri adım atmadı. Bunu hâlâ yinelemeyi sürdürüyor: sevmek gerekir, sevme cesaretini göstermek gerekir.

Yokluğuna, yalanlarına, şiddetine karşın babamı sevdi. İlk kocasını, ablam Filiz'in babasını da çok sevmişti. Yakışıklı, çok yakışıklı; Clark Gable bıyıklı, bakışları canlı biriydi. Onu sonsuz bir sevgiyle sevdi ve aşkı için evlendi. Sonra aşk uçtu gitti.

Birkaç yıl önce o öldüğünde bana şöyle dedi: "Bugün benim için çok hüznümlü bir gün. İlk kocam öldü, bir parçam sonsuza dek yok oldu."

"Ama anne sen ondan boşanmıştın, o sana ihanet etmişti. Hem sonra babamla evlendin. Onu hâlâ sevdiğine inandırmak mı istiyorsun beni?"

Bana hayretle baktı ve neredeyse hayal kırıklığıyla yanıtladı: "Ama nasıl olur, bir film yönetmenisin, aşkı anlatıyorsun ve şimdi insanın aynı anda iki kişiyi sevebilmesine şaşıırıyorsun. Aşk ömürlüktür."

Annem hakkında bilmediğim ne çok şey var. Sessizlikler, sırlar. Ve sonra istasyondaki o gün.

Haydarpaşa İstasyonu bence mimari bir başyapıttır. Öyle güzeldir ki, şimdi onu lüks bir otele dönüştürmek istiyorlar. Orada, denizin kenarında XIX. yüzyılın sonundan beri durmaktadır: trenler ve su; raylar ve gökyüzü, yolcuları gara taşıyan vapurlar. 1906 yılında yeni yapıyı

inşa etmek üzere gelen Alman mimarlar, masalları andıran, Ren kıyısındaki şatolar misali bir gar yaparlar. Henüz savaşı ve bombaları çağrıştırmayan, Ortadoğu'nun duraklarına, Bağdat'a, Şam'a, Halep'e giden trenler buradan hareket ediyordu. Özellikle de Ankara'ya gidenler. O seferden önce, tek bir kez, çok küçükken lokomotifleri görmem için gitmiştik: meraklı bir çocuk için bir ödül gezisi. Ve sonra, ikinci kez, o gün...

Evde ikimiz yalnızdık; ben hastaydım, ateşim vardı, belki de sadece keyifsizdim. Annem birdenbire bana sesleniyor, beni sıkı sıkı giydiriyor, bir paltoya büründürüyor, çift kaşkol takıyor – İstanbul kışın çok soğuk olabilir, hiç beklenmedik anda kar yağar. Bir taksi çağırıyor. Konuşmadan, bana sımsıkı sarılıyor, ağlıyor.

Küçüğüm, hâlâ onun kucağındayım, atkı boğazımı sıkıyor. Beni bastırıldığı siyah kazağı gözyaşlarıyla ıslanmış. Gözyaşları yanaklarından akıyor.

İstasyonda elimden sımsıkı tutarak ve adeta trans halinde yürüyor; ya da ben böyle anımsıyorum. Freskli kemerler altında yürüyoruz, büyük ahşap kapılardan geçiyoruz. Haydarpaşa, XIX. yüzyıl başlangıcının kemerleriyle bir istasyondan çok tiyatroyu andırıyor; kim bilir burada kaç drama tanıklık etmiştir; ne çok elveda, ne çok sevda görmüştür.

Perona geliyoruz. O adam orada durmuş bekliyor.

Bu uzun boylu ve yakışıklı adamı tanıyorum: komşumuz, bana bahçe parmaklığının ardından gülümseyen adam; karısı hep yatakta, pencereleri hep kapalı olan. Karısı, biz çocuklarda ürküntü yaratıyor.

Annem ona sarılmak için elimi bir an bırakıyor; bu bir an bana çok uzun geliyor. Sessizce ağlamayı sürdürüyor. Yüzü kımıltısız, dudakları belli belirsiz hareket ediyor. Kulağına ne fısıldamış olabilir? Seni seviyorum ama seninle gelemem, demiş olabilir mi?

O, bundan sonra her yıl 13 Şubat'ta annemi arayacak olan adam. O gün gelince annem salondan çıkmazdı; rakamları yuvarlak bir disk üzerinde yazılı tek bir telefonumuz vardı; belli bir saatte, hep o saatte telefon çalardı. O arardı elbette. Annem ahizeyi kaldırır, sessizce dururdu. Tek bir söz etmezdi. Birbirlerine hiçbir şey söylemezlerdi. Belki de ona söylenecek her şeyi annem o gün istasyonda fısıldamıştı; dışarıda birbirlerine yansıyan su ve gökyüzü; yanında bilinçsiz tanık olarak ben vardık.

İstasyondaki vedalaşma ne kadar sürdü bilmiyorum, belki de sadece hayal ettim, annemin yeni bir hayatı, başka bir hayatı hayal ettiğini hayal ettim. Binmeyi başaramadığı o trene binmeyi hayal ediyordu.

Artık gün doğmak üzere, eve dönmeliyim. Az sonra herkes uyanır, annemle kahvaltı edeceğim.

Birden ne kadar yol yaptığımın farkına varıyorum. Tam dönüş için köprü yoluna girecekken, kaldırımında bir kadının yürüdüğünü görüyorum, üzerinde hafif bir giysi, pembe saten bir gecelik var; belki de bir gece elbisesi. Ama bu ilkyaz sabahı için fazla hafif.

Kadın büyülenmiş gibi önüne bakıyor. Bir uyurgezer.

Onu daha iyi görebilmek için dönüyorum ama öteki sokağa sapıyor. Bir randevuya geç kalmaktan korkarcasına ya da sanki artık nereye gittiğinin önemi yokmuşçasına hızla yürüyor.

Kadın

MURAT

“Bir kahve ister misin?” diye soruyor grafiti yazan çocuk ama bu bir soru değil. Elinden tutuyor, kuytu bir sokakta, henüz açılmış küçük bir kahveye sokuyor.

Bir garson, yuvarlak, madeni tepsiye dumanı tüten çay bardaklarını diziyor; sonra bunu tepesindeki askıyla dengeli bir şekilde taşıyarak günün ilk siparişlerini dağıtmak için dışarı çıkıyor. Tam kahvenin önünde, kaldırımında bir genç, nar sıkmaya giriyor; nar suyu canlı ve yoğun kırmızı renkte.

Yanlarındaki küçük masada iki yaşlı adam şimdiden tavla oynamaya başlamışlar, bir yandan zar atıyor, bir yandan da dikkatlerini hiç dağıtmayan sigaralarını tütürüyorlar. Fonda radyo haberlerini okuyan spikerin sesi. Bir başka İstanbul bu.

Kahve çok şekerli; fazla şekerli diye düşünüyor Anna. Bir yandan da onu buraya kadar getiren, sessizce o minik cam bardakla çayını içen hiç tanımadığı gence bakıyor.

Çocuğun adı Murat. İnanmalı mı ona? Neden olmasın. Suçlu tipi yok. Güzel bir çocuk, kor gibi gözleri var, kapkara saçları, neredeyse manyetik denilebilecek bir gülümseyişi. Dünyadaki milyonlarca yaştı gibi giyinmiş; sıradan bir tişört ve blucin.

Anna’ya Güzel Sanatlar Fakültesi’nde okuduğunu,

sanatçı olmak, bütün dünyada sergiler açmak, günün birinde Venedik Bienali'ne katılmak istediğini (burada da bir bienalleri varmış) söylüyor gururla.

Ama şimdilik hayatını kazanmak için akşamları bir lokantada garsonluk yapmak zorunda.

Kadına her şeyden daha çok "kendi" İstanbul'unu anlatıyor. Lüks oteller ve alışveriş merkezleri yapmak için parkları ve tarihî yapıları yok etmeye çalışanlardan; basıkıcı bir zihniyetle din ya da başka şeyler adına başkalarının hayatına müdahale edenlerin, kişisel özgürlüklere, tercihlere karışanların yarattıkları korkudan; gençlerin direnme arzusundan, onların, duvara renkli bir grafiti çizerek bile olsa sergiledikleri protestolardan söz ediyor. Ona terk edilmiş bir elektrik santralinin artık sanat merkezi olduğunu söylerken gözleri ışıltıyor.

Anna, şu ana dek tanıdığı, kendine anlatılan İstanbul'un bu olmadığını fark ediyor.

"Bir askerin adını taşıyorsun Murat," diyerek onun sözünü kesiyor kadın. Ne ilgisi var şimdi. Hiç. Zaten artık hayatında mantıklı hiçbir şey yok; sadece bunu söylemek geliyor içinden, o kadar. Gioacchino Murat; cesur general: işte dedesinin anlattığı öykülerden biri daha. Günün birinde ona bir tarih kitabından Murat'ın gençlik resmini göstermişti: gururlu, sırma kordonlarla ve maddalyalarla bezenmiş kırmızı-beyaz ceketli, neredeyse omuzlarına dökülen siyah bukleli saçlı.

"Bir Fransız askeriydi, sonra general oldu; Napoléon Bonaparte'ın kız kardeşiyle evlendi ve Napoli kralı oldu. Hiç duymamış mıydın? Gioacchino Murat."

Kendi siyah bukleleri de dağınık ve asi olan genç gülüyor: "Duymamışım. Murat bizde de çok yaygın bir addır, bir sultanın, daha doğrusu Osmanlı hanedanından bazı sultanların da adıdır. Sizin Fransızlarla hiç ilgisi yok."

"Dedem bana ne anlatırdı biliyor musun? Tehlikeyi o

denli küçümsermiş ki, kanlı bir çarpışmadan sonra bir başka general şu açıklamada bulunmuş: 'Murat biraz daha az cesur, biraz daha sağduyulu olsa keşke.' Ve tutsak edilip Calabria'da kurşuna dizileceği zaman son sözleri şunlar olmuş: 'Yüzümü zedelemeyin, yüreğimden vurun; ateş!'"

Dedesi. Ona çiçeklerin, maceraperest kadınların ama aynı zamanda savaşların ve cesaretin öykülerini anlatırdı.

Kara kıvrırcık saçlarıyla Murat, "Ne komik şeyler bunlar!" diyor yüksek sesle. Ve biraz da alaycı bir edayla gü-lümsüyor.

Anna bu yabancının gözlerindeki soruyu anlamış gibi bakıyor: "Kimsin ve nereden geliyorsun?" Ve daha da önemlisi sabahın kör vaktinde her efendi turist gibi Topkapı Sarayı'nın kapısında sıraya gireceğine buralarda tek başına ne arıyorsun?"

"İtalyan'ım," diyor Anna. "Ve kocamla kavga ettim."

Kendini tanıtmak için biraz tuhaf kaçıyor bu sözler ama bu saçma sabaha uygun düşebilir. Konuşurken bakışları boş kahve fincanıyla oynayan eline dönüyor. Evlilik yüzüğü hâlâ parmağında.

"Kocandan kaçırıyorsun demek ki," diyor Murat ve bu bir soru değil.

"Şimdilik otele dönmeye niyetim yok, diyelim. Aslında hiçbir şeyimi almadım, para çantamı bile. Korkarım kahveyi sen ısmarlayacaksın."

Murat, "Belki sana bir kahveden daha fazlasını da sunabilirim," deyip kalkıyor. Parayı masanın üstüne bırakıyor. Kadın onu izliyor.

Kahveden sessizce çıkarlarken Anna, alyansını çıkartıp bir böcekten kurtulmak, bir ekmek kırıntısını silkelemek istercesine yere atıyor.

Murat'ın motosikleti hemen köşede. Blucin ceketini çıkartıp kadına veriyor. Açık bir davet var bu davranışta: onun İstanbul'unu keşfetmek.

Anna kabul ediyor. Uyumaya, belki dans etmeye uygun ama soğuk bir sabahta tek başına dolaşmaya hiç uygun olmayan giysisinin üzerine bu montu geçiriyor. Motosiklete biniyor ve Murat'a yaklaşıyor. Başlangıçta eğilip ona sarılmak tuhaf bir utanma duygusu yaratıyor: nihayetinde yabancı biri. Ama sonra motosiklet uyanan şehrin sokaklarında hızla ilerlerken, bu tutunuş ona doğal geliyor.

Ona sarılıyor, parmaklarının altındaki kasları hissediyor. Genç, yabancı, tanımadığı ama ansızın son derece yakın bir beden. Murat'ın kara bukleleri yüzüne değiyor. Ne zamandan beri binmemişti motosiklete? Ne zamandan beri? Soluk alıyor.

Ve özgürlüğün esrik duygusu onu bir an için bütünüyle sarmalıyor.

Adam

YUSUF

Sabah çayımızı birlikte içmek üzere salonda annemi beklerken içeri giren Taylan, "Öldüğünü biliyorsun değil mi?" diyor.

Ağabeyimin, karşısındaki üzerinde yaratacağı etkiyi hiç düşünmeden kötü haberleri böyle çat diye söylemesinden nefret ediyorum; bu sözlerden bir an önce kurtulmak isteyen birinin sabırsızlığı var.

"Hayır, kim?" diyorum öylesine. Yaşlı bir akraba, uzun süredir görmediğim büyük bir amca, ikinci ya da üçüncü dereceden unutulmuş kuzenlerden birinin adını söyleyeceğini sanıyorum. Kalabalık ailelerde ölen birileri hep olur.

"Nasıl yani, duymadın mı; Yusuf!"

Bu ad mideme bıçak gibi saplanıyor. Anılar beni yenden girdap gibi içine çekiyor ve o güzel yüz uzaktan, çok uzaktan beliriveriyor. Hayır, bilmiyordum, bu mümkün değil, daha o kadar genç ki...

"Galiba intihar etmiş. Dün. Bu sabah haber aldık. Cenazesi de bugün kalkıyor."

İntihar.

Burada olmak istemiyorum, bu salonda, benim bir şey söylememi bekleyen ağabeyimin yanında; bakıcısının eşliğinde, yaklaşan adımlarını duyduğum annemin

yanında olmak istemiyorum. Bunu uzakta, Roma'da, artık yaşadığım hayatın içinde, İstanbul'dan binlerce kilometre ötedeyken duymak isterdim. Ve Yusuf'u o zaman ki haliyle, küçük bir çocuğun mavi ve berrak bakışlarıyla, Kalamış koyunda, sıcakta ve gölgede, sandalda bana sarılmış haliyle yeniden düşünebilmeyi isterdim. Onu arzulamıştım: ilk kez bir başka bedeni arzuluyordum, ilk kez bir başka beden beni heyecanlandırıyordu.

Karşılaştığımız o son sefer arabasına binseydim keşke. Ve keşke ona, "Gidip bir kahve içelim mi, nasılsın, bizi düşünüyor musun hiç?" deseaydım.

Bütün bu yıllar boyunca bana eşlik etmiş olduğunu; görüntüsü gibi anısının da hiçbir biçimde zedelenmediğini ona itiraf etseydim. İmparator Hadrianus'u ve gençlik yaşta intihar ederek ölen Antonius'a duyduğu aşkı okuduğumda ne kadar hüznlendiğimi söyleseydim. Ebedi bir aşk yaşanmıştı; Hadrianus onun yüzünü, kıvrımlarını, güzelliğini onlarca heykele yontturmuş ve böylece imgesinin yüzyıllarca yaşamasını, bize kadar ulaşmasını sağlamıştı. Duygulanmıştım Yourcenar'ın o satırlarını okuduğumda ve onu düşünmüştüm. Çünkü eninde sonunda Yusuf da benim için öyleydi, anıların içinde el değmemiş biçimde bozulmadan kalmıştı. Sonuza dek de öyle kalacak.

"İyi ama neden?" diye sorup duruyorum kendime boş yere. Bir insan yaşamaktan vazgeçtiğinde bunun asla açıklaması yoktur. Işık yerine karanlığı seçtiğinde. Bunu bir çünküyle açıklamak mümkün değildir, daha doğrusu tek bir nedeni vardır: yaşama ağrısı. Kırılgnalık.

Kimi insanlar vardır, zayıflığı ve güzelliğı tek bir özelliklerinde toplarlar. Engin bir kırılgnalık. Sanki bilurdan yapılmışlardır ve bu durumu idare etmek hem kendileri hem başkaları için çok zordur. Hayatın darberlerine, engellerine, düşüşlerine direnemezler. Yusuf bu

yüzden mi öldürdü kendini? Belki; ama sonradan yapılan açıklamalar beyhudedir. Yaşama ağrısı insanın boğazını sıkar, yavaş yavaş zehirler; uyku ilaçları aldığı anda, kendini pencereden aşağı attığında, karanlığı seçtiğinde aslında kendini çoktan yavaş yavaş ve binlerce kez öldürmüştür. Ölüm o zaman bir kurtuluştur.

Roma'ya dönerektim. Uçak biletimi ayırtmıştım, randevularım vardı: yeni filmim beni bekliyordu. Ama yapmak istediğim tek bir şey var: kalmak. Yusuf'a elveda demek.

Hayatımda o kadar az Müslüman cenazesine katıldım ki babam öldüğünde bile ne yapmam gerektiğini tam olarak bilememiş; bu nedenle ağabeyimi taklit etmek zorunda kalmıştım. Çünkü her kültürde olduğu üzere burada da son vedayı vurgulayan belirli davranışlar, ritüeller var. Beden, ölüyle aynı cinsiyetten olan akraba ya da arkadaşlarca yıkanır. Ben de o sabah erkenden, Yusuf'un cansız bedeninin toprağa verilmesinden önce yıkandığı yere gidiyorum. Yusuf'un erkek kardeşleri onun yıkanmasına yardım ediyorlar.

Kibleye çevrilmiş başı sıcak suyun yavaşça akması için havaya kaldırılıyor. Ve yıkama tek sayının katlarıncaya yineleniyor; sonunda bedeni kâfur ile kokulandırıldıktan sonra kefene sarılıyor. Bunun da sayısı tek; üç kez sarılıyor.

Bir kenarda durmuş seyrediyorum. Kendimi geride tutuyorum, katılmak istemiyorum, bu bana fazlasıyla özel bir durum olarak görünüyor. Geride duruyor ve Yusuf'a bakıyorum. Huzurlu bir havası var, lacivert gözleri kapalı, uzun kirpikleri yüzünü gölgeliyor. Bembeyaz, ölümün solgunluğunu yansıtıyor. Gene de yüzünde, bir zamanlar olduğu gencin; benim tanıdığım ve sevdiğim Yusuf'un izlerini seçiyorum.

Oysa o şimdi bir adam. Yetişkin ve güçlü bir erkek.

Yontulmuş gibi duran kaslı, neredeyse kusursuz bedeni artık benim bir zamanlar kucakladığım beden değil.

Yusuf: onu son bir kez daha okşamayı isterdim ama yaklaşıyorum. Çekingenlikten belki. Ya da üzüntüden.

Beni kucakladığı zamanki sıkı, güçlü sarılışını hissedebiliydim. Kalamış'taki o sıcak yazlarda, esintinin, suyun beşik misali salladığı sandalın dibine gizlenirdik. Birbirimize sarılırdık. O zamanlar hissettiğime bir ad vermiyordum ama esriten, kendinden geçiren bir duyguydu: beden, ten, şehvet. Ne olduğunu çok sonra, Antik Yunan'da gençler arasındaki dostluğa dair bir şeyler okumaya başladığımda anladım. Erkekler arasında hayat için duygusal eğitim. Hiç de tuhaf bir şey yoktu; inanılmaz biçimde normal şeylerdi. Aynen benim ve onun için olduğu gibi.

On iki, on üç yaşlarında, ilk kız arkadaşlara âşık olmalar, onları Köhne'ye götürmeler, kumsalda çay içmeler, ilk öpücükler... Ama bunun yanı sıra bir erkek çocuğa da âşık olma. Ve onunla birlikte koşma, güreşme, kendini mukayese etme.

Antik Yunan'da o erkek çocukla birlikte savaşa da gidilirdi. Onun yanı başında ölmesine, okşanan göğse bir mızrağın girmesine, kumu kıpkırmızı eden kanın akmasına tanık olunurdu.

Âşık olmak. Büyümeyi ve erkek olmayı öğrenmek. Yusuf ve benim için böyle olmuştu.

Bir gün kumda top oynarken düştüm. Bileğim burkuldu, yürüyemiyordum. O hemen yanıma koştu ve beni neredeyse sırtında evime taşıdı. Akşam da nasıl olduğumu görmek için yeniden geldi.

Bir ittifaktı bizimki, güçten ve hassasiyetten oluşan. Babam bunu kırdı, hem de lekeleyerek. Oysa Yusuf artık yok.

Caminin avlusuna girdiğimde, içerisi çoktan insan-

larla dolmuştı. Eski arkadaşların hepsi buradalar ve şaşkınlıkla bana bakıyorlar. Bazılarını çok uzun yıllardan beri görmüyorum. Yusuf'un annesi de burada. Arkası dönük, gözlerini boşluğa dikmiş. Yaklaşıyorum, bana sarılıyor ve hıçkırarak ağlamaya başlıyor. "Şimdi nasıl gömebiliriz ki onu?" diye fısıldıyor bana. "Öyle yakışıklı ki oğlum. Nasıl yalnız bırakırım ben onu?"

Doğruydu: çok güzeldi Yusuf. Onun bir talihsizliği de bu oldu.

Sonra bana daha iyi bakıyor, kim olduğumu ancak çıkarabiliyor. Bana bakarken bir an dalıyor. "Ah sensin, canım yavrum..." Bir an sanki kafasından binlerce düşünce gelip geçiyor. Sonra dalgın dalgın, "Biliyor musun, akşam yemeğini hazırlarken bazen mutfağa girer ya da bazen hiçbir neden olmadan salonda ansızın senden bahsederdi." Bunu söylüyor ve susuyor, yüzümü okşuyor. "Ne yapıp edip adını anmanın bir yolunu bulurdu. Seninle ilgili bir şeyler anlatırdı bana."

Sessizce bakışıyoruz.

Bütün bu yıllar boyunca Yusuf beni hiç unutmamıştı.

YENİDEN BAŞLAMAK

Bir daha otele dönmeme kararı alınca belki de birilerini araması gerektiğini düşünüyor. Birilerini aramak ve içini dökmek; neler olduğunu açıklamak, anlamayı denemek. Ama kimi arayabilir ki? Ansızın, açıklanamaz biçimde o dolu ve hızlı hayatının içinde yapayalnız olduğunu fark ediyor. Bu dünya bütünüyle Michele'nin çevresinde dönüyordu. İş ve Michele.

Sonra Lisa aklına geliyor; dedesinin evine taşındığında –daha doğrusu kaçtığı anda– zemin katta oturan kız. Siyah saçlarını lastikle tutturup atkuyruğu yapardı. Anna'ya normalliği içinde mükemmel görünen bir ailesi vardı: bir baba, bir anne, bir çocuk. Onun sahip olabilmeyi istediği aile. Onun yitirdiği. Her şey normal, “sıkıcı biçimde normal” deyip dururdu Lisa.

Anna pencereden girip divana çöreklenen kedi gibi bu “sıkıcı biçimde normal” ailenin içine sızmıştı. Ama sonra, sık sık olduğu üzere, aynı mahallede oturmalarına karşın büyürlerken çocukluk arkadaşının izini kaybetmişti. Çünkü Anna'nın zaman ayırması mümkün değildi; hep acelesi, hep yapılması gereken çok acil bir işi vardı. Hele hele kendini kız arkadaşlara adaması söz konusu olamazdı! Hem Lisa'nın iki kızı vardı ve Anna, insanın sadece kendi kız çocuklarına ilgi duyabileceğini düşün-

yordu. Küçük kızlar onun gerçekten umurunda değildi. Onun ilgilenecek çok başka şeyleri vardı: stüdyosu, işi, mesleği, müşterileri. Ve Michele. Tabii ya, Michele.

Yanılıcı, rahatsız edici bir düşünce sızıyor zihnine; Murat'a beklemesini söyleyip Pera Palas'a giriyor. Kocasını çıkmış, resepsiyon görevlisi öyle söylüyor. "İyi," diye düşünüyor Anna odanın kapısını açarken. Onunla karşılaşmak istemiyor, henüz değil.

Soyunuyor, temiz bir blucin pantolon, gömlek giyip oradan bir ceket yakalıyor. Sonra bir çantanın içine eline geçenleri tıkmaya başlıyor: diş fırçası, bir kazak, iç çamaşırı. Duruyor. Neye yarayacak bütün bunlar? Hiçbir şey. Komodinin üzerinden para çantasını ve cep telefonunu alıyor. Çevresine bakınıyor. Michele'nin giysileri odanın dört bir yanına dağılmış. "Demek öyle," diye geçiriyor içinden. "Kendi yarattığım bir adamı sevmişim." Ve kahkahalarla gülmeye başlıyor: bu acı, neredeyse isterik bir gülüş. "Michele, hangi Michele? Michele yok. Ben sadece kendi zihnimdeki bir adamı sevdim."

Aceleyle çıkıyor otelden ve tam Murat'ın yanına varacakken annesinin komodinin üstünde kalan inci kolyesini anımsıyor. Kararsızca duruyor ama bu çok kısa bir an sürüyor çünkü o odaya yeniden girmeyi hiç çekmiyor canı. Hızlı bir hareketle elini cebine sokuyor, cep telefonunu alıyor ve onu yolda gördüğü ilk çöp kutusuna atıyor.

Murat onu izliyor. Bir şey söylemiyor, gülümsüyor ve göz kırpmıyor.

Anna da gülümsüyor: Hayatında hiç bu kadar saçma, bu kadar plansız hareket etmedi. Ama belki de hayatı eski bir giysi gibi üzerinden sıyrıp atmanın ve yeni baştan başlamanın zamanı gelmiştir.

Adam

SİNEMA, SİNEMA

Yusuf'un beyaz kefene sarılmış bedeni çukurda. Tabut yok. Savunmasız, toprakla temas halinde. Veda ânı: sessiz bir tören dahilinde hepimiz birer birer üzerine toprak atıyoruz. Yanımda ona veda etmekte olan Neval var. Yusuf'tan sonra ilk büyük aşkı. Evet, bir kadın. Çünkü bu doğrudur: aşk fark gözetmez. Camileri tanıdım, kiliseleri tanıdım. Erkekleri sevdim, kadınları sevdim. Hele asileri, başını dik tutarak yürümeyi deneyenleri sevdim...

Neval hâlâ çok güzel; uzun ve siyah saçlarını eskisi gibi özensizce toplamış. Beni bir gülümsemeyle selamlıyor. O hep aynı; gözlerindeki kıvılcımdan tanıdığım aynı gurur ve isyan içinde. Onu yıllardan beri görmüyorum. Kocasıyla gelmiş; o da Yusuf'un en yakın dostlarından biri. Biraz Neval'le birlikte olmak istiyorum. Yusuf'tan, bir zamanlar olduğumuz kişilerden söz etmek. Bizden, eski arkadaşlardan.

Birlikte çay içmeyi öneriyorum. Üzüntüsünü ya da yorgunluğunu, belki ikisini de gizlemek için güneş gözlüklerini takan Neval, "Şimdi olmaz," diyor. "Şimdi olmaz. Emek'in önünde bekliyorlar bizi. Emek, kurtarmadığımız sinemamız için son bir açıklama yapılacak." Acı bir gülümsemeyle bana bakıyor, öpüyor ve uzaklaşıyor.

Emek yıkıldı mı? Köşeyi dönünceye kadar onları izliyorum. Eski arkadaşlarım. Neredeyse kardeşlerim.

Emek Sineması hayatımda adım attığım ilk sinema salonuydu; film yapmanın, sinemanın içinde yaşamının ne anlama geldiğini, ne olabileceğini anladığım yerdi. Sinema binası XIX. yüzyılda inşa edilmişti; daha sonra Atatürk Türkiye'sinin bir mücevheri oldu; aynı zamanda *art deco*'nun da bir mücevheri sayılırdı: parterde kırmızı kadife kaplı koltukları, locaları, yaygın ışıkları vardı... Ve şimdi yıkılmıştı.

Mezarlığın çevresindeki yollarda sessizce, hedefsizce, nereye gidip ne yapacağıma karar vermeden yürüyorum. Sonra ansızın anneannemin sesini yeniden duyuyorum; bana şöyle soruyor: "Site'de ne oynuyor? Emek'te ne oynuyor? Aslanın filmini gösteriyorlarsa gidelim." Aslan dediği, Metro-Goldwyn-Mayer'in kükreyen aslanıydı. Ama ben çok küçüktüm, daha sinemaya gidemiyordum. O zamanlar yedi yaşın altındaki çocukların girmesi yasaktı. Böyle olunca da ağabeyim anneannemle birlikte sinemadan dönünce onu soru yağmuruna tutardım: "Sinema, sinema, nedir sinema?"

Günün birinde anneannem yaşım tutmasa da beni sinemaya götürmeye karar verdi: bir serüven, gerçek bir kural ihlali! Ben çok heyecanlanmıştım: hayatımda ilk kez büyüklere özgü bir şey yapıyordum ve bunu gizlice, kimselere söylemeden yapacaktık. Annem bile bilmeyecekti.

Bizim küçük ekip yola çıktı; ben, anneannem, Elmas Hanım, yapının görkemli girişine kadar geldik. Nihayet çok büyük, çok güzel, bende çekinme duygusu uyandıran yarı karanlığa girerken hissettiğim heyecanı çok iyi hatırlıyorum. Her şey öylesine büyük görünüyordu ya da ben öylesine küçüktüm.

Kırmızı kadife koltukta oturuyordum, ayaklarım

yere değmiyordu. Daha iyi görebilmem için anneannem beni kucağına almak istiyordu ama ben kendimi erişkin hissetmek, koltukta tek başıma oturmak derdindeydim: ben ve “sinema”; ben sinemadayım.

Hâlâ çok iyi hatırlıyorum; *Kleopatra*, Liz Taylor ve Richard Burton’un başrollerde oldukları efsanevi *Kleopatra* oynuyordu. Oradaydım ve perdede hareket eden devasa ve renkli figürler beni büyülemişti. Kösnül ve olağanüstü güze! Liz Taylor’un gözleri sürmeliydi. Bakışlarımı o gözlerden, o menekşe bakışlardan, o lacivert makyajdan alamıyordum; doğaüstü bir hali vardı. Baştan ayağa altına bürünmüştü; muzaffer heyetiyle Roma’ya geldiğinde üzerinde pırıltılı bir giysi, başında Mısır kraliçesi tacı vardı. Richard Burton ise savaşçı gibi giyinmişti. Yakışıklıydı elbette, gerçek bir kahramandı. Ama benim bakışlarım ona kilitlenmişti; Liz, sonradan seveceğim yıldızların ilki oydu. Ve sonra ölüm; onu zehirleyen yılan çıkagelmmişti.

Görüntülerle sarhoş olmuştum, yorgun düşmüştüm, çok heyecanlanmıştım ve sinemadan çıktığımda neredeyse yürüyemeyecek haldeydim. Eve, Elmas Hanım’ın sırtında uyuyarak geldim. İlk filmim bir hayaldi, Roma geleceğimdi.

Ondan sonra İstanbul’un yazlık sinemaları hayatıma girdi; mahallem Kalamış’ta bir açık hava sineması vardı. Haftada iki-üç kez film oynardı. Girerken közde mısır ve gazoz alırdık, daha rahat oturmak için bir minder kiralardık ya da evden getirirdik. Seyirciler mi? Komşularımızdı tabii; sanki bütün mahalle bir şölen için bahçede toplanmış gibi olurduk. Ve perdenin arkasında fon niyetine deniz görünürdü; fon müziği daima denizdi.

Özgün diliyle ama altyazılı yabancı filmler oynatırlardı. *Doktor Jivago*’nun beni büyüleyişini; Lara’yı yakıp tutuşturan aşk öyküsünü, karlarla örtülü Rusya’yı, devri-

mi ve hele de Lara onu fark etmeden uzaklaşırken Doktor Jivago'nun tramvayda kalp krizi geçirmesini anımsıyorum. Onu her seyredişimde duygulanıyordum. Ve sonra *Leylekler Uçarken, İrlandalı Kız...* Ama bir de bir müzikal olarak Londra'yı seyrettiğim *My Fair Lady* ve onun mutlu sonunu anımsıyorum. Temelde benim filmlerimde de yinelenen iki nota budur: yürek dağlayan aşk ve hafiflik.

Sadece yabancı filmler yoktu tabii. İstanbul'da da film çekiliyordu: o zamanlar şehir Cinecitta gibi, Bollywood gibi büyük bir hayal makinesiydi. Hatta 60'lı yıllarda Manhattan'da olduğu gibi İstanbul'da da her köşede bir film seti kurulurdu. Türk filmleri beğenilirdi; çok yankı uyandırırdu. Birkaçında ablam da oynadı. Onu perdede gördüğümde çok heyecanlanırdım; gidip onu sette görebilmek için neler vermezdim ama bu mümkün değildi. Sinema –en azından film yapmak– büyüklere özgü bir işti hâlâ. Öyle olunca, ben şimdilik kendimi filmlerle beslemekle yetiniyor; hepsini defalarca yeniden seyretmekten hiç bıkmıyordum.

Yusuf ve ben Kadıköy'deki Opera Sineması'nı yeğliyorduk. Görülmeden, el ele tutuşabilmek için locayı tercih ediyorduk. İçeriye girmeden önce de büfeden daima Frigo alıyorduk. En melodramatik Türk filmlerini seviyorduk: *Madame X*; *Hayatın Aynası* gibi filmlerin uyarlamalarında Türk sinemasının yıldızları oynuyordu. Şimdi adını unuttuğum, kambur bir kızın kör bir erkeğe âşık olduğu film beni çok şaşırtmıştı. Sevgilisinin, birinin ona gözlerini bağışlaması halinde iyileşebileceğini öğrenince, kendini feda etmeye karar veriyordu... Gerçekdışı, olduğunca yürek yakan bir öyküydü!

Benim için mutluluk, gözlerimde yaşlarla bir elimde dondurmam, bir elimde Yusuf'un eli, karanlık salonda oturmaktı. En azından Elmas Hanım gelene dek böyle

oluyordu. Daha on bir, on iki yaşlarındaydık ve annelerimiz yalnız çıkmamıza izin vermezlerdi.

Annemle de giderdim sinemaya. Bizimki başlı başına bir ayin olurdu: ikimiz baş başa; ayda bir kez, cumartesi günleri çıkardık. Vapura binip Karaköy'e geçerdik: kışın da vapura binmeyi sevmem o zaman başlamış olmalı. Bulutlar, rüzgâr, martılar, suyla gökyüzü arasında bir yolculuk.

Birinci aşama: restoranda gerçek Viyana şinitzeli yemek; masada sadece annem ve ben. Sonra film: konforlu karanlığıyla, yumuşacık olduğundan, üzerinde parmaklarımı gezdirdiğim biraz yıpranmış kadife koltuklarıyla Emek'te ya da sevdiğimiz öteki sinema Saray'da. Dönüşte Kadıköy'de bir mola vermeyi de âdet edinmiştik: Baylan Pastanesi'nde peşmelba yerdik. Dönemin dekoru ve aynaları arasında, çok güzel ve şık annemle karşılıklı oturur; kaşığımla krema, dondurma ve bal dolu cam bardağa batırır, dipteki şuruplu şeftaliye uzanırdım. Çocukluğumun tadı.

Şimdi birileri hayatımın ilk sineması olan Emek'i alışveriş merkezi yapmaya karar verdi. Artık perdede serüvenler, masallar, hayaller olmayacak; yalnızca neonlar altında ayakkabılar ve çantalar ve fiyat etiketleri görülecek. Buna nasıl izin verdik!

Oraya vardığımda Neval elinde mikrofonla sokakta duruyor. Halka hitaben konuştuğunda sesinin kazandığı tutkuyu, onun ikna yeteneğini unutmuşum. Belki de daha doğrusu uzaklık söz konusu olduğundan hep yaşadığı üzere, onu unutmuştum; oysa o benim bir parçam, daima içimde. Neval benim yaşayabileceğim, sahip olma olasılığım olan hayatı temsil ediyor.

Ona uzaktan bakıyorum; beni görüyor mu, burada olduğumu hissediyor mu bilmem. Çevrede kalabalık artıyor; aktörleri, aktrisleri, yönetmenleri tanıyorum; ayrı-

ca tanımadığım pek çok çehre, heyecanlı gençler var.

Türk bayrağına sarınmış genç bir kız var; burada protesto için toplanmış gençler de modern ve demokratik ülkenin insanları. Bazı göstericiler yüzlerine sloganlar yazmışlar; kimi de protestosunu dünyanın geri kalanına ulaştırmak için İngilizce yazmış. Sonra bir de o; Neval.

Diyelim yağmura tutuldun bir gün
bardaktan boşanırcasına yağıyor mübarek
öbür yanda güneş kendi keyfinde
ne de olsa yaz yağmuru
pırıl pırıl düşüyor damlalar
eteklerin uça uça bir koşudur kopardın
dar attın kendini karşı evin sundurmasına
işte o evin kapısında bulacaksın beni.

Bunlar Can Yücel'in; yirmi yaşındayken, içinde her şey olduğu, dünyanın bütün haritasını barındırdığı için şiirlerini okumaktan bıkmadığım şairin sözleri. Ama aynı zamanda benim sesimdi, çok zaman önce onları Neval için benim sesim kılmıştı. Ve şimdi denizi anlatan, bu kalabalıkla bu siyah bu griyle bu protesto pankartlarıyla hiç ilgisi olmayan bu sözler geliyor aklıma.

Diyelim için çekti bir sabah vakti
erkenceden denize gireyim dedin
kulaç attıkça sen
patiska çarşaflar gibi yırtılıyor su ortadan
Ege denizi bu efendi deniz
seslenmiyor
derken bi de dibe dalayım diyorsun
içine doğdu belki de
işte çil çil koşuşan balıklar
lapinalar gümüşler var ya

eylim eylim salınan yosunlar
onların arasında bulacaksın beni.

“Ben oradayım. Sana gülümsüyorum. Yorgunsun, seni uzaklara götürecek olan uçağa biniyorsun. Üşüyor, ürperiyorsun. Uçağın merdivenlerinin tepesinde beni görüyorsun. Sana gülümsüyorum.”

Beni yanıtlamamıştı Neval. Benden daha başka bir şey istiyordu ama ben ona bunu veremezdim; bir tek bu bakışlar vardı ona sunabileceğim, bir de uzaktan okşayışlar. Yıllar sonra bana ansızın aynı şairin sözleriyle bir e-posta göndermişti: “Her bahar gitmek isterim. Gittiğim olmadı hiç. Ama olsun... İstemek de güzel.” İşte bizim öykümüz tam da bu: Neval kaldı, ben gittim. Ve aşkımız orada, mümkünün, olabilecekken olamayanın topraklarında kaldı. Kim bilir belki hâlâ olabilecek olanındır; onu uzaktan seyrederken bunları düşünüyorum. “Bunu da öğren: sevdiğin kadar sevilirsin...”

Öyle güzel ki Neval, öyle gururlu, öyle öfkeli, öyle canlı. Onda beni çeken hep bu oldu. Aramızda çözüme kavuşmamış bir şeyler vardı; bizi birbirimize çeken manyetik bir şeyler. Gene de benim Roma’dan İstanbul’a döndüğüm o yaz akşamına kadar hiç sevişmemiştik. Neval’den hoşlanıyordum, bayılıyordum ona. Onunla vakit geçirmeye, konuşmaya, şakalaşmaya, geleceği hayal etmeye; onun yanımda olmasına, ona sarılmaya bayılıyordum. Taze ve tatlı bir kokusu vardı. Roma’da ise erkeklerden de hoşlandığımın bilincine vardım. Sevişmenin baş döndürücü olabileceğini keşfetmiştim. Kadınla da erkeklerle de sevişmek.

Peki, bunu ona nasıl söyleyebilirdim? Yapamazdım, henüz bunu başaramıyordum. Böylece o akşam, onun odasında, açık pencerelerin, rüzgârın hafifçe uçuşturduğu perdelerin önünde sevişmek daha kolay oldu. Onunla

sevişmek. Bu henüz bilmesem de, ona ve benim dünyama sonsuza dek elveda demenin bir şekliydi. Birbirimize sarıldık ve birlikte uyuduk. Birlikte geçirdiğimiz o yegâne gecede bundan hiç söz etmedik.

Neval'e yaklaşmaya çalıştığım şu anda bütün bunlar zihnimden geçiyor. Ama yerimden kımıldayamıyorum; ansızın kalabalık baskı yapıyor. Yan sokaklardan insanlar geliyor, sonra sirenler, biber gazı, tazyikli su, kasklı polisler... Haykırışlar, darbeler, itiliyoruz, çiğneniyoruz; kimi elleriyle gazdan yanan gözlerini örtüyor.

Bir anda Neval'i kaybediyorum. Kalabalığın arasındayken boş yere onu arıyorum. Korkuyorum da. Onun için, eski bir sinema için, bir hayali anmak için protesto gösterisi yapan halkına karşı polis gönderen bu ülke adına korkuyorum.

Kadın

KERTENKELE

"Sahiden hiç hamama gitmedin mi?" diye soruyor Gül. İnsan ve ses dolu büyük bir evde, Murat'la birlikte yaşayan kızlardan biri. Murat onu tanıştırdıktan sonra ortadan kayboldu. "İşim var, sonra görüşürüz." Onu iyi İngilizce konuştuğu için Gül'e emanet etti; aslında oradaki herkes İngilizceyi iyi konuşuyordu.

"Hayır, hiç gitmedim hamama," diye yanıtlıyor onu Anna. "Çemberlitaş'tan randevu almıştım, biliyor musun orayı? Ama sonra..." Nasıl devam edeceğini bilemiyor. Son bir günde başına gelenler hızla gözünün önünden geçiyor: motosiklet, çarpışma, kan. Daha dündü. Sanki bir yüzyıl önce olmuş gibi geliyor.

"O halde duş almayalım, hemen gidelim!" diye öneriyor Gül. "Tam şu köşede var bir tane, mahalle hamamı, turistik bir yer değil. Küçük, küçücük bir yerdir, çok seveceksin. Ama çabuk olalım çünkü akşam yedide kapanıyor. Erkekler için ise gece on bire kadar açık. Cinsel ayrımcılık işte," diyor ve gülüyor.

Hamam Anna'nın beklediğinden çok farklı. Ne bir lüks ne de fonda müzik var. "Tabii ki müzik yok, ne bekliyordun sen?" diye şakalaşılıyor Gül. "Üç bölüm var," diye açıklıyor. "Birincisinde soyunuyorsun, istersen yıkanmadan önce ya da yıkandıktan sonra bir çay içiyorsun. İkinci-

cisi ılıkılık, sıcaklığa alışmak için. Ama en önemlisi sıcak ve buhar dolu bölüm. Hamamın ortasında mermerden büyük bir taş var, üzerine uzanıyorsun. İstersen orada kese de yaptırıyorsun." Üzerleri çıplak yaşlı kadınlar ona taşın üzerine yatmasını söylüyorlar ve Türkçe olarak kese ister mi diye soruyorlar. Gül, Anna'nın tereddüt ettiğini görünce onun yerine yanıt veriyor. "Ben her şeyimi getirdim, kesem de var," diyor. "Sen gevşe şimdi. Sonra seni keselerim, yıkarım." Bunu söyledikten sonra güneşin altına uzanan parlak ve yumuşak bir kertenkele misali yatıyor göbek taşına. Gerçekten de sırtında, sert ve biçimli poposunun tam üstünde bir kertenkele dövmesi var. İnanılmaz seksi, oynak bir kertenkele.

Burada da turistlerle karşılaşmayı ummuyordu ama Alman ya da İngiliz olduğunu tahmin ettiği dört kız giriyor: güneşsiz ülkelerde yaşayanlara özgü bembeyaz tenleri var. Uzun bacaklı, dolgun memeli, utangaç gülüşlü kızlar. Gül gibi onlar da otuz yaşına bile varmamış olmalılar. Buharlar arasında, kızgın mermere, hemen yanlarına uzanıveriyorlar. İngilizce konuşuyorlar. Gülüşüyorlar. Anna merakla dinliyor onları.

Bekârlığa veda için buradalar: içlerinden biri iki hafta sonra evlenecek. Bu onlar için *hen night*, İngiltere'de müstakbel gelini kutlama gecesine verilen adla *tavuk geces*i. Genellikle dışarı gidilip içilir ama bu dört kız arkadaş bunu uzun ve egzotik bir hafta sonuna dönüştürmüşler. Anna kızlara bakıyor ve onları biraz kıskanıyor. Nasıl bir tasasızlık, nasıl bir hafiflik.

Kendisi evlendiği zaman bekârlığa veda partisi yapmadı. Mümkün olduğunca yalın bir tören istediğinden belediyede evlendiler. Yakın zaman önce dedesi ölmüştü. Babasını davet etmeyi bile düşünmüyordu. Böyle olunca o ve Michele, şahitleri olan Lisa ve onun kocasıyla gitmişlerdi. Aileyi temsilen boynunda annesinin inci

kolyesi vardı; annesini çağırmak istercesine eli hep incilerin üstündeydi.

Evlendiklerini, balayından dönünce açıklamışlardı. Bir hafta Capri'de bir hafta da Amalfi sahillerinde gezmişlerdi; annesi öyle yapmıştı, kendi de öyle istemişti. Capri'de, küçük meydanda mutlu olmuştu. Mayıs sonuydu, hava aşırı olmasa da sıcaktı. Uzun ve yağmurlu bir kıştan sonra ilk kez sandalet giymişti. Ayakları çıplaktı. Altın alyansı da sol elinde parlıyordu. Evliydi. Artık birinin karısıydı. Bunu gururla geçiriyordu içinden. O gün gerçekten mutlu olmuştu.

Anna şimdi bu kızlara ve yanında yatan Gül'e bakıyor. Çıplak kadınlara hiç bu kadar yakın olmamıştı. Küçüklüklerinde Lisa'yla böyle bir samimiyet kurmamışlardı. Oysa bugün her şey normal geliyor ona; hiç utanmıyor. Demek ki hamamın tılsımı burada. Çıplak, herkes eşit. Ama bir şey daha var: başkalarının bedenlerini inceliyor, kendi bedenini onlarınkiyle karşılaştırıyorsun. Anna çok genç olan Gül'e bakıyor; dolgun, iri memeleri, büyük ve koyu renkli, kösnül meme başlarını, kıvrak kertenkele dövmesini seyrediyor sonra kendi bedenini düşünüyor. Artık genç olmadığını, zamanı fazlasıyla boşa harcadığını düşünüyor. Ve artık yitirecek zamanı olmadığını. Şimdi yaşamaya başlamalı. Hemen.

Hamamdan çıktıklarında Gül cep telefonunu açıyor ve tam o anda biri arıyor. Hızlı hızlı Türkçe konuşuyor ve sonra kapatıyor. "Murat. Emek'in önünde gösteri varmış. Haftalardan beri gösteri yapıyoruz; bize destek olmak için yurtdışından yönetmenler ve oyuncular da geldi ama boşuna. İnşaat şirketi vazgeçmiş gibi görünüp buldozerlerle her şeyi yıktı. Bize ne ad veriyorlar biliyor musun? Çapulcu. Oysa yıkmak, yok etmek isteyen biz değiliz ki; biz korumaktan yanayız. Sen de gelirsin değil mi?"

Neden olmasın, diye düşünüyor Anna. Gidelim. Keşfetmekte olduğu yeni bir İstanbul bu. Ve hoşuna gidiyor. Sadece duvara grafiti yazarak bile olsa bu mücadele, isyan etme isteği hoşuna gidiyor. Televizyon ve DVD karşısında büyümüş olan yirmi-otuz yaşlarındaki gençlerin şehirlerini korumak için sokağa dökülmeleri hoşuna gidiyor. Savunacak hayallerin, buldozerlerden kurtarılacak istenen bir geçmişin olması çok güzel.

Yıkılmış sinemanın yakınlarına geldiklerinde gerçek bir insan seli tarafından yutuluyorlar; sanki Emek'in tozlu levhası genç kız ve erkekleri, şehrin bütün adamlarını ve kadınlarını bir mıknatısla buraya çekmiş gibi. Sesler, uzaktan haykırışlar işitiyor; tehlikeli olup olmayacağını düşünüyor ama sonra, "Bu sadece bir sinemaydı," diye geçiriyor içinden...

Köşeyi dönüyorlar; siyah deri ceketli bir kadın gururlu ve karizmatik bir edayla kalabalığa hitap ediyor; TOMA'lar görünüyor; ansızın son perdeyi oluşturmak istercesine polis geliyor. Çok sayıda, gaz maskesi ve kask takmış polis, insanlara gaz atmaya başlıyor. Gül onu elinden tutuyor ve, "Haydi, geri dönelim, koş!" diyor.

Adam

BEKLEYİŞ

Bizi bir polis aracının içine tıkıyorlar. Direnmeye, buna hakları olmadığını, bunun barışçı bir gösteri olduğunu söylemeye çalışıyorum. Yanıtlamıyorlar bile; zor kullanarak içeri itiyorlar. Karşı koymaktan vazgeçiyorum, biniyorum. Öfkeden çok şaşkınlık duyuyorum. Şimdiye dek hiç gözaltına alınmadım. Elbette hatalı park yüzünden ceza yemişliğim, polisle tartışmışlığım var ama konuşma olanağı tanınmadan itilip kakılmaya ve nezaret-haneye tıklılmaya alışık değilim. Ben böyle sahneleri yalnızca filmlerde gördüm ama kendi filmlerimde değil. Sanki her şeyi dışarıdan seyrediyormuşum gibi tuhaf bir yabancılaşıma hissediyorum. Her şeyi bir kameranın objektifinden görür gibiyim. Setteymişim gibi. Oysa burası bir set değil, gerçek hayat: hapishanede biten bir gösteri.

Bizi emniyet merkezine götürüyorlar: yüksek tavanlı bir bina; genellikle sessiz olduğunu tahmin ettiğim asık suratlı bir mekân. Şimdi ise bağırış çağırışlarla ve protestolarla inliyor. Yönetmenler, oyuncular, sinema insanları, sanatçılar ve ayrıca çok sayıda öğrenci ve gazeteci burada.

Bir köşede bekliyorum. Bekliyorum ve dakikalar, saatlere evriliyor. Ve bu zoraki beklemede, güçsüzlük ve öfke duygusu beni Venedik'te, Büyük Kanal'daki bir ya-

pıda yaşadığım bir cumartesi öğleden sonrasına götürüyor. İtalya'ya yeni gelmiştim ve babaannem Venedikli olduğu için Venedik'te bazı uzak akrabalarımız yaşıyordu. Telefon etmiştim, onları ziyaret etmek için uğrayabileceğimi söylemişlerdi. Ben de öğrenim gördüğüm Floransa'dan kalkıp ailemin bu unutulmuş üyeleriyle tanışma heyecanıyla buraya gelmiştim. O salonda tek başıma iki saat beklemiştim. Sonunda hizmetçi bana şöyle demişti: Bakın, ne yazık ki müsait değil, beklenmedik bir durum oldu. İsterseniz bir başka gün uğrayın." Bir daha gitmedim oraya. Unuttuğumu sanıyordum. Ama bu küçük düşürölme, öfke duygusu şimdi ansızın yeniden canlanıverdi.

Sonra bir köşede, kocasının yanında onu görüyorum; Neval. Yaklaşmaya çalışıyorum. Polisin biri, "Sen yerinden kımıldama!" diye bağıyor.

"Neden, beni neyle suçluyorsunuz?" diye soruyorum. "Bunu bilmeye ve avukat çağtırmaya hakkım var."

Polis, başka bir meslektaşına işaret ediyor. Genç ama beni tanımış olmalı. Filmlerimi görmüş olabilir. Belki de bir ilkbahar akşamında sevgiliyle bir sinemada veya evinde DVD'den, internetten indirdiği korsan kopyadan seyretmiş olmalı. Hiç önemi yok: benim kim olduğumu biliyor. Kim bilir filmlerim, öykülerim onu duygulandırmıştır belki.

Terbiyesiz olmayan sert bir sesle, "Kenara çekilin," diyor. Neval ve eşi ben onlarla konuşmadan başka bir odaya götürülüyorlar. Kadın polis belgelerimi kontrol ediyor ve ben onun zihnini okur gibi oluyorum. "Ünlü bir yönetmen," diye düşünüyor herhalde. "Onu bir saatliğine bile içeri atarsak bize sorun yaratabilir. Yabancı basın, dış yankılar..."

Nüfus cüzdanımı geri verirken, "Gidin," diyor. Sonra alçak sesle ekliyor: "Şaştım size, böyle insanların arasın-

da! Siz İtalya'da yaşamıyor musunuz? Gidin, İtalya'nın işleriyle ilgilenin."

Ona Neval'i, öteki arkadaşlarımı soruyorum ama kadın polis yanıt vermiyor ve arkasını dönüyor; sonra başıyla birine bana eşlik etmesi için işaret ediyor; beni dışarı atması için demek daha doğru olur belki. Israr etmenin bir yararı yok. Gidiyorum.

Eve döndüğümde annem hâlâ ayakta. "Canım benim, çok merak ettim. Cenazeden sonra dönerim demiştin, saatler geçti... Seni aramayı denedim ama yanıt vermedin. Bir şey mi oldu? Şehirde kargaşa yaşandığını duydum..." Olanları televizyonda görmüş olabilirdi.

"Beyoğlu'nda bir gösteri vardı. Emek Sineması'nı hatırlıyor musun anne? Seninle hep gittiğimiz eski sinema. Orayı yıkmışlar, gerçekten çok yazık. Rastlantı sonucu yolum oraya düştü..." Gerçek ya da yarı gerçek her zaman en kolay şeydir.

"Sen de baban gibi hapse düşme de..." diyor bana.

Hapishane. Annem ilk kez, kendiliğinden bu yasak sözcüğü telaffuz ediyor: "Hapishane."

Çünkü neredeyse on yıl boyunca ortadan kaybolan babam, neredeyse hiç hatırlamadığım babam, sesini unuttuğum babam İtalya'ya gitmemiştii; Venedik'te değildi. Büfenin üzerinde duran gondolla olayın hiç ilgisi yoktu. Babam hapisteydi.

Ablam ve ağabeyim biliyorlardı. Ben, evin en küçüğü olduğumdan bilgilendirilmemiştim. Şüphesiz beni korumak içindi bu. Küçük yaştaki bir çocuğa babasının hapiste olduğunu nasıl açıklayacaklarını bilememişlerdi. Ve bu nedenle ne o zaman ne daha sonra bir şey söylenmişti.

Aslında ortadan kaybolmasından sonra onu bir kez görmüştüm. Bir sabah çok erken saatte –henüz okula gitmiyordum– annem bana şöyle dedi: "Hazırlan, gidiyo-

ruz; sen ve ben, birlikte. Babanı görmeye gidiyoruz. Otobüse bineceğiz hem de!"

Ben çok heyecanlanmıştım. Bir otobüs! İtalya'ya gitmek için olmalı, diye düşünüyordum ama bunu onaylatmak için soru soramıyordum.

Otobüs bizi babamın yattığı cezaevinin önünde bıraktı. Kapıda güvenlik görevlilerinin önünde sıraya girdiğimizde, "Demek ki burası İtalya; İtalya'ya geldik," diye düşünüyordum. Ve her şey tuhaf görünüyor, hayal kırıklığı yaratıyordu. Hayır, böylesine kasvetli, hüzünlü ve kirli bir yer İtalya olamazdı! Hiç sevmemiştim bu İtalya'yı! Belki de bu sebepten hafızamdan çıkarmış olmalıyım.

Ancak yıllar sonra ağabeyimden –çünkü ben, hiç babamın karşısına oturup ondan bütün gerçeği anlatmasını isteyememiştim– onun cezaevine girmesinin gerekçesini öğrenmiştim. Siyasi bir sorun değil, karmaşık para işleri, kötü arkadaşlar, haksız kazançlar söz konusuydu. İnşa edilmemiş binalar, satılmamış araziler... Istakoz ve kabuklu hayvan çiftliği kurmak için Bodrum yakınlarında küçük bir koy satın almıştı ama sonra iş yürümemişti.

Demek ki, yanlış yatırımlar, yanlış ortaklar söz konusuydu. Demokrat Parti iktidarı döneminde parti içindeki yakınlarımız tarafından kollanmıştı ama 1960 Darbesi'nden sonra bu desteği de kaybetmiş, ortada kalmıştı. İşlerin imza atılmadan, noterde anlaşma yapılmadan, sadece el sıkışılarak yapıldığı o yılların Türkiye'sinde babam, bunun bedelini ödemiş ve cezaevine girmişti.

Annem düşüncesinin kaldığı noktasından devam ederek, "İstanbul değişiyor ve elden gelen bir şey yok; kader," dedi. "Eski sinema, tabii ki hatırlıyorum... Babanın yattığı hapis hanenin de şimdi otel olduğunu biliyor musun? Taylan'ın bana söylediğine göre çok lüks bir otelmiş."

Belki de bugün ondan söz etmenin zamanı gelmişti. Cüzdanımdan babamın komodini üstünde bulduğum si-

yah beyaz kartpostalı çıkartıyorum ve ona gösteriyorum. “Çoktan beri sana bu resmin ne olduğunu sormak istiyordum anne.”

Eline alıyor. Gülümsüyor. Sakınlı ve tatlı bir gülümseme. “Bu kartpostal değil. Babanın hücrelerinden çektiği bir fotoğraf,” diyor bana. “Bak şuraya...” Bana görünte bulanık bir noktayı gösteriyor. “Burada evimiz görünüyor ya da görüldüğünü hayal ediyordu. Beyaz evimiz ve bahçenin ıhlamları. 60’lı yıllardı; bütün bu apartmanların, gökdelenlerin yükselmesinden önceydi. Baban cezaevinin hücrelerinden bizi; evini görüyordu. Ya da en azından böyle olduğunu hayal ediyordu. Bu ona yetiyordu.”

Demek ki bizi düşünüyordu. Yanımızda olmayan baba, kendine göre bizi seviyordu. Bu fotoğraf şimdi bana bunu kanıtıyor. Ama ben temelde bunu hep bildim zaten.

İşte bu nedenle Taylan, bugün hâlâ babamızdan yakınırken, onu varlığımızı mahvetmekle suçlarken, onun sorumsuz bir bencil olduğunu söylerken, ben onu savunmayı sürdürüyorum: “Senin için ne çok şey verdiğini, ne çok şey yaptığını düşün bir. Düşün ki hiçbir şeyimiz eksik olmadı; hatta tam tersi. Sen Amerika’da okudun; ben İtalya’da. Ve şimdi sen kendi çocuklarına neler sunuyorsun, bir de onu düşün.”

Hayatta asla başkalarının yargılarına takılıp kalmamak, insanların acımasızlığına ve dedikodularına kulak asmamak gerekir. Sevdiklerimizin ve bizi sevenlerin zayıflıklarını anlamaya çalışmak, bizde yarattıkları acılar yüzünden onları bağışlamak gerekir. Çünkü gerçekten önemli olan, göze görünen değil, duyguların özüdür.

“Biliyor musun, onun için de hiç kolay olmadı,” diye devam etti annem. İlk kez böyle açıkça konuşuyordu. “Hayvanın tekiydi tabii.” Ve gülüyor. “Eh, nasıl olduğunu

biliyorsun... Ama aynı zamanda şık, kültürlü, yakışıklı bir adamdı; öyle olmasaydı ona âşık olmazdım. Ama küstahlığı yüzünden kendini dokunulmaz sanıyordu. Evde, bana karşı öyleydi: sanki onun sevgilileri olduğunu, beni üç kuruşluk kadınlarla aldattığını bilmezmişim gibi davranırdı. İtalya'da bile sevgilisi vardı; bunu çok iyi biliyorsun: o iş seyahatleri hep yalandı! Önemli olan şu ki; kendini iş hayatında da dokunulmaz sanıyordu: tutuklamaya geldiklerinde bunu bir hakaret saydı. Cezaevinden ertesi gün çıkabileceğini sanıyordu. Oysa yıllarca yattı."

İçini çekiyor ve fotoğrafın dantelli kenarını okşuyor. "Zor yıllardı. Onu görmeye gittiğimde bana ne derdi biliyor musun? 'Ölüme mahkûm biriyle arkadaşlık etmek ne kadar zor, tahmin bile edemezsin.'"

Belki de bu nedenle babam cezaevinden hiç söz etmedi. Savaşta, toplama kampından dönen biri gibi o da sadece unutmak istedi.

"Nâzım okuyuşunu anımsıyor musun?"

"Elbette." Bunlar benim de ezbere öğrendiğim satırlardı:

En güzel deniz
henüz gidilmemiş olanıdır.
En güzel çocuk
Henüz büyümedi
En güzel günlerimiz
Henüz yaşamadıklarımız.
Ve sana söylemek istediğim en güzel söz
Henüz söylememiş olduğum sözdür.

Çok az şiiri ezbere bilirim ve bu da onlardan biridir. Geleceğe ilişkin böylesine yoğun bir umut ve güven veren bu şiiri, bu satırları komünist şair, romantik devrimci, siyasi nedenlerle cezaevine düşmüş Nâzım Hikmet

yazmıştı. Uğruna mücadele ettiği vatanından uzakta, 1963 yılında, Moskova'da can vermişti. Bu şiir belki o tutukluluk günlerinde babama ve anneme de güven vermiştir. En güzel geleceğin orada olduğunu, köşeyi döner dönmez karşılarına çıkacağını düşünmüşlerdir.

Oysa o gelecek, günün birinde benim için geldi. Bir şekilde büfenin üzerinde duran gondol gerçek oldu. Çünkü ötekilerin hepsi kaldılar: babam, annem, arkadaşlarım. Ve yola ben çıktım. İtalya'ya gittim.

Daha on yedi yaşımıdaydım. Taylan gibi Amerika'da okuyacaktım; en azından babamın niyeti buydu. Benim sinema konusunda ayak diremem üzerine, bu fikre alıştıktan sonra babam benim için Hollywood hayalleri kurmaya başladı. Yeniden varlıklı bir adam olduğundan, benim orada yaşamamı sağlayabilecekti. Ama ben İtalya'ya gitmek istiyordum. Uzun yıllar önce onun annesinin çıkıp geldiği ülkeye.

Visconti'nin, Germi'nin, Fellini'nin filmlerinden, 60'lı yılların *Tatlı Hayat*'ından öğrendiğim, beyaz giyen erkeklerin ülkesine gitmek istiyordum. Aslında beni bekleyen bambaşka; çok daha modern ve antikonformist; daha canlı ve cömert bir İtalya'ydı. Ve geleceğim başlamak üzereydi.

Babam için benim gidişime izin vermek, onun var olma, düşünme tarzından çok uzak bir gelecek yolunda bana eşlik etmeye karar vermek kolay olmamış olmalı.

Hayatının son aylarında bir gün, ziyaretlerimin birinde beni odasına çağırdı. "Seninle konuşmalıyım," dedi, ekledi: "Biliyor musun, bu gece Beatrice geldi."

"Beatrice mi? Kimden söz ediyorsun?" Yaşlılara özgü zihinsel bulanıklıktan kuşkulandım.

"Nasıl yani, sen Dante'nin ülkesinde yaşıyor ve Beatrice'yi tanımıyor musun? O, bizzat o geldi. Sadece biraz tuhaftı, biliyor musun bana sanki..." Mühim bir sır vere-

cekmiş gibi biraz daha yaklaşmamı işaret etti. "Biraz lezbiyen gibi geldi."

Lezbiyen mi? O zaman benimle cinsellik hakkında konuşma yönteminin bu olduğunu anladım. Her şeyi bildiğini ve beni olduğum gibi kabul ettiğini anlamamı istiyordu. Belki de özür diliyordu benden. Ama bunu en son günlerinde bile doğrudan söyleyemiyordu. Belki de bunun nedeni, sadece becerememesiydi.

Ama ölümünden sonra, çekmecelerinde bir belge ararken, benimle ilgili küçük anılar, kartpostallar, kartlar buldum: lise karnem, ilk filmim hakkında bir gazete kupürü, Berlin'e yaptığımız –ve unuttuğum– bir gezinin fotoğrafları. Duygulandım. Olabilecekken olamayan için. Sahip olamadığım kahraman için.

Kadın

YÜRÜYEN ORMAN

Anna elini boynuna götürüyor. Ve bir kez daha boşluğu duyumsuyor. Annesinin kolyesine dokunmaya öylesine alışmış ki, elini sürekli incilerin olduğu yere götürmeyi sürdürüyor; incileri okşamayı, onları birbirine dolamayı arıyor.

Gül, "Yolunda gitmeyen bir şey mi var?" diye soruyor. "Boğazın mı ağrıyor? Gazdandır, biliyordum böyle olacağını..."

"Yok, merak etme. Gayet iyiyim." Anna bunun doğru olduğunu düşünüyor, kendini gerçekten iyi hissediyor. Canlı hissediyor. Bir bakıma yolunu yitirmiş, yönünü şaşırmış durumda ama canlı. "Annemin bir kolyesi vardı, boynumdan hiç çıkarmazdım ama şimdi yok..."

"Kayıp mı ettin?"

Kayıp mı... kim bilir? Önceki hayatıyla birlikte otel odasında kaldı.

"Benimkilerden birini al," diye öneriyor Gül. Sonra çekmeceyi açıp gösteriyor. Kırık seramik parçacıklarından yapılmış boncuk kolyeler bunlar. Anna eline alıyor, beğeniyor.

"Sen mi yapıyorsun bunları?"

"Tabii, yapıyorum ve satıyorum. Sakın hayır deme, birini sana hediye edeceğim. Buradan ayrıldığında beni,

bizi hatırlaman için. İstanbul'u hatırlaman için. Karşılığında bir şey istemiyorum. Yeniden karşılaştığımızda, sen de bana bir hediye verirsin."

Buradan ayrılmak... Tabii bir noktada gitmesi gerektiğini düşünüyor Anna. Günlerin hesabını karıştırdı; kazadan, gece yarısı odadan kaçışından bu yana kaç gün geçti acaba? Karşılıksız olarak ona bir yatak, giysiler veren ve bunun yanı sıra dostluk, şefkat, olanak sağlayan özgür ve umut dolu gençlerin doldurduğu bu eve geleli ne kadar oldu? Ev, stüdyo, Michele konularını zihninin derinliklerine itiyor; çok geriye. Olup bitenler canını çok acıtıyor. Hem sonra Andrea... artık var olmayan Andrea. Şimdi sadece uluslararası yazışmalarda bir kayıttan ibaret olan Andrea. (Birden onun cansız bedeniyle ilgilenen konsolosluğu hiç aramadığını hatırladı.) Ya kendi hayatı; belki de artık eskisi gibi olmayacak olan...

Gül onu düşüncelerinden ayırarak, "Biliyor muydun, Japonya'da kırık seramikleri onarırken kırığı örtmeye çalışmazlar, tam tersine onu vurgulamak için kırık yeri altınla doldurarak düzeltirler," diyor. "Çünkü bir şey zarar gördüyse, bir öyküsü varsa bu daha güzel sayılır."

Hayatın seni un ufak ettiyse onu altınla onar! Bu keşke doğru olsaydı, keşke işler böyle yürüseydi. Anna yaldızlı, küçük beyaz ve mavi boncukları olan bir kolye seçiyor. Boynuna takıyor. Kendisine uğur getirmesini umuyor.

Murat odanın kapısını açarak, "Birazdan Gezi Parkı'na gidiyoruz. Hazır mısın Gül?" diye soruyor. "Ya sen Anna? Parkta gösteri var. Haydi kıyılda, artık sen de bir çapulcusun!" Bunu söyleyerek gülüyor.

Büyük apartman dairesinde Anna, Gül'le aynı odayı paylaşacaktı. Öyle olacaktı. Sonra neredeyse karar vermeden başka bir odaya düştü; biraz uzun süren bakışmalar, ötekilerden daha ısrarcı bir gülüş, ona daha farklı,

daha yumuşak dokunan bir el sonucunda öyle oldu. Nasıl oldu bu? Basit bir merak nasıl arzuya dönüştü? Sempatî nasıl baştan çıkarma oluverdi? Bilmiyor, nasıl olduğunu bilemiyor ama bir akşam farkına bile varmadan Murat'ın kolları arasına "kayıverdi". Her şey son derece yalın gelişti: önce gözleri karşılaştı, sonra elleri, en son da dudakları. Ve gerisi kendiliğinden geldi.

Uzun bir süre boyunca Anna direnmeye, kendine nedenini sormaya, ne yaptığını, bunun ne anlama geldiğini anlamaya çalıştı. Michele'den intikam mı alıyordu? Yoksa sadece kendisinden genç, böyle hassas ve şehvetli bir erkeğin arzusuna minnetle karşılık mı veriyordu? Ya Murat ne bekliyordu kendisinden? Onu hayal kırıklığına uğratmamak için ne yapmalıydı?

Anna sonra bütün bu soruları uzaklaştırmaya, hiçbir şey düşünmemeye, kocasıyla yaşadığı en mahrem anlarda bile kendini sıyırmayı başaramadığı kontrol ihtiyacını reddetmeye karar verdi.

O artık saçları yapılı, tırnakları manikürlü, bakımlı kırklık kadın değildi. Meşgul, hep koşturan, hep cep telefonuyla konuşan, bütün hayatı kontrol altında olan o kadın. Şimdi deniz yükselmişti, radarı yoktu, haritadaki konumunu bile bilmiyordu. Ama boğulmadığının farkındaydı; yüzüyordu, işte o kadar. Sonsuz bir şimdide yaşıyordu: geçmişin değeri kalmamıştı, geleceğin de pek önemi varmış gibi görünmüyordu.

Hayatında ilk kez bırakıyordu bedeninin denetimini; Murat'ın dudakları ve parmakları şimdiye dek ulaşılmamış sınırları keşfetmesine yardımcı olsun istiyordu. Boynunda bir ürperti hissetti, sırtından aşağı iniyordu, bedeninin her noktası zevk nehri içinde yavaş yavaş süzülüyordu, gün doğarken açan çiçekler misali derin bir uykudan uyanır gibiydi. Ve bu kendini bırakışta, Murat'ın gözlerine yansıyan yeni bir Anna keşfediyordu.

İşte, fazlasıyla dar bir yatakta, böylesine genç, tanımadığı ve yabancı bir bedenle, her ikisinin de daha önceden tanımadığı davranışlar keşfediyorlar ve şimdi bunun ebediyen sadece ikisine ait olacağını biliyorlardı.

Michele'yle evlendiğinden beri Anna, başkasıyla sevişmedi. Murat ona dokunan, onunla olan ilk erkek. Kendisi gibi neşeyle sahip olan. Ve duyarlılıkla. Onu şaşırtan, küçük, yumuşacık hareketlerle.

Onu sert ve sıcak bir kahveyle uyandıran Murat fincanı komodinin üstüne bırakıyor ve sonra kimi zaman yeniden çarşafların altına girip onu öpüyor; öpücükleri iyilik kokuyor; bedeni sıcak, kızgın; kahve bir yanda soğuyor. Bir gün sabah erkenden çıkarken, onun uykusunu bölmek için ışığı yakmadan, pencereyi açmadan çıkarken kahvesini bıraktı. Koku onu uyandırdığında Anna, fincanın yanında, aceleyle ve İngilizce yazılmış bir not buldu: *"I want to do with you what spring does with cherry trees."* Baharın kiraz ağaçlarına yaptığını yapmak isterim seninle: bunlar Neruda'nın ilkbahar kokan satırları.

Gözleri yaşlarla doldu. Ona kimse şiir yazmamıştı: ne kocası ne Andrea. Kimse onun yatağına kahve getirmemişti; böylesine yalın ve ince ama böylesine kösnül. Kahve ve arzu.

Anna kendini bir romanın içindeymiş gibi hissediyor; barikatlar, '68 Paris ilkbaharı, Prag ilkbaharı hakkında bir roman bu. Çünkü bu gürültülü, bütün kapıların açık olduğu bu apartman dairesinde hayaller kuruluyor, devrim yapılıyor. Silah yok. Sadece alışveriş merkezi olması engellenememiş eski bir sinema gibi değerleri koruma arzusu duyuluyor. Ya da kentin ortasındaki parkın ağaçlarının sökülmemesi isteniyor.

Bugünkü gösteri bunun için. Ağaçları korumak için meydana inmek mi? Anna gülümsüyor. Dedesi olsa ne düşünürdü kim bilir? Onaylardı, belki.

“Her birimiz Gezi Parkı’nın bir ağacıyız.” Küçük grup parka yaklaşırken, haykırılan sloganlar, atılan *tweet*’ler böyle söylüyor. *Macbeth*’te, “Sizi temin ederim, yürüyen bir orman,” yazan Shakespeare değil miydi? İşte yürüyen bir orman: çünkü her ağacın bir koruyucusu var; bunlar ayaklarında spor ayakkabılarıyla, üzerlerinde blucinleriyle gülümseyen genç kızlar ve erkekler. Sadece ellerinde cep telefonları. Cep telefonuyla devrim yapan bir kuşak.

Ve sonra ormanın düşmanları görünüyor: TOMA’lar. Polis daha önceki günlerde alanı boşaltmak için gelmişti; göstericiler gitmek istemiyorlar; çadırlar kurdular, burada kamp yapıyorlar. Barışçıl bir işgal ordusu. Ama bu sefer polisler –kim bilir içlerinden kaç tane öteki tarafta olup ağaçları korumak istiyordur?– gaz tüfekleriyle, gaz maskeleriyle, TOMA’larıyla geldiler. Sadece ve yine önceki günlerde olduğu gibi biber gazı sıkıyorlar insanları kör etmek, yönlerini şaşırtmak ve kaçırmak için. Tazyikli su kullanıyorlar kovmak için. Parktaki çocuklar bunu beklemiyorlardı.

Kırmızı giysili bir kadın konuşmak, bir şey söylemek, onları ikna etmek için polise doğru yürüyor. Bayrağı andıran kıpkırmızı bir giysisi var. Boğaz kıyısında gezinmeye daha uygun bir elbise bu. Ama o burada. Şiddetle yüzüne sıkılan biber gazına maruz kalıyor ama düşmüyor, sendelemiyor bile. Sanki bir zırh üzerindeki giysi. Düşüncelerin gücü. Belki de sadece kırmızı bir giysinin.

Zaten sonraki günlerin çılgınlığı içinde her yer kırmızı, kıpkırmızı. Baş örtülü yaşlı kadınlar pencerelerinde çaldıkları tencerelerin ritmiyle kendilerinin de buna katıldıklarını, göstericilerden yana olduklarını dile getiriyorlar. Göstericilerin yollarda dağıttıkları, polise sundukları karanfiller kıpkırmızı: barışın, devrimin, direnişin ren-

gi kırmızı. Genç bir kız, yüzünü kaskının ardına saklamış polise bir çiçek uzatıyor; erkek başını öne eğiyor. Çiçek yaprakları şiddeti alt etmeye yetecek mi?

Karanfil Devrimi, Lizbon 1974. Prag ilkyazı 1968 ve tanklara karşı çiçekler. Tek başına bir çocuk 1989 yılında Tiananmen Meydanı'nda tankların karşısına dikiliyor. 1830 yılında Paris'te barikatlar kuruluyor: *Liberte guidant le peuple*, Delacroix'nın tablosunda bir kadın devrimcilerin önünde kırmızı bayrağını yükseltiyor; aynen bugün Gezi Parkı'ndaki kızların yaptığı gibi. Çünkü her şey değişiyor ama değişmeyen şey, dünyayı değiştirme arzusu. Her şey değişiyor ama devrim değişmiyor.

Bu devrimin bir *hashtag*'i var: *direngezi*. O an yaratılmış bir *flash mob* uygulaması, hemen sonuçlanan, devrimci bir virüs gibi bütün kente yayılan küçük ve hızlı eylemler bunlar.

"Polis bize saldırırsa ne mi yapacağız? Olduğumuz yerde duracağız, meydanı terk etmeyeceğiz," diyor Murat. Ve gerçekten de günler sonra, meydanın ortasında bütün bir gece boyunca birileri dimdik ayakta duracak. Gelip geçenler de aynı şeyi yapacak ve sessizce, hiç kırmıldamadan, belki yarım belki bir saat öylece duracaklar. Her türlü bombadan çok daha etkili olan sessiz bir ordu. "*Stand up for your rights.*" *Hakların için ayağa kalk.*

İzleyen günlerde bütün şehirlerde küçük insan grupları ayağa kalkacak ve sessizce duracaklar: yolun ortasında, bazen ellerinde bir gazete ya da açık bir kitapla. Okuyan, devinimsiz devrim. Kitapları coplamaya cesaret etmeyeceksiniz değil mi? Ve hâlâ, ağaçlı bir yolun iki kenarında herkes heykel gibi ayakta kalacak. Yarım saat, bir saat, bütün bir öğleden sonra, önemi yok. *Stand up for your rights.*

İsyan etme arzusu. Gönüllü avukatlar gözüaltına alınanları savunuyor. Sonunda adalet sarayında durdurulup

gözüne alınanlar da kendileri oluyor. Adaletin egemen olması gereken bir mekânda yaşanan haksızlık ve kargaşa görüntüleri bütün dünyayı dolaşıyor.

Gaza karşı maskeler takılıyor. Murat da bir tane ediniyor. "Seni milongaya davet ediyorum. Tango yapmayı bilir misin?" diye soruyor. "Tabii ki bilmem," diyor Anna. Genç adam gülüyor. "Öğreneceksin, çok kolay." Ve işte şimdi Gezi Parkı'nın ortasında yüzünde gaz maskesiyle erkeğin kollarında tango yapıyor; adımları şaşıyor ama ne önemi var ki? Şu an tek yapması gereken, kendini müziğe bırakmak. Olacak olan, olacak.

Adam

VEDALAR

İstanbul'da sadece birkaç gün kalacaktım. Her zamankinden kısa bir yolculuk olacaktı; annemi evimizin yıkılmasına hazırlama amacıyla ziyaret etmek, hayatımın bir parçasına veda etmek için gelmiştim. Oysa günler geçip gidiyor ve ben hâlâ buradayım. Gidip gitmemeye karar veremiyorum; şimdi, şehir alevler içinde yanarken gitmek istemiyorum.

Annem de iyi değil. Bugün genç fizik tedavcinin yardımıyla, Rus bakıcının teşvikiyle bile olsa kalkmak istemiyor. Yorgun, çok yorgun olduğunu yineliyor. Beni bile istemiyor yatağının yanında. "Daha sonra gel," derken sesi bir fısıltıyı andırıyor. Yaşlı. Kırılgan ve yaşlı.

Oysa o her zaman son derece yürekli, güçlü ve moderndi. Kuşağının çok, pek çok kadını gibi.

Gene de annemin kuşağının pek çok kadını hayatla girdikleri bahsi yitirdi. Betül teyze, o güzel ve güler yüzlü Betül teyze. Yıllar, yıllar sonra birkaç gün önce onu süpermarkette gördüm. Yıpranmış bir giysi. Kırışmış, mümkün olduğunca şekil verilmiş saçlar. Kasada, bana arkası dönüktü. Alışveriş arabasında yalnız yaşayan bir insana yetecek birkaç parça; oysa o bir zamanlar ne kadar iştahlıydı. Yanına gittim ve muzipçe, "Müsaade edin, ben ödeyeyim hanımefendi," dedim. Betül teyze döndü,

beni görünce gülümsedi: gençliğindeki gibi ıslıl ıslıl gülüşü biraz solmuş, yorulmuş, hüznülenmişti. “Başka bir şey ister misin? Sana bir şey ikram edebilir miyim?”

“Hayır tatlım. Teşekkür ederim. Hiçbir şeye ihtiyacım yok. Merak etme, gayet iyiyim. Bana kendinden söz et.”

Mutluluğu yakalayabilecek, iyi bir işe, güzel bir evliliğe sahip olabilecekken şimdi tek başına kalan ve belki de hayatını boşa harcadığı için pişmanlık duyan bu kadın için nasıl bir hüznü duydum... Annem, “Betül bindiği dalı kesmekte uzmandır,” derdi. Haklıydı.

Aralarında yaşanan son kavgayı hatırlıyorum. Bir gün –Betül teyzemin bizle yaşadığı yıllardı– zil çaldı. Yirmi yaşlarında bir gençti gelen. Küstah bir edayla onu sordu: “Dün akşam çok eğlendik. Şimdi başka arkadaşlar da var; Betül Hanım çıkmak ister mi, diye soracaktım.” Annem kapıyı onun yüzüne kapattı. Sonra da Betül’ün yanına gitti ve bavulunu toplamasını söyledi. “Defol. Hemen şimdi!” O da karşı koymadan kabullendi. Belki de gururlu olduğu için yaptı bunu. Bana gülümseyerek çantasını hazırlamaya başladı. Hiçbir şey olmamış gibi bir taksi çağırdı ve gitti.

Kapının kapandığını işittiğinde annem pişman oldu: fazla sert, fazla katı davranmıştı. Birbirimize baktık. “Git teyzeni çağır,” dedi bana. Hemen dışarı koştum ama çok geçti; ancak köşeyi dönen taksiyi görebildim. Sokak lambaları yanıyordu, rüzgâr ağaçları hafiften sarsıyordu.

Vedaların derin hüznünü hayatımda ilk kez o gün tatmıştım.

“Bırak hiç değilse / son bir sevgi dalgası sereyim / beni bırakıp giden adımlarımın altına” yazmıştı Mayakovski.¹

Bu satırları her okuyuşumda hayatımın bütün verdalarını kapsadığını düşünürüm. O yitirme duygusu, o yürek paralanması.

Annemin biraz dinlenip kendini toparlamasını beklerken çalışmayı deniyorum. Filmime fon müziği olacak şarkıyı seçmem gerekiyor. Sezen, dinlemem için yeni parçalar yolladı. O Türk pop müziğinin kraliçesi ve her filmim için ondan bir şarkı istiyorum. O benim uğurum. Sezen Aksu aynı zamanda arkadaşım. Kendi kendini yaratan, aşağı yukarı benim yaşlarımda, dört kez evlenmiş, en yalın sözlerle aşkı, aşkın gizemlerini insanı can evinden vuran sözlerle şarkılara döken bu kadına bayılıyorum.

Onun CD'lerini çaldığımda Taylan benimle dalga geçerdi; iflah olmaz bir romantik olduğumu, bu müziğin dinlenemeyeceğini söylerdi. Oysa ben melodik ve romantik şarkıları her zaman sevmişimdir. Aşk şarkıları dinlemekten utanmıyorum. Beni etkiliyor, duygulandırıyor; içlerinde genellikle beklenmedik bir bilgelik, yalın bir gerçek oluyor.

"Kimi seveceğini bilmiyorsun." Günlerden beri bu dize geziniyor zihnimde. "Kimi seveceğini bilmiyorsun." Doğru değil mi aslında? Asla kimi seveceğimizi, kaderin karşımıza kimi çıkaracağını bilmiyoruz. Aşkın olağanüstülüğü, büyüğü de burada zaten.

Yalnızlığı silen aşk, kalabalığın içinden seçen aşk. "Açtığımda ayan beyan gördüğüm iki göz... Çoğunluğun içinde sevdiğim erkek" diyordu Gabriella Ferri şarkısında.

Kulaklığımıyla Sezen'i dinlerken cep telefonuma bir mesaj geliyor Neval'den. Bana minik bir film yollamış. Oynatıyorum ve bir caminin içinde çekilmiş karanlık, kopuk görüntüler beliriyor gözlerimin önünde: yaralılar yerde yatıyor, sargılar, doktorlar... Sonra bir mesaj daha:

“Geçenlerde oldu. Müezzin caminin kapılarını açtı. Yarahlıları içeri taşıdı. Dünya bunu öğrenmeli.”

Sessiz birkaç saniye geçiyor ve sonra karanlık oluyor. Ama o yerde yatan, bir kızın elinden tutup onunla konuşan kadın bana tanıdık geliyor: nerede görmüş olabilirim?

Film bitiyor. Sadece birkaç dakika ama bir yumruk etkisi yapıyor.

Kadın

STAMBOUL

“Fransa’dan gelmiş olan Sultan Aimée de Rivery’nin öyküsünü biliyor musun?” diye soruyor Gül. Mahallenin hamamındalar; Anna’nın artık “bizim hamam” diye adlandırmaya başladığı yerde. Sıcak ve nemli göbek taşında çıplak yatıyorlar. Anna bu ayine, başkalarının önünde soyunmaya, Gül’ün sırtını keselemesine, sonra sabunlu sularla yıkamasına alışıyor.

“Hayır, kim o?”

“Korsanlar tarafından esir alınan bir Fransız soylusu, en azından efsaneye göre böyle. XVIII. yüzyılın sonundayız. Köle olarak İstanbul haremine satılıyor ve gözdelelerden biri oluyor. Gerçekten hiç duymadın mı?”

“Hayır, anlatsana.”

Anna onu dinlerken sırtüstü yatıyor ve yukarı bakıyor: kubbe yıldız biçiminde pencerelerle oyulmuş. Burada olmaktan, konuşan, daha doğrusu hamamın sukûnetini bozmamak için fısıldayan Gül’ü dinlemekten hoşlanıyor. Bu zamanın içinde asılı kalmış bir an. Gevşemeye, unutmaya ihtiyacı var. Çılgın günlerdi. Son çarpışmalara karıştılar. Aralarındaki bir kız yaralandığı için camiye sığındılar. Anna, Gül’ün peşinden gitti ve elinden geldiğince yardımcı olmaya çalıştı.

Bugünlerde Murat’tan çok Gül’le birlikte zaman

geçiriyor. Bir generalin adını taşıyan asi çocuk hep dışarıda, hep bir yerlerde; arada sırada onu arıyor, kaçınılmaz biçimde yatağa düşüp iştahla ve neşeyle sevişiyorlar. Onun dışında o bir çocuk, sadece çocuk. Hem sonra Anna, onunla Gül'ün arasına girdiği hissine de kapılıyor. Hayır, bir çift değiller, birlikte yaşıyorlar, en azından öyle görünüyor, hayatları gibi serbest, özgür, havada bir ilişkileri var. Gül'ün kışkandığını sanmıyor. Bunu ona sormadı, utanabilir. Bilmemeyi yeğliyor, oysa bu da hiç ona özgü bir hal değil.

Gül ona daha iyi anlatabilmek için biraz daha yaklaşıyor: "İşte Aimée, yani Aimée du Buc de Rivéry 1768 yılında doğuyor. Bu tarihi aklımda tutabiliyorum çünkü aynı tarihte Napoli'de patates turtası ilk kez yapılıyor; hani şu patates ve mozzarella peyniriyle yapılan turta. En azından bunu biliyorsun değil mi? Avusturyalı Maria Carolina'nın Sicilya Kralı Ferdinando di Borbone'yle düğünü için yapılmıştı..."

"İyi ama nasıl oluyor da biliyorsun böyle şeyleri?" diyerek gülüyor Anna.

"Benim de restoranda çalıştığımı, Murat gibi garsonluk yaptığımı unutuyorsun; bizim şef böyle şahane öyküler anlatır arada. Ama biz Aimée'ye dönelim. Napoléon Bonaparte'ın ilk karısı olan İmparatoriçe Josephine'le akrabaydı, daha doğrusu kuziniydi. Onun gibi Aimée de deniz ötesi bir sömürge olan Martinik adasında doğmuştu. Sonra o döneme uygun olarak Fransa'daki bir manastıra eğitime gönderilmişti ve dönüş yolculuğu sırasında bindiği gemi korsanların eline geçmişti. Gençti, belki daha on altı yaşındaydı. Sonra izi bulunamadı. İşte buraya kadar kesin olan öykü böyle.

Şimdi de işin efsane kısmı: esir pazarında satılıyor ve Cezayir beyi tarafından Sultan I. Abdülhamid'e armağan olarak gönderiliyor. İsmi değiştiriliyor ve Nakşidil oluyor.

Sultana bir erkek evlat doğuruyor ve böylece haseki oluyor. Sonra sultan ölüyor. Ama o, yeni padişahın; Sultan III. Selim'in sırdaşı –belki de gözdesi– olarak sarayda kalıyor. Ona Fransızca öğretiyor ve Osmanlı İmparatorluğu tarihinde bir ilk olarak onu Paris'e bir elçi yollamaya ikna ediyor. Ayrıca sarayda döneme uygun olarak rokoko tarzında Fransız süslemeleri yaptırmak için izin alıyor.”

“Gerçek mi bu?” diye kesiyor sözünü Anna. Saraya rokokoyu getiren girişimci bir kadın: tasarım konusunda bir öncü.

“Gerçek. Ya da daha doğrusu, belki. Sarayda o yıllarda ‘beyaz’ bir gözde olduğu kesin. Ama bu öykünün hoşuna gideceğini biliyordum.”

Aimée'nin öyküsü tabii ki hoşuna gidiyor. Sevilen bir kadın. Hiçliğin içinde yitmek ve kendine yeni baştan bir kader yazmak: kim bilir, belki benim için de öyle olabilir, diye düşünüyor Anna. Belki de zaten yaşanmakta olan budur.

Şimdilik kafa yormak istemiyor. Şimdilik geçici de olsa bu yeni hayatın akıntısında sürüklenmek ona yetiyor. Şimdilik Gül'le mahalle hamamında çene çalmak yetiyor. Ve bir de tehlikeli bir hal almaya başlamış olsa da sokaklardaki devrim.

Geçen akşamı, kaçırlarını, topallayan kıza yardım etmeye çalışmasını yeniden geçiriyor gözlerinin önünden. Bir apartmanın üst katlarından, yaşlı bir kadın, “Dolmabahçe Camii'nde kapılar açık, sığınak oldu, oraya koşun!” diye bağıırıyordu. Uzaktan, yukarıdan onları izleyip destek veren yaşlı kadınlar müthiş ve bu, insanı duygulandırıyor. Kaşıklarıyla tencerelere vuruyorlar, başka protestoları, başka devrimleri –Arjantin'deki gösteriler gibi– akla getiren evsel ve ritimli bir gürültü yaratıyorlar. İspanya ve Latin Amerika'da *cacerolazo* diyorlar buna. Hükümete karşı tencere havası.

Sonra cami. İçeride avizelerin ışığında o anda oluşturulmuş gerçek bir hastane var. Erkekler ve kadınlar yerde yatıyor; serumlar ve sargılar grlyr; hekimler ve hemşireler aldıkları mesajlarla ve kendileri de tutuklanmayı göze alarak en yakın hastanelerden koşup gelmişler. Yanlarında gerekli olan her şeyi mümkün olduğunca getirmişler: ameliyat eldivenleri, gazlı bezler, makaslar, ilaçlar, şırıngalar. Yatak yok elbette, yaralıları yerde, insanların ayakkabılarını çıkarıp orapla girdikleri, diz kp secdeye vararak dua ettikleri halıların üstünde yatıyor.

Ve her şeyi filme çeken kırmızı giysili bir kadın var: Anna bu görüntülerin Youtube üzerinden dolaşıma ıkacağıını, bu gece, bu camide yaşananların bütün dünyaya iletileceğini düşünüyor.

Gl şimdi susuyor. Belki o da camiye, çatışmayı, güçsüzlük duygusunu ve tehlikeyi düşünüyor. “Erken ıkmanın senin için bir sakıncası var mı?” diye soruyor Anna. “Biraz yürümeye ihtiyacım var.”

zerinden buharlar tterek, ıslak çıkıyor hamamdan. Giyiniyor. Aslında ansızın biraz yalnız kalma arzusu duydu. Yürümek ve düşüncelerini toplamak arzusu. Artık “evi” sayılan kapının önünden geçiyor ama girmiyor. Nar suyu satan adam gene arabasıyla köşede duruyor, onu tanıyor ve gülümsüyor: “Günaydın.” öğrendiği tek Türkçe sözcük bu.

Amasızca yürüyor mahallede. Antikalar satan bir dükkânın yaşlı sahibi içeriye girmesini işaret ediyor. Gl’le birlikte buradan da çok geçti ama hiç içeri girmede. Bugün davete uyuyor. Çünkü dükkân sahibinin gerçekten sevimli bir gülüşü var.

Ve işte şimdi kendini İstanbul’un binlerce yıllık tarihinden arta kalan şeylerin düzensizce st üste yığıldığı tozlu odada buluyor. Raflarda Osmanlı’dan kalma, üzerinde parlak yaprak desenleri olan billur gülsuyu şişeleri

duruyor; duvarlarda zamanın kararttığı yağlıboya tablolar-
lardan sultanlar onu sertçe süzüyor; onların yanında yırtık ve yıpranmış kilimler asılı; bir masada, kâğıtlar ve kumaşlar arasında ahşap bir yeryüzü küresi duruyor.

Anna onu döndürürken, dükkân sahibi bir kadehe tatlı nane likörü dolduruyor ve Fransızca, Doğu ve Batı arasında kusursuz bir geçit oluşturan kendi "Stamboul"unun güzelliğini anlatıyor. Onu dinlerken Anna adını değiştirebilen bir kentin güzelliğini düşünüyor: Stamboul adının Antik Yunancada şehre doğru anlamındaki *eis ten polin* sözcüğünden geldiğini bilmiyordu. Tek bir kent için ne çok ad yaratılmıştı: İstanbul, Costantinopolis, Bizans, Dersaadet... Yaşlı adam Osmanlı diplomatlarının mutluluk kapısı manasında şehre Dersaadet dediklerini anlatıyor. Ve sonra "Doğu Roma". Ne rastlantı diye düşünüyor Anna. Bir başka Roma.

Aklına Calvino'nun *Görünmez Kentler*'inden biri olan Fedora geliyor: olduğu gibi olan ama aynı zamanda olabilecek her şey olan şehir. Söylenmemiş ve gerçekleşmemiş bütün olasılıkları barındıran şehir. Ne zamandır dedesinin küçükken ona okuduğu Calvino'yu hatırlamıyordu. Parmağı, dönen ahşap yerkürenin üzerinde geziyor ve o henüz aşmamış olduğu pek çok sınırı düşünüyor.

Adam

MARTILAR

Bugün yemekleri ben pişiriyorum. Annemi yemeğe çıkarmak istedim ama hem o çok halsiz hem İstanbul bugünlerde çok karışık. Öyle olunca ocağın başına ben geçiyorum. Burada, tam da bu mutfakta benim için çocukluğumun, evimin tadı demek olan yemeği pişirmek istiyorum. Okuldan dönüşümü bekleyen Elmas Hanım'ın yaptığı gibi bir mercimek çorbası. Yanındaki tabakta, içine sıkılmayı bekleyen limonuyla. Mutfaka kırmızı mercimeğin ve isimlerini hiç öğrenemediğim baharatın kokusu yayılmış olurdu. Roma'da kişniş, tatlı paprika, kimyon, terasımada yetiştirdiğim kekik eklemeyi denedim, başka toprakların, başka mutfakların kokusunu kattım; çorbam hiç kötü olmadı ama o çocukluğumun mercimek çorbasını da hiç yakalayamadım.

Gerçek anlamda yemek pişirmeye Roma'ya gittiğimde başladım ve bunun çok hoşuma gittiğini fark ettim. İştahlıyım elbette ama tek neden bu değil. Böylece ortadaki uzun ahşap masanın evimin merkezini oluşturmasını arzu ediyorum; içeriye girer girmez görünen ilk şey o: çünkü benim evimde doğrudan mutfaka girilir. Sabahın ilk kahvesini, klasik yöntemlerle yaptığım espressomu bu masada yudumluyorum elbette. Burada tartışıyorum, yazıyorum, filmlerimin senaryolarını gözümde

canlandırıyorum. Öğle ya da akşam yemeklerinde sevdiğim, ailemden olan insanlara burada yemek pişiriyorum.

Şimdi düşünüyorum da filmlerimde sık sık yemek yenmesi boşuna değil. Karakter, âşık olmak üzere olduğu insanı gözleriyle yerken elinde tek bir sandviç vardır; çektiğim en romantik sahnelerden biridir bu. Ya da Roma'da evimin altındaki pastanenin şahane tatlılarıdır: vitrininin önünden geçerken onun pastalarına, binyelerine, milföylerine nasıl karşı koyacağımı bilemem. Ve sonra filmlerimde ne sofralar kurulmuştur: fırtınaların koptuğu aile yemekleri, düğün şölenleri, arkadaşlar ya da sevgililer için kurulmuş sofralar; asla gelmeyecek birini bekleyerek kurulan sofralar. Belki bir hayalet ya da yitik bir âşktır o.

Evet, ocağın başına geçmek hoşuma gidiyor. Bana has küçük numaraları yineliyorum: sebzeleri –örneğin fasulyeyi– pişirirken eskilerden bir lezzet katmak için bir çay kaşığı şeker katıyorum ve mutlaka zeytinyağı ekliyorum. Ve bütün arkadaşlarım sofranın çevresini doldurduklarında ocağın başında olmaya; yemek pişirmeye, gülmeye, çene çalmaya bayılıyorum.

Kimi zaman, hepimiz orada otururken ve sıra son kadehe, tatlıya geldiğinde, laf lafı açtığında yandaki oda da bir işim olduğu bahanesiyle bir anlığına uzaklaşıyorum. Sonra yarı karanlıkta, eşikte duruyor ve onları seyrederiyorum. Sessizlik içinde onları izlemek, var olduklarını bilmek beni rahatlatıyor; bir anlığına hayatımın dışına çıkıp bir yabancı gibi bakmak hoşuma gidiyor.

İstanbul'a geldiğimde toprağımın lezzetlerine kavuşmak, çocukluğumun yalın tariflerini aramak, yeni lokantalar denemeyi çok seviyorum. Kulenin yakınlarında, Galata çevresindeki lokantalar gibi. Şimdi burada, çocukluk evimden, anılardan uzakta bir ev sahibi olmak istiyorum. En üst katta, yüksek bir yapının tepesinde.

Sabahları uyanmak ve ilk iş olarak pencereden dışarı, dünyaya bakmak: İstanbul martıları çevremde daireler çizirken yukarıdan seyretmek.

Burada kendimi onlar gibi özgür hissediyorum. Ya da çok sevdiğini, Salento güneşinin öptüğü barok şehir Lecce göklerinde uçan kırlangıçlar gibi özgürüm. Boğaz'ın günbatımında ınavi ve kırmızısının birbirlerine kaynaşmaları misali Türkiye ve İtalya, İtalya ve Türkiye hayatının içinde birbirlerine karışıyor. Kimi zaman iki vatan sahibi olmak yönümü şaşırmama neden oluyor mu, diye düşünüyorum. Hayır, yabancı olmak korkutmuyor beni. Ve zaten kendimi Roma'da Türk, Türkiye'de Romalı hissetmek hoşuma gidiyor.

İstanbul bugünlerde yeni bir özgürlük arayışında. TOMA'lar su sıkarak yolları ve parkları boşaltırken, göstericiler sessizce ayakta dururlarken, alanın ortasında kollarını kavuşturup dikilirken bir başka İstanbul'da umursamazca gösterişli eğlenceler devam ediyor.

Beni bir partiye davet ettiler. Davetiye, Türkiye'de opera sanatını canlandırma konusuna ilgi duyan, varlıklı bir sanayici çift tarafından gönderiliyor ve ortak bir arkadaşımız sayesinde bana ulaşıyor. Anladığım kadarıyla ben ve işim onların ilgisini çekiyor. Kadın gerçek bir müzik tutkunu; Scala'nın ilk gösterilerini kaçırmayan ve bunu sırf imzalı tuvaletini göstermek için yapmayan biri. Benimle tanışmak istiyorlar. Neden olmasın? Soyadların Sokak. Parti yarın. Gideceğim.

GÜNEYE DOĞRU

Parti akşamı bahçe, yalnızca yaz aylarında, fırtınadan sonra sahip olduğu ışıltıyı yayıyor. Toprak ve ağaçlar hâlâ ıslak ama yeni sürgün gibi görünen yapraklar ışığı yansıtıyor. Gökyüzünde de göz alıcı bir ışık ve vaat var: hayır, yağmayacak.

Konukları taşıyan, gerçek bir mücevheri andıran, son model tekneler yavaş yavaş rıhtıma yanaşıyor. Yalı çok büyük ama ağaçların arasına gizleniyor; beyaz bir yapı, bahçeler kat kat. Modern, belki de ünlü bir mimar tarafından çizilmiş bir yapı. Elbette dışarıdan bakan biri, içride gizlenen ihtişamı tahmin edemez: koleksiyonlar, Boğaz'ın sularına yansıyan gök mavisi desenli antik çiniler, seramikler ve vazolar arasına göz kırparcasına serpiştirilmiş çağdaş sanat yapıtları. Kimse kesinlikle bu bembeyaz, kusursuz yumuşak halılarla, tasarım lambalarla süslenmiş yalının bir başka evin hayaleti olduğunu tahmin edemez. Kışın mangallarla ısınan, sonbahara hava soğuyana kadar kalınan, Boğaz kıyısında mehtap seyredilen ve Türkiye için yeni bir gelecek –ya da sadece bir aşk– hayal edilen o ahşap yalılardan birinin hayaleti bu.

Çünkü burada verandası oymalı ahşap bir yalı vardı; pek çok benzeri gibi, bir zamanın çocuklarının hâlâ hatırladığı yangınlardan biri sonucunda yok oldu. O za-

manlar yürekleri ağzına gelen çocuklar, gecenin ortasında, üzerlerine aldıkları bir battaniyeyle, anne ve babalarıyla dışarı uğrarlardı; ateşli bir gösteri gibi yangını, parça parça yanan İstanbul'u, gelecekte kurulacak yeni İstanbul'u seyrederlerdi.

Anna bütün bunları bilmiyor, bilemez; İstanbul'u sevmeye başladı; şehir bir nefesle, havadaki oksijenle, saçları arasındaki rüzgârla tenine sızdı. O, bu akşam davetlilerden biri değil. Burada bulunmasının nedeni Gül'ün ondan yardım istemesi; çünkü davetin yemeklerini Gül'ün çalıştığı lokanta sunuyor. Anna da öteki garson kızlar gibi siyahlara bürünmüş.

Elinde tepsiyle davetliler arasında dolaşüyor ve hayatında ilk kez bir partiye farklı bir konumda katıldığını düşünüyor; şimdi o sofraya yemek getiren, kadehlere şarap koyan, perdenin arkasında hareket eden kişilerden biri. Görünmez olmak ne tuhaf bir duyguymuş. Şu anda hissettiği daha çok bir başka boyutta yürümek, nereye gittiğini bilmeden hareket etmek duygusu. *Displaced*. Yönünü şaşırmış. Sonra ne yapacak?

Sadece bir an; elinde tepsiyle ilk konuklar arasından geçerken. Sadece bir an kendi kendinin hayaletini hissediyor. Çünkü tepsisinden kadeh alan el, o, Michele, kocası ya da eski kocası. Parmağında nikâh yüzüğü yok. Buna neden şaşıyor ki, o trajik gecenin sabahında kendisi de Murat'la ilk kahvesini içtikten sonra yüzüğünü sokağa atıvermişti.

Michele, onun gözlerine bakmadan alıyor kadehi; öyle ya, o şimdi görünmez olmuş, sıradan bir garson. Onu gerçekten tanımamış olması mümkün mü?

"Bir şey içmek ister misin? Michele'nin sarışın bir kadına fısıldayışını duyuyor. Bu ses tonunu çok iyi tanıyor: bir müşterisini tavlama istediği zaman kullandığı ses tonu. Ve kadın gerçekten büyülenmiş gibi duruyor. "Kadeh kaldıralım!"

Demek Michele hâlâ burada. Kaza gününden sonra İstanbul'u terk etmemiş. İyi ama ne kadar zaman geçti ki aradan? Anna'ya bir yüzyıl gibi geliyor. Ya Elena; Elena'ya ne oldu? Hâlâ hastanede tedavi mi görüyor acaba? Ne önemi var ki; artık kendimi sorularla boğmak istemiyorum, diye düşünüyor Anna. Şimdi soruların zamanı değil.

Sonra Michele ve yanındaki kadın uzaklaşıyorlar ve Anna orada, hareketsiz, elinde tepsisi, yıkılmadan dikiliyor. Artık biliyor: bitmiş, gerçekten bitmiş. Eğer yirmi yıl boyunca yanında uyuyan, yatağını ve hayallerini paylaşmışın erkek senin önünden geçiyor ve seni tanımıyorsa demek ki sen bambaşka biri olmuştun. Bir başka hayatta. Sonsuza kadar.

Anna mutfığa dönüyor ve başka kadehlerle doldurduğu tepsiyle çıkıyor. Salon aydınlatılmış, ışık ve ses şıkkırtıları, kahkahalar, tanımadığı ya da unuttuğu diller. "Ve sana söylemek istediğim en güzel söz / Henüz söylememiş olduğum sözdür." Nereden çıktı bu cümle? Bir kitaptan mı? Bir filmde mi? Belki, bu da başka hayatlardan, tanıdığı ya da daha sonra tanıyacağı başka adamlardan duyduğu bir sözdür.

"Alabilir miyim?"

Genç adam tepsisinden bir kadeh alıyor ve gülümseyerek ona bakıyor. Mümkün mü bu? O, gerçekten o, ama o öldü, hastanede cesedini gördü, acıdan, korkudan, şoktan, gözlerinin önünde paramparça olan hayat yüzünden ağladı. Ama işte o.

"Andrea?" diye mırıldanıyor; belki yanılıyor belki hayal görüyor belki de bir kez daha şok geçiriyor.

"Doğacak olan bütün şafaklara kadeh kaldıralım Anna," diyor ona ve bu noktada karşısındakinin o olduğundan, o olması gerektiğinden emin oluyor.

Sadece o severdi şafakları. "Ben bir şafak koleksiyoncusuyum," derdi sürekli, "en ele geçmez andır." Kadın; ha-

yır, o sevmezdi şafakları; güneşin doğuşu hayalperestler, uzaklara gitmek için uçağa atlayan, geceyi başka kollarda geçirdikten sonra eve dönenler içindi. Kendisi şafak vakitlerinde hep evindedir. Evindeydi, diye düzeltiyor kendini. Evinin, işinin, yatağının, kesinlikle güvendiği şekilde belirli bir düzen oluşturduğu günlerinin kucağında olurdu.

“Sonra gördüm onu, seyrettim bir şafağı biliyor musun?” diyor ona. Onun ölümünden sonraki şafaktı, dünyasının altüst olduğu, bir daha hiçbir şeyin aynı kalmadığı sabahtı. Pera Palas’taki odasından çıkmış, eski hayatını ardında bırakmıştı.

“Biliyorum Anna. Ben de oradaydım.”

Bu nasıl mümkün olur? Belki de bu imkânsız dönüşler ânında her şey mümkündür.

Onu uzaktan, önce açık büfeye yaklaştığında, sonra terasa bakan pencerenin önünde, kendisi neredeyse boşalmış tepsisiyle konuklar arasında dolaşırken ısrarla izleyen adam, İstanbul’a geldikleri uçaktaki film yönetmeni olabilir mi? Ve şimdi dönünce onunla yüz yüze geliyor; adam gülümseyerek şöyle diyor:

“Gerçeği söyleyin, siz garson değilsiniz, bir rol üstlenmişsiniz...”

“Benimle mi konuşuyorsunuz?” diyor Anna şaşkınlıkla.

“Evet, sizinle.” Adam, kadının yüzüne dikkatle bakıyor. “Siz uçakta karşılaştığımız, yere düşen kartımı veren kadınsınız.” Ve sanki bunu söylerken yönetmen onun, evet o kadın olduğunun ayırdına varır gibi. “Ayrıca birkaç gün önce gecenin bir yarısında sokakta tek başına yürürken gördüğüm kadın da sizdiniz. Şimdi eminim: o kadın sizdiniz.”

“Beni tanıdınız mı? Hatırladınız mı beni?”

“Neden şaşınıyorsunuz buna? Unutulacak biri olduğunuzu mu sanıyorsunuz?”

Kadın utanıyor, susuyor: şımarması gerekirken kendini yakalanmış gibi hissediyor. Yönetmen devam ediyor: "Şimdi sizin öykünüzü merak ediyorum."

"Tabii ya. Acaba hangisi benim öyküm? Bunu bazen ben de soruyorum kendime," diyor Anna ve sesinde bir acılık hissediliyor. Sonra, "Bana neden öyle bakıyorsunuz?" diye soruyor.

"Gözlerinizden yayılan hüznün bana şu anda kendinizi yalnız hissettiğinizi söylüyor. Korkmuş ve yalnız." Onu utandırarak gözlerini yüzüne diyor.

"Öyle düşünüyorsanız siz de bu hüznle tanışmış olmalısınız."

Adam susuyor ve ansızın annesinin uzun yıllar önceki bakışları geliyor aklına. Sonra bakışlarını çekerken, "Birini yitirmiş ve o yokluğun ardından kendini yitirmeye çalışan bir insanın bakışları bu."

Anna sözlerini keserek, "Yitirdiğimi sandığım kişi hâlâ burada," diyor ve odanın bir yerindeki Andrea'yı bulmak için dönüyor. "Onu az önce bu insanlar arasında gördüm."

Adam da onun bakışlarını izleyerek dönüyor ama bu bazı hayaletleri herkes göremez.

"Uçakta bizimle yolculuk eden genç. Ertesi gün öldü..."

Ölüm her şeyin sonu değil, diye düşünüyor adam. Yoksa öyle mi?

Anna gülümsüyor. Ona bakıyor ve içinde açıklanması mümkün olmayan tatlı duygular beliriyor. Tuhaf bir akıntının kendisini bu yabancı adama doğru ittiğini hissediyor. Hiç tanımadığı bu adam onu anladı. Belki şimdi ona her şeyi anlatabilir. Hem de her şeyi. İşte o zaman adam onun zihnini okumuşçasına elindeki tepsiyi alıp masaya koyuyor. "Dışarı çıkalım," diyor ve kadın onun peşinden gidiyor.

Gözden kaybolmak, yokmuş gibi davranmak, gidip bir köşeye, terasın merdivenlerine oturmak, tepsiyi, bardakları, davetlileri unutmak; sadece Boğaz mehtabında ıhlamurların kokusunu düşünmek çok kolay. Böylece Anna, günler sonra ilk kez kendini düşüncelerine bırakarak içini döküyor. Her şeyi, henüz kendine itiraf edemediklerini bile ona anlatıyor. Adamın yüzüne bakmadan, gözlerini suya, geceye, uzağa dikerek konuşuyor. Adam sessizlik içinde dinliyor onu. Sonra şunu soruyor: "O kadın şimdi kendini nasıl hissediyor?"

"O kadın kendini kaybolmuş hissediyor. Kaybolmuş ve ihanete uğramış." Ve ona hâlâ bakmıyor ama soru şimdi adama, hakkında hiçbir şey bilmediği, hayatın karşısına çıkarttığı bu adama dair ve fısıldıyor: "Peki, o adam şimdi kendini nasıl hissediyor?"

Yönetmen bu soruyu beklemiyordu ya da belki bekliyordu. Bu, günlerden beri çevresinde dönüp dolaşan ve şimdiye dek kimsenin böyle yalın, böyle doğrudan sormadığı soru işte. "Adam kendini ansızın içi boşaltılmış gibi hissediyor. Yorgun hissediyor." Ve sanki bu kadın durgun göle bir taş atmış gibi oluyor. Çünkü ansızın içinde, dayanılmaz bir biçimde yaşanmış olanın özlemi, olanaksız aşkların elemi, arkadaşların küçük ihanetlerinin acısı, hiç susmayan, musallat olmuş, nasıl kurtulacağını bilmediği, kurtulamadığı bir cep telefonu zili su yüzüne çıkıyor. Gecenin sessizliğinde, suskun bakıyorlar birbirlerine.

"Ne önerirdiniz o kadına?" diye fısıldıyor Anna. Belki de ilk kez birinden öğüt istiyor; birinden yardım dileyiyor.

Adam sanki kendi kendinin içinde yitmişçesine susuyor. Sonra yavaşça dönüyor ve ona gülümsüyor: "Şöyle derdim: Yola çık, güneye git. Mümkün olduğunca güneye. Denizin seni okşayan bir renge sahip olduğu, sana iyi

geleceği bir yere. Tek bir lokantanın, yeni tutulmuş bir balığın pişirildiği tek lokantanın olduğu, etiketsiz, belki biraz reçine kokan beyaz şarabın içildiği yere git. Oturup günbatımını seyredebileceğin bir yer olsun...”

“Ya da belki gündeğumunu,” diye kesiyor kadın onun sözünü ve deniz kıyısındaki o kumsalı görür gibi oluyor.

“Ya da gündeğumunu. Güneşe karşı gözlerini yuma-
cağın, bedeninin konuşmasına izin vereceğın ve onu din-
leyeceğın bir yer olsun. Ve kiminle sevişmek istersen
onunla sevişeceğın bir yer.”

“Peki o adam böyle bir yer biliyor mu?”

Adam birkaç dakika için susuyor ve sonra uzağa, Boğaz’a bakarak yanıtıyor onu ve yanıt bir biçimde kendi için de anlam taşıyor: “Belki böyle bir yer sadece içimizde var. Orayı aramayı sürdürmeliyiz.” Sonra duruyor. “Onu bulamazsak yaratmamız gerekir.” Çünkü kimi zaman yola çıkmak, kaçmak işe yaramaz. Ötede sandığımız gerçek, çoğu zaman olduğumuz yerdedir ve ancak yüzleşme gücüne sahipsek bulabiliriz onu. Olduğumuz yerde hareket ederek, gerçeği kabul ederek. Sadece böyle değiştirebiliriz. Olduğumuz yerde hareket ederek ya da dünyayı gezmek için bavul hazırlayarak. Tek tek adımlarla.

Sonra kalkmasına yardım etmek için kadına elini uzatıyor. Kadın onu tutuyor: hem sıcak hem serin bir el; böyle bir gecede güvenilebilecek bir el. Çünkü hayatımızın bizi değiştirdiği geceler vardır. Ve bu gece daha çok uzun ve hâlâ ıhlamur kokuyor: bir İstanbul gecesi.

Ve şu anda İstanbul dünyanın her yeri ve Anna’nın-
ki pek çoğu arasında sadece tek bir öykü. Ve onu anlat-
ma yürekliliğini bulduğunda, kendi öykünü anlattığında
her şey değişir. Çünkü hayatın öyküye dönüştüğü anda
karanlık aydınlanır ve ışık sana bir yol gösterir. Ve şimdi
biliyorsun; o sıcak yer, güneydeki o yer sensin.

Bu sayfalardaki kahramanlar, öykü, anılar epeydir zihnimde dolaşıp duruyordu.

Her türlü çekimserliğimi alt edip beni bu imgeleri kâğıda dökmeye ikna eden Nicoletta Lazzari'ye ve bu beklenmedik macerada bana sabırla eşlik eden Lisa Corva'ya teşekkürler. Çevirmenim Eren Cendey'e, editörlerim Sırma Köksal ve Mustafa Çevikdoğan'a teşekkürler. Okumak, karşılaştırmak, düzeltmek, bütünlemek hepimiz için gerçekten heyecan verici bir deneyim oldu.

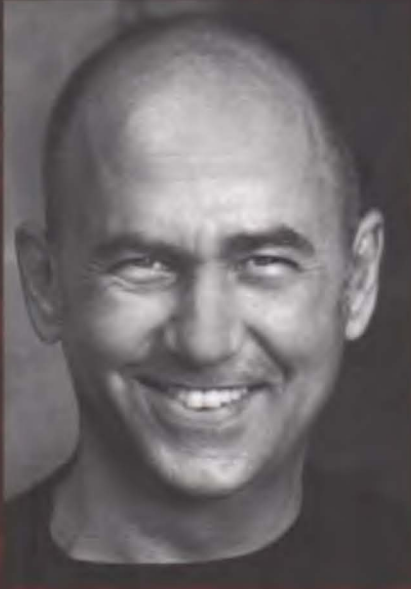
Sevgili Ömür; bu kitabın basıldığını göremedin belki ama benim için her zaman ilk okuyucum olarak kalacaksın.

Neval Barlas ve Serap Engin, iyi ki varsınız...

Yirmi yıldan beri hep yanımda olan Moira Mazzantini'ye, bana Roma'yı sevdiren Valter'e, daima doğru öğütler vermeyi başaran Gianni'ye teşekkürler.

Özellikle de sık sık olduğu üzere, hayatı bir kez daha anlatmayı denemek için hayatlarından parçalar çaldığım akrabalara, arkadaşlara ve yabancılara teşekkürler.

Ferzan Özpetek, İstanbul'da, Kalamış'ta doğdu. 1976 yılından beri Roma'da yaşıyor. 1997'de senaryosunu yazıp yönettiği *Hamam* filmi Cannes Film Festivali'nde gösterildi ve büyük bir başarı elde etti. *Harem Suare* (1999) ve *Cahil Periler*'le (2001) Avrupa'nın en çok konuşulan yönetmenlerinden biri haline geldi. *Karşı Pencere* (2003), *Kutsal Yürek* (2005), *Bir Ömür Yetmez* (2007), *Mükemmel Bir Gün* (2008), *Serseri Mayınlar* (2010), *Şahane Misafir* (2012) filmleri, sanatçının bu başarısını perçinledi. 2011'de *Aida* ve 2012'de *La Traviata* operalarını yönetti. Filmleri dünyanın pek çok ülkesinde gösterilen ve birçok saygın ödül kazanan Özpetek için New York Modern Sanat Müzesi (MoMa) 2008 yılında bir retrospektif gösterim düzenledi.

*İnsan iki şeyi
aynı anda
sevebilir mi?*

*İki insanı,
iki şehri,
iki ülkeyi?*

Ferzan Özpetek, doğup büyüdüğü şehir olan İstanbul'u yıllardır uzaktan gözlemliyor. Bu sevginin ve hüznün romanı olan *İstanbul Kırmızısı*, sanatçının sinema eğitimi için İtalya'ya gidişine kadarki İstanbul yaşantısından izler taşıyor. Mesafelerle ölçülebilen uzaklığın kişiyi bir şehre ait olmaktan alıkoymayacağını, önemli olanın şehirde yaşamak değil, şehri yaşatmak olduğunu gösteriyor.

Filmleriyle tüm dünyada adından söz ettiren Ferzan Özpetek, romancılıkta da bir o kadar iddialı.

